

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'
31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1903

Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ

ΕΡΕΥΝΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

- 1) Εἰς ποῖον ἐκ τῶν τριῶν κυριωτέρων γλωσσικῶν τρόπων (α, β, γ)* γράφετε; Γράφετε τοιουτοτρόπως ἀπὸ ἀνάγκην αἰσθητικὴν ἢ ἐκ λόγων θεωρητικῶν;
- 2) Ἐγράφατε πάντοτε κατ' αὐτόν; Ἡ ἂν μετεβάλατε τρόπον, ποία ἐσωτερικὴ ἀνάγκη — ἐκτὸς τῶν θεωρητικῶν λόγων — σὰς ἠνάγκασε;
- 3) Μεταχειρίζεσθε διαφορετικὸν γλωσσικὸν τρόπον κατὰ τὴν ὕλην τῶν δημιουργικῶν σας ἔργων; Καὶ πῶς;
- 4) Ἡ παραγωγή σας κατ' αὐτόν ἢ ἐκείνον τὸν γλωσσικὸν τρόπον εἶνε ἐντελῶς αὐθόρμητος ἢ κατέχεσθε γράφοντες, ἀπὸ ιδέας ὁρθότητος ἢ μὴ τῶν τύπων τοὺς ὁποίους μεταχειρίζεσθε, τροποποιῶντες τὴν ἔκφρασιν ὑμῶν χάριν ὠρισμένων γλωσσικῶν θεωριῶν;
- 5) Ὀμιλεῖτε, (ὅταν ἐκφράζεσθε χωρὶς ἐπιτήδενσιν ἢ προσπάθειαν), ὅπως γράφετε ἢ διαφορετικὰ; Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ κυριώτεραι διαφοραὶ μεταξὺ τοῦ προφορικῆς καὶ τοῦ γραπτῆς σας λόγου ἐγκνέται εἰς τὸ τυπικὸν ἢ τὸ λεκτικόν;
- 6) Εἶσθε ἐντελῶς ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὸν γλωσσικὸν τρόπον ἐν γένει τοῦ γραπτῆς σας λόγου ἢ μεταχειρίζεσθε αὐτόν κατὰ σύμβασιν ἢ ἀνάγκην;
- 7) Ἐὰν δὲν γράφετε ἀποκλειστικῶς κατὰ τοὺς τρόπους α'. καὶ β'. οἱ τύποι τοὺς ὁποίους μεταχειρίζεσθε ἐκ τῶν δύο τρόπων, σὰς φαίνονται ξένοι, ἀναγκαστικῶς ἢ προσωρινῶς δεκτοὶ μέχρις ὁριστικῆς μορφώσεως τῆς γλώσσης ἢ σὰς φαίνονται ἀφωμοιωμένοι καὶ ὀργανωμένοι εἰς τὸν γλωσσικὸν σας τρόπον καὶ ἐπομένως θεωρεῖτε αὐτόν ὡς ὁριστικὸν διὰ σὰς, τέλειον καὶ ἀναποκρινόμενον εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκφράσεως σας;
- 8) Ἀκολουθεῖτε τὴν ἱστορικὴν γραφὴν ἢ γράφετε ὅπως προφέρετε; Καὶ διατί;

Ε. Λυκούδης.

Εἰς τὰ ἐρωτήματα δι' ὧν μὲ ἐτιμήσατε, ἀπαντῶ ἐπὶ τοῦ 1ου, ὅτι γράφω κατὰ τὸν γλωσσικὸν τύπον γ', ὅχι ἐκ θεωρητικῶν, ἀλλ' ἐξ αἰσθητικῶν λόγων.

Ἐπὶ τοῦ 3ου, ὅτι γράφω διηγήματα εἰς τὴν δημοτικὴν, ὡς ἐγὼ τὴν ἀντιλαμβάνομαι (Ἀπόστρατος μουσικός, ἡ Ξένη τοῦ 1854 κλπ) πάλιν διὰ λόγους αἰσθητικούς.

Εἰς τὸ ἐρώτημα 6ον, ἂν εἶμαι δηλαδὴ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν γλωσσικὸν τρόπον τοῦ

γραπτῆς μου λόγου σὰς ἀπαντῶ διὰ διατόρου ἀρνήσεως.

Ὅπως ἔλεγεν ὁ Σοπερχάουερ, ὅτι ἡ ζωὴ μιμουμένη τὰς ἀναλκινύσεις τοῦ ἐκκρομοῦς κυμαίνεται μεταξὺ θλίψεως καὶ ἀνίας, ὁμοίως κυμαίνομαι καὶ ἐγὼ μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων, μὴ γνωρίζων ποῦ νὰ σταθῶ καὶ μὴ δυνάμενος ἐνεκα τῆς μεταβατικῆς καταστάσεως τῆς γλώσσης νὰ διακρίνω ἐκάστοτε τὸ εἶδος τοῦ κινδύνου, τὸν ὁποῖον διατρέχω γράφων ἂν δηλαδὴ κινδυνεύω νὰ προσκρούσω εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀναγνώστου καὶ νὰ προκαλέσω τὴν ἀηδίαν του διὰ μακαρονισμῶν ἢ διὰ τῆς χυδαιότητος τοῦ ὕφους μου.

Ἄς ὁψωνται οἱ ἀσυμβίβαστοι ἐκατέρωθεν,

* α') Δογματικὴ ἀρχαιοτροπία. β') Δογματικὴ δημοτική. γ') Ἐλευθέρα μικτή.

οἱ μὴ θέλοντες νὰ πιστεύσουν ὅτι τὰ δύο ἄκρα ἐκπροσωποῦν δύο διαφόρους μορφὰς γλωσσικοῦ τύπου, ὅπως πολὺ δικαίως ἀπεκάλει ὁ Διογένης (ἐὰν δὲν σφάλλω) τετυφωμένους καὶ τοὺς εὐπατρίδας Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι προσήρχοντο εἰς τὰς ἐορτὰς λαμπροστόλιστοι, καὶ τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὅποιοι ἐπεδείκνυνον ῥάκη.

Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ἀργύρης Ἑφταλιώτης.

Ἀπαντῶ μὲ λίγα λόγια στὰ ρωτήματά σας Σειρὰ πρώτη τῆς ἀγγελίας σας 31 Ἰανουαρίου.

1) Γράφω στὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Γράφω σ' αὐτὴ τὴ γλῶσσα ἐπειδὴ εἶναι ἡ μόνη μας γλῶσσα. Εἶναι ἀνάγκη ὅχι μόνο αἰσθητικῇ, παρὰ ἐθνικῇ.

2) Πάντα σ' αὐτὴ τὴ γλῶσσα ἔγραφα. Δηλαδή ἀφότου ξετίναξα ἀπὸ πάνω μου τὸ δασκαλικὸ τυφλοσύρτη, καὶ περπατοῦσα μονάχος μου καὶ μ' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια. Ἐπειδὴ τὸννοιωσα πῶς εἶταν ἐθνικὴ ἀνάγκη.

3) Ἀφοῦ ἡ γλῶσσα μας εἶναι *μιά*, καθὼς σ' ὅλα τὰ ἔθνη, «γλωσσικοὶ τρόποι» δὲ χωροῦνε.

4) Τὴ γράφω τὴν ἐθνικὴ μας γλῶσσα μὲ σέβας πρὸς τὴ γραμματικὴ τῆς, ἀπαράλλαχτα καθὼς γράφω τὰγγλικά μὲ σέβας πρὸς τὴν ἀγγλικὴ τὴ γραμματικὴ.

5) Σὰ μιλῶ ἀπρόσεχτα μοῦ φεύγουν κάποτε δασκαλισμοὶ καὶ τυπικοὶ καὶ λεχτικοί. Μὰ εἶναι ἀπὸ κακὴ συνήθεια τοῦ Σκολειοῦ, ἂν κ' ὅχι τόσο κακὴ ὅσο ἡ συνήθεια ποῦ ἔχουν κάμποσοι δικοί μας νὰ βάζουνε γαλλικὰς φρασσοῦλες στὰ λόγια τους. Ἄν θέλετε νὰ καλοξέρετε, κάποτε βλαστημῶ καὶ τούρκικα μονάχος μου, σὰ θυμῶνω. Μὰ τί ἔχει νὰ κάνῃ;

6) Ἡ ἐθνικὴ μας γλῶσσα εἶναι ἡ μόνη ποῦ μπορεῖ νὰ βγάλῃ ἀληθινὴ φιλολογία. Ἄλλῃ δὲν ἔχει.

8) Καθὼς βλέπετε, ἀκολουθῶ καθὼς ὅλοι τὴν ἱστορικὴ ὀρθογραφία. Μὰ σ', αὐτὸ ἔχουμε ὅλον τὸν κόσμον μαζί μας, καὶ μοῦ φαίνεται σὰν περιττὸ νὰ τὸ συζητοῦμε.

Λιβερπούλη

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Πολ. Δημητρακόπουλος.

Σὰς συγχαίρω ὁλοψύχως διὰ τὴν ιδέαν σας,

μολονότι φοβοῦμαι μήπως παραμείνῃ ἄκαρπος καὶ σύγχυσιν μάλλον ἀντὶ διαλευκάνσεως προκαλέσῃ εἰς τὸ μέγα γλωσσικὸν ζήτημα. Ἡ ἀλήθεια ἀτυχῶς ἔχει τὴν κακὴν ιδιότητα νὰ μὴ εὐρίσκεται διὰ τῆς γνώμης τῶν ὀλίγων—ὅσον πολλοὶ καὶ ἂν ἦνε οὗτοι. Ἴσως μάλιστα δὲν εὐρίσκεται εὐκόλως καὶ διὰ τῆς γνώμης τῶν πολλῶν, διότι ἕκαστος τὴν ἀντιλαμβάνεται πολὺ διαφορετικὰ ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῆς. Αὐτὴ δὲ ἡ κατηραμένη Ἀλήθεια ἔχει καὶ μίαν παράδοξον ἀκόμη ιδιότητα: ὡς ἐὰν ἐπιφυλάσῃ καὶ τὴν δόξαν τῆς ἀποκαλύψεως τῆς δι' ἐαυτήν, ὅσῳ πλεότερον τὴν ἀναζητεῖ τις τόσῳ μάλλον κρύπτεται καὶ ἐν τέλει παρουσιάζεται ἀπ' ἐκεῖ ὅπου δὲν τὴν περιμένει κανεὶς!

Οὕτως ὁμως ἢ ἄλλως οἱ ἄνθρωποι ἔχουν καθήκον νὰ τὴν ἐπιδιώκουν, ἔστω καὶ ὅταν ἡ ἐπιδίωξις αὐτῆς ἰσοδυναμεῖ πρὸς καταδίωξιν τῆς.

Ἀπαντῶ λοιπὸν προχείρως εἰς τὰς ἐρωτήσεις, τὰς ὁποίας εἶχατε τὴν εὐμένειαν ν' ἀπερθύνετε καὶ πρὸς ἐμέ, διότι ἐπὶ τέλους ἡ ἔρευνα εἶνε πρόοδος—ἔστω καὶ ὅταν οἱ ἄγῶνες τῆς δὲν στέφονται ἀμέσως ὑπὸ ἐπιτυχίας.

1) Οὐδέποτε εἰς ὅ,τι ἔγραψα ἠκολούθησα *τύπον* γραφῆς ἐκ θεωρητικῶν λόγων. Οἱ θεωρητικοὶ λόγοι—ἐὰν ὑπῆρξαν τοιοῦτοι—δὲν ὑπερέβησαν τὰ στενὰ ὅρια τῶν *γραμματικῶν* ἀναγκαιοτήτων, ὅσαι ἐπῆρκουν, ὅπως μὴ γράψω ἀνορθογράφως καὶ κατὰ τύπον ἀκατάληπτον. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀποκλείω τοὺς θεωρητικοὺς λόγους, φυσικῶς ἀπομένει ἡ *αἰσθητικὴ ἀνάγκη* ὡς λίαν σαφῶς τὴν ὁρίζετε.

2) Πρὸ εἰκοσαετίας εἶχον ἀρχίσῃ ἐν διήγημα, μὲ πολὺ καλὰς βάσεις, εἰς γλῶσσαν ὑπερκαθαρεύουσιν, φρικωδῶς ὑπερκαθαρεύουσιν τὸ διήγημα αὐτὸ *εὐτυχῶς* δι' ἐμέ, δὲν μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ τὸ δημοσιεύσω, καὶ ἐσώθην ἀπὸ ἐν ἀνεξίτηλον φιλολογικὸν στίγμα. Μετὰ τρία ἔτη μοῦ ἔρχεται μία παράδοξος ιδέα: νὰ τὸ μεταβάλω εἰς γλῶσσαν δημώδη. Ἄλλῃ φρικαλεότης! Δὲν τὸ ἐδημοσίευσεν εὐτυχῶς οὔτε ἔτσι. Πρὸ μηνὸς ἐρευνῶν τὰ παλαιὰ χαρτιά, τὸ εὑρον τὸ ἐδιάβσα, ἐγέλασα δι' ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, καὶ ἤρχισα νὰ τὸ μετασκευάζω καὶ νὰ τὸ γράφω ἐκ νέου εἰς τὴν γλῶσσαν, διὰ τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα μου τὸ διηγείται καὶ τὸ μεταφράζει εὐκολώτερον εἰς τὴν ψυχὴν μου. Καὶ τώρα, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, εὗρηκα χωρὶς νὰ θέλω τὸν κατάλληλον ὀρισμὸν, καὶ σταματῶ ἐδῶ:

3) Γενικῶς λοιπὸν, εἰς οἷαν δῆποτε φύσιν ἔργου φιλολογικοῦ, «καταλληλότερα γλῶσσα» εἶνε ἐκεῖνη, εἰς τὴν ὁποίαν κατορθώνει τὸ πνεῦμα νὰ ὁμιλήσῃ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν ψυχὴν».

4) Ἐπομένως—τὸ κατ' ἐμέ—διὰ πᾶν εἶδος γραφῆς, γλωσσικαὶ θεωρίαι δὲν ὑπάρχουν, εἰμὴ μόνον *αἰσθητικαί*. Ἐννοεῖται ὁμως (συμφώνως πρὸς τὴν ἐρώτησίν σας) ὅτι ὑπάρχει καὶ κάποια αἴρεσις εἰς τὴν περιπτῶσιν ταύτην, ἥτις ἀπαιτεῖ προσοχὴν τινα εἰς τὴν μὴ ἀνάμixin τῶν ἄκρων γλωσσικῶν σημείων, τὰ ὁποῖα προσδίδουσιν εἰς τὸν σοβαρὸν λόγον κατὰ τὸ ἀχαρκτηρίστον καὶ ἀρλεκινικόν, ἐκτὸς ὅταν πρόκειται νὰ μεταχειρισθῇ τις τὸν σατυρικὸν στίχον, ὡς ὁ κ. Σουρῆς.

5) Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ προφορικοῦ μου λόγου δὲν εἶνε ὠρισμένος—ἐξαρτᾶται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ λόγου καὶ ἀπὸ τὸ πρόσωπον μεθ' οὗ διαλέγομαι. Ὅταν λ. χ. ἐρωτῶ ἓνα ὑπῆρέτην, ἐὰν ὁ κύριός του εἶνε ἐπάνω τοῦ λέγω:—Ἀπάνου εἶνε ὁ ἀφέντης σου; Συναντῶν δὲ κατόπιν τὸν κύριόν του τοῦ λέγω:—Ἐπληροφορήθην εὐχαρίστως ἀπὸ τὸν ὑπῆρέτην σας ὅτι εἶσθε ἐπάνω. Μὲ τὸ *νῆ* καὶ μὲ τὸ *σῆμα*! Αὐτὸ συμβαίνει εἰς ὅλους—νὰ μεταχειρίζονται δηλαδή *τύπον* ἐκφράσεως ἀναλόγως τῶν προσώπων: φυσικῶς ὁ *τύπος* οὗτος παραλλάσσων ἀποτελεῖ *οὐσίαν*, καὶ μάλιστα σπουδαίαν οὐσίαν, ἥς δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ διακανονίσῃ κανεὶς διὰ τόσῳ βραχέων τοὺς νόμους τῆς μεταβολῆς. Οἱ αὐτοὶ δὲ νόμοι περίπου κανονίζουσι καὶ τὸν γραπτὸν λόγον.

6) Ἐν τούτοις δὲν δύναμαι ν' ἀρνηθῶ ὅτι ὑπάρχει καὶ γραπτὸς λόγος κατὰ *σύμβασιν* ἢ *ἀνάγκην*. Τὴν σύμβασιν ταύτην τὴν εὐρίσκομεν ἀπαραίτητον ἐνιαχοῦ, ὡς λ. χ. εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν λόγον καὶ εἰς τὴν τραγωδίαν. Εἶδομεν εἰς ποίας ἀστείας γλωσσικὰς οὐτοπίας περιέπεσαν ὅσοι ἐξήτησαν ν' ἀναπτύξουν ἐπιστημονικὰ ζητήματα διὰ τῆς δημώδους γλώσσης (ἐξελίξις=ξετύλιγμα κλπ.)

Εἰς δὲ τὴν τραγωδίαν, καὶ μάλιστα τὴν ἀρχαιοπρεπῇ, ἀστεία θὰ ἦτο πᾶσα ἐπέμβασις τῆς δημώδους. Φαντασθῆτε τὸν Περικλέα ἥρωα τραγωδίας νὰ λέγῃ:—Ἄχ, μωρὴ Ἀσπασία μου, ποῖος τάχα θὰ μπορέσῃ νὰ πιάσῃ τὴν βεργόλιγγην καὶ λυγερὴ σου μέση!»

Συνθῆκη λοιπὸν ἐδῶ ἀπαραίτητος.

7) Ἐννοεῖται ὅτι κ' ἡ συνθῆκη αὕτη δύναται νὰ ἐκλείψῃ, καὶ μὲ τὴν Ἀσπασίαν δύνα-

ται νὰ ὁμιλήσῃ τοιοῦτοτρόπως ὁ Περικλῆς ἀπὸ σκηνῆς, ὅταν ὁ συγγραφεὺς γνωρίζῃ ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν θεατῶν τοῦ θὰ δυσαναχετήσῃ. Αἱ συνθῆκαι λοιπὸν αἱ γλωσσικαὶ κανονίζονται ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν βαθμιαίαν διαμόρφωσιν τῶν ἀναγκαιοτήτων τῆς ἀντιλήψεως καὶ τῆς αἰσθήσεως.

8) Ἱστορικὴν γραφὴν, ἢ ὅπως προφέρω, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης.

ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ψυχάρης.

Χαίρουμαι πολὺ καὶ πολὺ καλὰ κάνετε, ποῦ ὕστερις ἀπὸ τὸν ὠραῖο λόγο τοῦ κ. Krumbacher, ἀρχίζετε καὶ σπουδάζετε τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὰ «*Παναθήναια*». Πιὸ ἐθνικὸ, πιὸ ἅγιο ζήτημα δὲν ὑπάρχει δὲν ὑπάρχει καὶ ζήτημα ποῦ νὰ εἶναι περισσότερο τῆς ἀνάγκης.

Λοιπὸν εἶναι χρήσιμο κι ὠφέλιμο νὰ συζητιέται χωρὶς πρόληψιν καμιά. Πάντα θὰ βγῇ καὶ κάποιο φῶς ἀπὸ τὴ συζήτησιν, ἂν καὶ θαρρῶ πῶς ἔχει τὸ κακὸ του νὰ συζητοῦμε ὁλοένα. Καίρὸς πιά σήμερις, ὅχι νὰ συζητοῦμε κάθε ὥρα, παρὰ νὰ δημιουργοῦμε.

Ὡς τόσο ἐμένα, ποῦ εἶμαι καὶ γέρος, θὰ μοῦ δώσετε τὴν ἄδεια νὰ μὴν ἀποκριθῶ στὰ ρωτήματά σας. Μὲ τὰ νιάτα μου, πέρασαν καὶ τὰ χρόνια ποῦ ἔδινα ἐξέταση μοῦ λείπουνε τὰ μέσα νὰ δώσω κι ἄλλῃ. Ἐπειτα, νομίζω πῶς ἀποκρίθηκα—ὅσο μπόρεσα τουλάχιστο—σ' ὅλα μου τὰ βιβλία, γιατί σ' ὅλα μου λέω καὶ ἐξαναλέω πῶς τὸ νὰ γράφῃ κανεὶς τὴ δημοτικὴ εἶναι χρέος, χρέος δηλαδή νὰ συλλογέται τοὺς πολλούς, νὰ συλλογέται τὸ ἔθνος, καὶ μ' ἀφτὸ τὰ εἶπαμε ὅλα, μ' ἀφτὸ ἀποκριθῆκαμε σὲ κάθε ρωτήματά σας.

Μὰ θὰ παρακολουθῶ με περιέργεια καὶ συμπάθεια τὴν ἐρευνά σας καὶ τὴν ἀπάντησιν ποῦ θὰ σὰς στείλῃ ὁ καθένας. Θὰ δῶ, λόγου χάρι, ποῖος στὴν ἀπάντησίν του, ἢ ἕσπερα ἢ κρύφια ἢ παρὰπλεβρα, θὰ μπορέσῃ νὰ μὴν κάμῃ λόγο γιὰ τὴ δημοτικὴ μας, εἴτε γιὰ νὰ τὴν κατηγορήσῃ στὰ γερά, εἴτε γιὰ νὰ τὴν κατηγορήσῃ μὲ μισὰ λόγια, εἴτε καὶ καμιά φορὰ νὰ τὴν παϊνέσῃ.

Κι ἀπ' ἀφτὸ ἴσα ἴσα θὰ φανῇ πῶς γλωσσικὸ ζήτημα σήμερις, [ὅξω ἀπὸ τὴ δημοτικὴ, δὲν ὑπάρχει.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Δάμπρος 'Αστέρης.

1) Τα φιλολογικά μου έργα γράφω πάντοτε από ανάγκην αισθητικήν κατά τὸν τρίτον τρόπον.

2) Όταν εἶμουν ἀκόμη παιδί ἤθελα νὰ γράφω στίχους κατὰ τὸν α'. τρόπον, διὰ νὰ φαίνωμαι, ὅπως ἐπίστευα τότε, ὅτι «εἶμαι γραμματισμένος ἄνθρωπος»! Ὀλίγον ἀργότερα ἤρχισα νὰ γράφω εἰς τὸ β'. εἶδος, ἀλλὰ παρετήρησα ὅτι ἡ δημοτικὴ αὐτὴ δὲν μοῦ ἦτο ἀρκετὴ καὶ ἤρχισα νὰ δανεῖζωμαι ὕλικὸν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν. Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι κάποια ἐπίδρασις εἶχεν εἰς αὐτὸ καὶ ὁ προφορικὸς λόγος τὸν ὁποῖον ἤκουα τριγύρω μου, καὶ ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε βέβαια οὔτε μὲ τὸν α'. οὔτε μὲ τὸν β'. τρόπον ὅμοιος.

3) Μεταχειρίζομαι διαφορετικὸν τρόπον εἰς τὰ φιλολογικά μου ἔργα. Τὰ λυρικά μου ποιήματα γράφω μᾶλλον κατὰ τὸν β'. τρόπον, τὰ δὲ διηγήματα καὶ τὰ δράματα κατὰ τὸν γ'. τρόπον.

4) Δὲν εἶνε αὐθόρμητος ἡ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν παραγωγή μου, ἀλλὰ τροποποιῶ τὴν ἐκφρασιν χάριν γλωσσικῶν θεωριῶν τὰς ὁποίας ἐγὼ θεωρῶ ὀρθὰς καὶ πρὸς τὰς ὁποίας συμβιβάζεται τελείως ἡ αισθητικὴ μου.

5) Δὲν ὁμιλῶ ὅπως γράφω, ἀλλὰ καὶ νὰ θέλω τοῦτο δὲν μοῦ εἶνε εὐκόλον. Αἱ διαφοραὶ τοῦ προφορικοῦ μου ἀπὸ τοῦ γραπτοῦ λόγου ἐγκρίνεται καὶ εἰς τὸ τυπικὸν καὶ εἰς τὸ λεκτικόν. Όταν ὁμιλῶ μὲ ἀνεπτυγμένους ἀνθρώπους αἱ διαφοραὶ ἐγκρίνεται κυρίως εἰς τὸ τυπικόν, ὅταν ὁμιλῶ μὲ ἀπλοῦς ἢ διαφορὰ εἶνε καὶ εἰς τὰ δύο.

6) Δὲν εἶμαι ἐντελῶς ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὸν γραπτὸν μου λόγον, ἀφοῦ τὸν μεταχειρίζομαι κατ' ἀνάγκην, καὶ ἀφοῦ ἄλλως τε, γράφων εἰς τὰς ἐφημερίδας εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ μεταχειρίζωμαι κατὰ σύμβασιν καὶ ἄλλον γλωσσικὸν τρόπον ἀπὸ ἐκείνον ποῦ μεταχειρίζομαι εἰς τὰ φιλολογικά μου ἔργα.

7) Οἱ τύποι τοῦς ὁποῖους μεταχειρίζομαι δὲν μοῦ φαίνονται ξένοι. Τοὺς ἐννοῶ, τοὺς αἰσθάνομαι, τοὺς θέλω καὶ τοὺς γράφω. Τοὺς εὐρίσκω συμβιβασμένους τελειότερον μὲ τὰς ιδέας μου καὶ ἐκφράζοντας σαφέστερον, εὐρυστότερον καὶ καλλιτεχνικώτερον αὐτάς. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μ' ἐμποδίζει νὰ τοὺς θεωρῶ καὶ προσωρινούς. Ὑποθέτω ὅτι ἡ γλῶσσα μας σήμερα εὐρίσκεται εἰς μεταβατικὴν ἐποχὴν (ἀλλὰ καὶ πότε αἱ γλῶσσαι ἔμειναν στάσιμοι;) εἰς μίαν ρευστότητα, ἡ ὁποία δὲν εἰξεύρω εἰς

ποῖον τύπον ὁριστικῶς θὰ καταλήξῃ, καὶ ἐπομένως δὲν ἀποκλείεται ἀπὸ τὸν τρόπον ποῦ γράφω καὶ ἡ ιδέα τοῦ προσωρινοῦ. Ἀλλ' αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀπώτερον μέλλον. Ὁσον ἀφορᾷ ὅμως εἰς τὸ παρόν, ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον γράφω εἶνε δι' ἐμὲ ὁριστικὸς καὶ σύμφωνος μὲ τὸ γούστο μου.

8) Ἀκολουθῶ τὴν ἱστορικὴν γραφὴν. Εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι ἡ προφορὰ μεταβάλλεται κατὰ μεγάλα χρονικὰ διαστήματα, καὶ διὰ τοῦτο δὲν νομίζω πρέπον νὰ γράφωμεν τὰς λέξεις ὅπως σήμερον τὰς προφέρομεν, διότι πιθανὸν καὶ αὐτὴ ἡ προφορὰ νὰ μεταβληθῇ μὲ τὸν καιρὸν. Ἐὰν γράφωμεν τὰς λέξεις ὅπως ἱστορικῶς περιεσώθησαν, κυρίως εἰς τὸ ἀμετάβλητον μέρος των, συμβάλλομεν περισσότερον εἰς τὴν σαφήνειαν τοῦ νοήματος τὸ ὁποῖον ἡ λέξις ἐκφράζει, ὅχι μόνον διὰ τοὺς συγχρόνους ἀναγνώστας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς μεταγενεστέρους. Μήπως σήμερον πολλὰς ἀρχαίας ὁμηρικὰς λέξεις (μὴ περισυνθίσεις μέχρις ἡμῶν οὔτε διὰ τῶν ἄλλων ἀρχαίων συγγραφέων οὔτε διὰ τὸ στόματος τοῦ λαοῦ) δὲν ἐξηγοῦμεν ἐκ τῆς ἀμεταβλήτου γραφῆς τῆς ῥίζης των ἀπὸ τῆς ὁποίας γίνονται ἄλλαι παράγωγοι καὶ σύνθετοι λέξεις; Θὰ μοῦ ἀντιτάξετε, ὅτι ἡ Γλωσσολογία καὶ ἰδίως ἡ Φυλογολογία ἔχει λύσει τὸ ζήτημα ὑπὲρ αὐτῆς, διότι αὐτὴ, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ προφορὰ τῶν λέξεων, γνωρίζει διὰ ποίους λόγους καὶ πῶς μετεβλήθη καὶ μεταβάλλεται ἡ προφορὰ, καὶ ἐπομένως εἰξεύρει νὰ εὕρῃ τὰς ρίζας τῶν λέξεων οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ γραφὴ αὐτῶν. Σύμφωνοι, ἀλλ' ἐγὼ φρονῶ ὅτι διὰ τῆς γραφῆς τῶν λέξεων ὅπως τὰς προφέρομεν, ἐνῶ δὲν ὠφελοῦμεν τίποτε, δυσκολεύομεν μᾶλλον τὸ ἔργον τοῦ γλωσσολόγου καὶ τὴν κατανόησιν αὐτῶν εἰς τοὺς μεταγενεστέτους οἱ ὁποῖοι πιθανὸν νὰ μὴ προφέρουν ὅπως ἡμεῖς σήμερον. Πλὴν δὲ τούτου εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι ἡ προφορικὴ γραφὴ παρεμβάλλει καὶ κάποιαν δυσκολίαν εἰς τὸ συνθετικὸν καὶ παραγωγικὸν μέρος τῶν λέξεων, τὸ ὁποῖον εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς οὐσιαστικωτέρους παράγοντας εἰς τὸν ἀληθινὰ δημιουργικὸν συγγραφέα. Ἀλλως τε εἰς ἐμένα αἱ λέξεις κἀμουν τὴν ἐντύπωσιν ἀριθμητικῶν χαρακτήρων, οἱ ὁποῖοι ὅπως καὶ ἂν προφερθοῦν θὰ ἐκφράζουν πάντοτε τὸ ποσὸν ποῦ δεικνύουν, χωρὶς νὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ τροποποιήσωμεν τὴν γραφὴν των συμφώνως μὲ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην προφορὰν αὐτῶν. Π. χ. τὸ 9 προφέρομεν ἄλλοτε ὡς ἐννέα καὶ ἄλλοτε ὡς

ἐννιά χωρὶς νὰ τροποποιήσωμεν τὴν γραφὴν του. Οὕτω δυνάμεθα νὰ προφέρωμεν καὶ τὸ αὐτὸς (εἴτε ἄλλην λέξιν) εἴτε ὡς ἀπτός εἴτε ὅπως τὸ προφέρουν οἱ ἑρασμικοί, χωρὶς νὰ μεταβάλωμεν τὴν ἱστορικὴν γραφὴν του. Διὰ τοῦτο εἶμαι ὑπὲρ τῆς ἱστορικῆς γραφῆς τῶν λέξεων.

Βιέννη

ΔΑΜΠΡΟΣ ΑΣΤΕΡΗΣ

Δ. Π. Ταγκόπουλος.

1) Εἰς τὸν γ'. ἀπὸ ἀνάγκην αισθητικήν.

2) Πάντοτε.

3) Τὸν ἴδιον.

5) Ὅμιλῶ ὅπως γράφω καὶ γράφω ὅπως ὁμιλῶ.

6) Ἀρκετὰ ἱκανοποιημένος.

7) Οἱ τύποι τοῦς ὁποῖους μεταχειρίζομαι γράφων ἢ ὁμιλῶν μοῦ φαίνονται ἀφωμοιωμένοι καὶ ὁργανωμένοι στὸν γλωσσικὸν μου τρόπον καὶ ἐπομένως θαρρῶ ἡ γλῶσσα, γιὰ κείνους ποῦ θέλουν νὰ γράφουν καὶ νὰ μιλοῦν ἀληθινὰ καὶ ὅχι μὲ τὴν μάσκα τοῦ σχολαστικισμοῦ (ἡ ἀκρατος καθαρεύουσα καὶ ἡ ἀκρατος δημώδης, σχολαστικισμοὶ γιὰ μένα εἶνε καὶ τὰ δύο) ἐφθασε πιά στὸ τέλειον διὰ τῆς ἐλευθέρως μιτῆς ἐκδηλώσεώς της.

8) Τὴν ἱστορικὴν γραφὴν. Διατί; Ἴσως διότι φρονῶ πῶς ἡ λέξις, ὅπως θέλω νὰ μοῦ χτυπάη καλὰ στ' αὐτί, θέλω νὰ μοῦ χτυπάη καλὰ καὶ στὸ μάτι. Τὸ ἀπτός ἴσως εἶναι ὀρθὸ φυλογολογικῶς, ὅταν τὸ βλέπω ὅμως ἔτσι γραμμένον, μοῦ φαίνεται λανθασμένο. Ἀλλ' ἐξήγησι δὲ βρίσκω.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
Διευθυντὴς τοῦ «Νοῦμά»

Ἀλέξ. Πάλλης.

Ἀπαντῶντας στὰ γλωσσικά σας ἐρωτήματα κατὰ τὸ γράμμα σας τῆς 31 τοῦ Γενάρη, σας

πληροφορῶ πῶς γράφω κατὰ τὸ δέφτερο γλωσσικὸν τρόπο, καὶ δὲν παραδέχομαι πῶς ὑπάρχει καὶ ἀληθινὰ ὁ τρίτος.

1) Καὶ γράφω ἔτσι καὶ γιὰ λόγους θεωρητικούς καὶ γιὰ λόγους ἐπιστημονικούς, καὶ ἀπὸ ἀνάγκην αισθητικὴ καὶ ἀπὸ ἀνάγκην πραχτικὴ καὶ ἀπὸ ἀνάγκην πατριωτικὴ.

2) Ὁ γλωσσικὸς μου τρόπος, τέτιος ποῦ εἶναι, εἶναι πάντα ὁ ἴδιος ὅτι καὶ ἡ γράψω. Τὸ ὕφος ὅμως ἀλλάζει κατὰ τὴν ὕλην.

3) Δὲν ἔγραφα πάντα ἔτσι στὸ πεζό. Θεωρητικὰ μοῦ ἀνοίξε πρῶτα τὰ μάτια ὁ Βερναρδάκης πραχτικὰ ὁ Ψυχάρης. Ἡ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη ποῦ μ' ἀνάγκασε ν' ἀλλάξω εἶναι ὁ κοινὸς νοῦς.

4) Ἡ παραγωγή μου, τέτια ποῦ εἶναι, εἶναι αὐθόρμητη, ἐξὸν ὅταν ἀναγκάζομαι νὰ γράφω νεολογισμούς, ποῦ ὅμως μοῦ τυχαίνει σπάνια. Τοὺς νεολογισμούς τοὺς ζέβω στὸ ζυγὸ τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας.

5) Μιλῶ ὅπως γράφω, ὅσο τοῦτο εἶναι δυνατό. Καὶ λέω ὅσο εἶναι δυνατό, ἐπειδὴ μιὰ μικρὴ διαφορὰ γραφῆς καὶ λαλιᾶς ὑπάρχει κατὰ τὸ ὅτι ἡ γραφὴ ἔχει κάπως πιὸ παλιὸν τύπο ἀπὸ τὴ λαλιά. Λέγοντας παλιὸ καὶ ἐφαρμόζοντας ἀπτό στή δική μας γλῶσσα, ἐννοῶ πῶς ἡ δημοτικὴ ποῦ γράφω—καὶ ἐγὼ καὶ ὅλοι—ἔχει κάπως πιὸ παλιὸ δημοτικὸν τύπο παρὰ ἡ δημοτικὴ ποῦ μιλοῦμε, ὅχι πιὸ κλασσικό. Οἱ κλασσικισμοὶ δὲν εἶναι παρὰ νεολογισμοί.

6) Τὸ ἐρώτημά σου τοῦτο δὲν τὸ νιώθω. Φαίνεται σὰν ἐρώτημα ποῦ πρέπει μοναχὰ ν' ἀπαντήσουν οἱ ἀντίθετοι τῆς ἐθνικῆς γλώσσας, οἱ ἀντιπατριωτικοί.

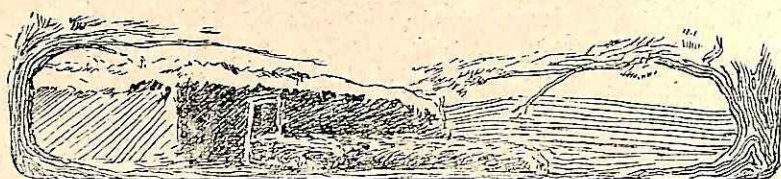
7) Μήτε τοῦτο δὲν εἶναι γιὰ μᾶς.

8) Τὸ ἐρώτημά σου δὲ μοῦ φαίνεται πολὺ λογικόν. Μπορεῖ νὰ γράφει κανεὶς ὅπως προφέρει καὶ ὡς τόσο νὰ γράφῃ ἱστορικὴ γραφὴ. Ἔτσι κάνω καὶ ἐγὼ, ἐξόνα σὲ μερικὰ καθέκαστα, μὴ γράφοντας λ. χ. ὑποταχτικὴ κατάληξη ἢ χρονικὴ ἀφῆση καλ.

Δίβερτουλ
Ἔπεται συνέχεια

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΒΑΘΕΙΑ ΛΙΜΝΗ

Τὰ ξάστερά σου τὰ νερά, Λίμνη, πολὺ βαθιά 'νε,
Μὰ πειὸ βαθιά 'νε τάνθη σου ποῦ μᾶς μωσχοβολᾶνε.
Μιὰ Λάμια παχρὸσκέπαστη, σὰ νύφη σὲ στολίζει
Γιὰ νὰ πλανᾷ ρηγόπουλα καὶ κόσμο ν' ἀφανίζει.
Γι' αὐτὸ τὴ νύχτ' ἀπάνω σου στρωτὰ πλαγιάζουν ὅλα
Μὲ τοὺς ἀνθούς σου ἀγκαλιαστὰ τ' ἀστέρια φεγγοβόλα.
Κι' ἔχει χαθῇ στὰ βάθη σου τὸ πειὸ τρανὸ βασίλειο.
Γαλάζια βλέπω μέσα σου τὰ νέφη καὶ τὸν Ἥλιο!

Κοίτα σὺς ὄχθες σου ἀμμονδιὰ ξερὴ καὶ δίχως χλόη
Αἰώνια κάθε κύμα σου τὴ μάχεται, τὴν τρώει.
Κοίτα σὺς ὄχθες σου κι' ἐμᾶς ὀλοζωῆς σκυμμένους
Καὶ στάνθη καὶ στάστερια σου πιστὰ προσηλωμένους.
Γιὰ ιδέες! βρυσσοῦλες τρέχουνε σὺς ἄκρες σου τὰ μάτια.
Γιὰ ιδέες καὶ πέρα! μᾶς σφαλοῦν τῆς νιότης τὰ παλάτια,
Κι' ἀπὸ τὸν κόσμο, ποῦ ἡ ζωὴ τὸ μάκρος τῆς ὑφαίνει,
Καὶ κοντὰ σου μᾶς τραβᾷ, καὶ μ' ἐσὲ μᾶς δένει.

Γι' αὐτὸ τὰ χέρια μας λευκὰ πάντα σ' ἐσὲ ἀπλωμένα,
Γυρεύουν ἀπὸ τάνθη σου νὰ κόψουν μόνον ἓνα.
Ὡ, τάνθη σου! ποῦ ὅσο βαθιά, Λίμνη, φυτρώνουν, τόσο
Μωσχοβολοῦν στεφανωτὰ μὲ τῆς αὐγῆς τὴ δρόσο!
Πολλοὶ κι' ἀπὸ τὴς ὄχθες σου πληθὸς κλωνάρια πιάνουν,
Κι' ἄλλοι πειὸ μέσα τὰ ζητοῦν καὶ τυχεροὶ τὰ φθάνουν,
Κι' ἄλλοι — ὦ, ἀλλοίμονο! — βαθιὰ ζητῶντας μὲ τὰ χέρια
Δὲν ἤθραν οὔτε τάνθη σου, δὲν εἶδαν οὔτε ἀστέρια.
Τοὺς γέλασαν κάποιες φωνές, κάποιες τῆς Λάμιας ὕμνοι
Καὶ πλανεμένοι ἐχάθηκαν μεσ' στὰ νερά σου, ὦ Λίμνη.
Κι' ἔχει χαθῇ στὰ βάθη σου τὸ πειὸ τρανὸ βασίλειο.
Γαλάζια βλέπω μέσα σου τὰ νέφη καὶ τὸν Ἥλιο!

ΔΑΦΝΕΣ

Αἰνὸς τις ἀνθρώπων ὄδε,
Ἀρχιλόγος.

Μεσ' στὸν μεγάλο δρόμο
Περνᾶτε, ὦ Ἀθάνατοι, περνᾶτε.
Τὶς δάφνες ποῦ στολίζουν
Τοὺς ἀμαράντους σας κροτάφους,
Δὲν τὶς συνάξατε σὲ τάφους.

Ἐφύτρωσαν μεγάλες
Κοντὰ σὲ κάποια μονοπάτια,
Σὲ κάποια τριόβαθα λαγκάδια,
Ποῦ ὁ ἰδρωτὰς σας εἶχε στάξει.
Ἐκεῖ τὶς ἔχετε συνάξει.

ΤΟ ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟ ΑΛΟΓΟ

Κοντὰ στὰ ταφομάρμαρα, σὺς πλάκες τὶς χιονάτες
Μαρμάρωσε καὶ τὸ ἄλογο ποῦ εἶχε φτερὰ σὺς πλάτες.

Ἐκεῖ 'νε ὁ Πύργος ὁ κλειστὸς μὲ τοὺς πολλοὺς τοὺς θόλους
Ποῦ ὁ Δράκοντας ἐσκλάβωσε τοὺς Ἀνδρειωμένους ὅλους,
Ἐκεῖ καὶ τὴν Πεντάμορφη, τὴν κόρη του, ἔχει κλείσει,
Κι' ἀλλοίμονό του ποῦ τὴν ὄη καὶ τὴν ἐπιθυμήσει.

Τὸ ἄκουσμα διαλαλήθηκε σὺς ἀνίκητο τὸ Γένος
Κι' ἀπὸ ὅλους ἀνταριάσθηκεν ὁ πρῶτος Ἀνδρειωμένος.

Τὸ ἄλογο, τὸ ἄσπρο τὸ ἄλογο μὲ τὰ φτερὰ τοῦ Ἀνέμου,
Τοῦ Κύκνου τὸ καμάρωμα, τὰ μάτια τοῦ Πολέμου,
Τὸν Ἀνδρειωμένον ἔφερε στοῦ Δράκοντα τὴ θύρα
Ποῦ δὲν ἀκούσθη μέσα τῆς οὔτε φωνῇ, οὔτε λύρα.

Ἀνοίγει ἡ θύρα ἡ χάλκινη, κι' ὁ Ἀνδρειωμένος μπαίνει,
Ἡ θύρα κλεῖ, καὶ τὸ ἄλογο ἔξω ἀπ' τὸν Πύργο μένει.

Σηκώνει τὸ κεφάλι του κι' ὀρθὰ ταῦτιά τεντώνει,
Ποῦ ὁ Ἥλιος μὲ τὴ λάμψη του σὰ λόγχει τὰ χρυσῶναι,
Καὶ τὰ ρουθούνια ποῦ φουσοῦν πλατύστομα κι' ἀχνίζουν
Μὲ τὸ γοργό του ἀνασασμὸ τὸν Πύργο φοβερίζουν.

Μὰ ὁ Πύργος μένει ἀσάλευτος καὶ πάντα σφαλισμένος,
Καὶ σκλάβος μέσα του κλειστός ὁ πρῶτος Ἀνδρειωμένος.

Τὸ ἄλογο σπάζει σίδερα, τὸ ἄλογο τρώει κοιτρώνια,
Ἀλλὰ τοῦ κάκον τὸν ζητᾷ μερόνυχτα καὶ χρόνια
Τέλος τὰ μάτια του ἀνοιχτὰ στὴ θύρα τὰ καρφώνει,
Καὶ καρτερεῖ, καὶ καρτερεῖ, κι' ὁλόρθο μαρμαρώνει.

ΔΟΞΑ

Πέρα στὸν κάμπο τὸν πλατὺν
Ἕνας παράδεισος
Εἶχε ἀνθισμένα τὰ κλαδιὰ
Μὲ ἄσπρ' ἄνθη σὰν τὸ γάλα
Κι' ἦσαν τὰ δένδρα χαμηλά
Καὶ τᾶνθη ἦσαν μεγάλα.

Ἐκεῖ σὲ εἶδα νὰ σταθῇς
Σὰν κάποια Μάγισσα,
Ἐκεῖδε σὲ εἶδα ἀνήσυχη
Νὰ περπατῇς μονάχη,
Καὶ τὸ ψηλὸ σου ἀνάστημα
Κάποι' ἄσπρη λάμψη νᾶχῃ.

Μὲ τὰ μαλλιά σου τὸν ἀγνὸν
Αἰθέρα ἐχρύσωνες,
Μὰ εἶχε κι' ὁ κάμπος χρυσωθῇ,
Κι' ἦσαν δυὸ περιστέρια
Ποῦ σιὸ χρυσάφι ἐπέταγαν —
Τὰ δυὸ λευκά σου χέρια.

Φωτοβολοῦσαν στέφανα
Χιλιάδες γύρω σου,
Χλωρὲς δαφνοῦλες ἀνθίζαν
Κοντὰ σιὸ πέρασμά σου,
Κι' ὅλος ὁ κόσμος φώναζε:
— Βασίλισσά μας, στάσου!

Κι' Ἐσὸν ἐπερνοῦσες ἐλαφρὰ
Ὡς ποῦ ἐσταμάτησες
Στοὺς τάφους ποῦ εἶχαν μάρμαρα
Ὅλοι ἄσπρα σὰν τὸ γάλα,
Ποῦ ἦσαν τὰ δένδρα χαμηλά,
Καὶ τᾶνθη ἦσαν μεγάλα.

Βιέννη

ΛΑΜΠΡΟΣ ΑΣΤΕΡΗΣ

ΕΡΜΕΤΕ ΝΟΒΕΛΛΗ

ΜΕ ΒΑΡΒΙΤΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΤΑΦΟΝ

Α'.

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

Μέσα εἰς ἓνα ὄνειρον λευκόν, στεφανωμένος μετ' ἑνὴν ὡραίαν σου ψυχὴν, ἀρχαία μου ἐρωμένη, ἰδοὺ ἐγὼ ἀναβαίνω εἰς Ἱεροσόλυμα...

Σὲ εἶχα ἀκούσῃ ἓνα δειλινόν, γεμάτων ἀπὸ ποίησιν χρυσῆν, ποῦ ἔσβυνε σιγὰ εἰς τὸν ὀρίζοντα, μέσα εἰς ἀνθὴ φθινοπωρινὰ λειμῶνος, ποῦ ἔσβυνε γλυκὰ ἀπὸ κούρασι, σὲ εἶχα ἀκούσῃ νὰ μοῦ μελωδῇς ἓνα μυστικόν σου πόθον. — Μέσα μου, μοῦ ἔλεγες, κἀτι πεθαίνει, κἀτι μαραίνεται μετ' ἑνὴν ἡσυχίαν γλυκυτάτην. Ὅπως τὸ φῶς τὸ ἥσυχον τῆς Σελήνης, ποῦ μᾶς φωτίζει τώρα, ἰδέ, πεθαίνει καὶ μαραίνεται ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια καὶ τοὺς τάφους... Σὲ ἀγαπῶ ὅπως τὸ φῶς αὐτό. Σὲ ἀγαπῶ, διότι ἡ ψυχὴ σου μοῦ γοητεύει καθεὺν οὐράνιον ποῦ τρέφω ὄνειρον. Σὲ ἀγαπῶ, διότι πιστεύεις εἰς ἓνα κόσμον πέραν τῶν δεσμῶν τοῦ κόσμου αὐτοῦ, κόσμον ποῦ φαντάζομαι ὅτι θὰ γείνη ὁ Παράδεισος τοῦ ἔρωτός μου, ὅταν σ' ἀφήσω... Ἀρά γε θὰ ζῶ, καλέ μου φίλε, διὰ νὰ σὲ φιλήσω εἰς τὸ μέτωπον ὡς Δόξαν αὐριον ἐπιστρέφοντα ἀπὸ τὴν Σιών καὶ πανηγυρίζοντα ὑπὸ τὴν μέθην τῆς ἀγάπης μου τὰς ἀναμνήσεις σου;

Μέσα εἰς ἓνα ὄνειρον λευκόν, στεφανωμένος μετ' ἑνὴν ὡραίαν σου ψυχὴν, ἀρχαία μου ἐρωμένη, ἰδοὺ ἐγὼ ἀναβαίνω εἰς Ἱεροσόλυμα...

Ἡ ψυχὴ σου, ἀρχαία μου ἐρωμένη, πῶς μοῦ ματώνει τὴν κορυφὴν μετ' ἑνὴν ἀκάνθας τῆς!... Εἰς στέφανον ἀκάνθινον ἐμψυχωμένον περιετιλίχθης εἰς τὸ μέτωπόν μου, καὶ ὡς χρυσοῦς ἀναπνέει βότρυς ἡ κεφαλὴ σου μετ' ἑνὴν μέγαν μάτια τῆς ὑπὲρ τὴν ἥβην μου. Εἶσαι ὁ ζυγός μου εἰς τὴν ἀποδημίαν μου. Ζυγός ποῦ μοῦ ἀρέσει... Ποῦ θέλω νὰ ἦναι αἰώνιος ὅσον ὁ ἔρως μου. Ὁ σταυρός μου εἶσαι εἰς κάθε βῆμά μου... Καὶ τί ὥραϊος! Σταυρός ὅπου θὰ φέρω ὡς προσκομιδὴν γλυκεῖαν εἰς τὸν Τάφον Του... Ἰδέ! Πῶς ἀνοίγεται διάπλατος ὁ πόντος εἰς τὴν μέθην μας! Ἀφῆνο-

μεν, ἐγὼ τὴν Πατρίδα μου, ὀπίσω μας, καὶ σὺ τὰ ἄστρα σου... Ὁ θάνατός σου μ' ἐμψυχώνει εἰς τὸν πόθον μου, νὰ φύγω, νὰ φύγω μακράν, πέραν, πρὸς τὴν ὡραίαν ἐκείνην γῆν, ὡς βασιλεὺς ἐξόριστος, ποῦ ἔχασε τὸ βασίλειόν του, τὸν θρόνον του, τὸ πᾶν, ὡς βασιλεὺς ὁμῶς ποῦ περιέθετο τὴν ψυχὴν σου ὡς ἄλλο στέμμα του καὶ ἤρετο νέον του βασίλειον, τὴν ἀγάπην σου... Ἀχ! πῶς μοῦ ματώνει ἡ ψυχὴ σου, ἀρχαία μου ἐρωμένη, πῶς μοῦ ματώνει τὴν κορυφὴν μετ' ἑνὴν ἀκάνθας τῆς!...

Ἀκουσε, ἄκουσε, παρθένε μου, ἐδῶ ἐπὶ τῆς πρῶρας, ἄκουσε ἔπη μυστικά, ἀρχαῖα... Τὰς λευκανθισμένας ὡς λειμῶνες Λιβάνου διηγήσεις μου ἄκουσε, τόσους μύθους, τόσας παραδόσεις, τόσους θρύλους ἐνωτίσου ὡς μουσικὴν ἀπομεμακρυσμένην, ποῦ ἔρχεται ἐξ Ἀνατολῶν, ἀπὸ τὴν γῆν τὴν ρέουσάν μετ' ἑνὴν γάλα, τὴν γῆν τὴν ἐπηγγελμένην τῆς ποιήσεως καὶ τῶν θαυμασίων, ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου, ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Τιβερίδος, ἀπὸ τὰς ἐρήμους τῆς Ἰουδαίας, ἀπὸ τὰ παραλία τῆς Νεκράς, ἀπὸ τὴν γῆν ποῦ πρῶτην ὁ Θεός μου ἠγάπησε καὶ πρῶτην ἐπροστάτευσε μετ' ἑνὴν καλωσύνην του. Ἐδῶ, ἐπὶ τῆς πρῶρας, φαντάσου καθεὺν κυανοῦν τοῦ κόσμου, λατρευμένη μου... Μοῦ μειδῶς; Τὰ βλέμματά μου αἶρω πρὸς τὰ ἰδικά σου τώρα καὶ ἐμπνέομαι... Ὡς Θεὸς θνήσκων τὰ ὑψῶνα πρὸς τὰ οὐράνια τῆς καρδίας σου... Ὡ! τί χαρά! Ὁ ὠκεανὸς αὐτός, ποῦ ἀπλοῦται γύρω μας, θὰ ἦναι σύμβολον τοῦ Ἀπείρου ποῦ θὰ ψάλλω αἰώνιον. Καὶ θὰ ἦναι, ἰδέ, τὸ κάτοπτρον, ὡς ὅτου πατήσωμεν τὴν Ἀγίαν Γῆν, ὅλων τῶν ὡραιότητων τῆς ἀγάπης μας. Ἐτοι ἐστεμμένος τὴν ψυχὴν σου ὡς ἡγεμόν, κοσμῶ ὡς ἀρχαῖον ἀκροστόλιον τὸ πλοῖόν μας καὶ σχίζω ἔτσι μετ' ἑνὴν φῶτά μου καθεὺν κύμα καὶ κάθε πέλαγος ποῦ θὰ συναντήσω εἰς τὸν δρόμον μου... Ὡ! ἄκουσε, ἄκουσε, παρθένε μου, ἐδῶ ἐπὶ τῆς πρῶρας, ἄκουσε ἔπη μυστικά, ἀρχαῖα...

Ἀβύσσους λαχταρῶ, ἀβύσσους ποιήσεων καὶ

δραμάτων. Τὸ Αἰγαῖον, τὸ Μυρτώον, τὸ Λυβικόν, τὸ Φοινικικόν πέλαγος ὡς κύματα πελώρια ἐπαμείβονται πρὸ τοῦ προσώπου μας καὶ αἱ ἀναμνήσεις μου κάνουν πτερά, ἐνῶ πετῶμεν, πρὸς τὰς ἀποδημίας τοῦ παλαιοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὅπου ἡ Παλληκαριά, ἡ Πίστις καὶ ἡ Ἀγάπη ὡς Χάριτες ροδοπήχεις ἀγλαὶ συνώδευον μουσικὰ τὴν δόξαν του...

Εἶναι ἔξματα θεῖα τὰ ἅγια ἐκεῖνα ταξείδια πρὸς τὴν Ἀγίαν Πόλιν τοῦ Ἰησοῦ. Ἄσματα ποῦ ὑφαίνονται σιγὰ μέσα εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ ἀποτελοῦν τὴν πορφύραν τὴν δεδοσμένην καθεὺν καρδίας ποῦ ἠγάπησε τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ ὡραῖα.

Τί ἥσυχά εἶναι τὰ κύματα τοῦ πόντου, ὅταν γαληνῶς, καὶ τί ἀδιάφορα, ὅταν τρικυμιάζεται ἕως τῶν νεφῶν! Καὶ ὁμως ἀπὸ τὰ κύματα αὐτὰ ἐπέρασαν ναυμάχοι στόλοι μετ' ἑκατομύρια πιστῶν ἐπὶ τῶν ὤμων των, ἐπέρασαν καραβάνια ἀγνῶν ψυχῶν, ποῦ ἐπεθύμησαν ἓνα ὡραῖον θάνατον ἐπὶ τῶν ἐρήμων, ἐπέρασαν βασιλεῖς, μεγιστᾶνες, Πατριάρχαι Ἕλληνες, ὡς τόσοι μάγοι μετ' ἑνὴν δῶρά των πρὸς τὸν ὡραῖον μάγον Ἥλιον τῆς ἀγάπης των...

Οἱ πρῶτοι ἀποστολικοὶ αἰῶνες τελοῦν διαρκεῖς λιτανεῖας πίστεως ἐπὶ τῶν ὑδάτων τούτων. Ὡς χελιδόνες γλυκοκέλαδοι οἱ Ἀπόστολοι ἀνοίγουν πρὸς καθεὺν ὀρίζοντα τῆς Ἀνατολῆς τὰς πτέρυγας των. Καὶ πετοῦν, πετοῦν, πετοῦν γεμάτοι ἀπὸ ἰδανικά μιᾶς ἀγνώστου ἕως τότε βασιλείας, τῆς ἐξ Οὐρανῶν.

Ὁρμητήριον σεπτὸν εἶναι ὁ Ἅγιος Τάφος. Ἐκεῖθεν ὁρμαίνονται, ἐμπνέονται, γαλουχοῦνται, ἐξαπολύονται πρὸς τὰ πέρατα ὡς τόσοι ἄγγελοι αἰωνίου ἀναστάσεως ἔαρος ἐπὶ τοῦ κόσμου. Τί εὐμορφοὶ οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι, ἀγάπη μου! Ἀγάπαι καλοῦνται τότε ὅλαι αἱ συνάξεις τῶν πιστῶν, καὶ ἀγάπας ἐπάνω εἰς τὰ πτερά των φέρουν πανταχοῦ οἱ κήρυκες ἐκεῖνοι οἱ θεοπρόβλητοι ὡς δῶρα.

Ὁ πρῶτος αἰὼν ἔτσι παρέρχεται ἀνάπλεως ἀπὸ Οὐράνιον Ἔρωτα. Ὁ Γολγοθᾶς γίνεται ἡ ἀφετηρία εἰς τὸ στάδιον τὸ λευκὸν αὐτὸ τῆς πάλης. Ἡμέρας μακράς, μῆνας, ἔτη ἀναλίσκουν ταξιδεύοντες, ἡγεμόνιοι, ὑπερκόσμιοι, διὰ νὰ φθάσουν μετ' ἑνὴν πανοπλίαν τὴν χρυσῆν τῶν ὡραίων λόγων τῆς Ἀγάπης πρὸς ὁμοῦς ἐρήμους καὶ ἀγνώστους, ὅπου ψυχὰι ἀγωνιώσαι καὶ ὅπου καρδίαι θνήσκουσαι χωρὶς Θεόν...

Ἡφαίστειον γίνεται ὅλη ἡ Ἀνατολὴ θαυμάτων καὶ γλυκασμῶν καὶ κόσμων. Οἱ ταπεινοὶ τῇ καρδίᾳ ἐκεῖνοι Μαθηταὶ τῆς Γαλιλαίας, ἀπὸ τὰ νερὰ αὐτὰ περσοῦν σὰν φάσματα, μόνοι των, ὑπέροπλοι, τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Κυρίου των θεόπται ἄχραντοι, περσοῦν καὶ χάνονται παντοῦ σὰν φάσματα...

Τί μαγείας ἀντανακλᾷ ἡ θάλασσα αὐτὴ ἡ πολυκύμων, φίλη μου! Ὁ ἓνας τὴν διασχίζει ἀελλοπτέρυγος, διὰ νὰ ἰδρῶσιν ἓνα θρόνον προσκυνήματος. Ὁ ἄλλος ἐμπιστεύεται ἐνθεὸς εἰς τὰς ἀβύσσους, διὰ νὰ κηρύξῃ ἓνα Θεὸν ὡραῖον ὡς ἄστρον Ἀφροδίτης. Αὐτός, διὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν θεῖαν φύσιν του μετ' ὅλας τῆς τὰς ἀρμονίας, ἀψηφεῖ κινδύνους καὶ θυέλλας καὶ μαρτύρια. Ἐκεῖνος, διὰ νὰ σπείρῃ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς, ἰδρύει ὁλοκαυτώματα αὐτοθυσίας ἕως τὰ νεφύρα...

Τὰ ἔτη περνοῦν ὅπως αἱ στιγμαὶ αὐτὰ μαζὶ σου, λατρευμένη μου... Περνοῦν καὶ ἔρχονται ἄλλοι χρόνοι, χρόνοι δύσκολοι, ποῦ στάζουν αἷμα... Διασπαθίζονται εἰς τὰ ὑγρά κέλευθα αὐτὰ μορφὰ καὶ ρομφαῖαι ἀγγελικαὶ ποῦ ἀστράπτουν φῶς καὶ φρίκην...

Σὰν μία πνοὴ ἐρήμου δὲν σοῦ φαίνεται νὰ σὲ φιλῇ τώρα εἰς τὸ μέτωπον; Ἀκουσε!... Κἀτι πτερὰ ἀόρατα ἀπὸ ἀκτίνας δὲν σοῦ φαίνεται νὰ σοῦ θαυπέουν τὴν ψυχὴν; Ἡ πνοὴ αὐτὴ ἔρχεται ἀπὸ μακράν, πολὺ μακράν, ἀπὸ κατὰ ἐδάφη κίτρινα ὡς Θάνατος, ἀπὸ τὴν Θηβαΐδα... Καὶ τὰ πτερὰ αὐτὰ εἶναι τὰ πτερὰ τόσων ὑψηλῶν ψυχῶν, ποῦ ἔζησαν ἐπεὶ ποτε ὡς θῆρες μέσα εἰς ἀγρίας λόχμας...

Εἰς μίαν Θηβαΐδα ἀπέραντον ἐκτυλίσσεται σιγὰ-σιγὰ ὅλη ἡ Ἀνατολὴ καὶ φθάνει ἕως τοῦ Ἀθῶνος καὶ ὑψοῦται ἕως τοῦ Σινᾶ καὶ ἐκτείνεται ἕως τῆς Πειραίας Ἀραβίας καὶ ἀναρριχᾶται ἕως τοῦ Καρμήλου καὶ γεμίζει ἀπὸ ἐκστατικῶν ποῦ ψηλαφοῦν αἰῶνια τὸ Ἀχανές, κλεισμένοι εἰς καθεὺν ὡραιότητα τοῦ κόσμου.

Ἰδέ, ψυχὴ μου, ἰδέ, ἡ θάλασσα ἔχασε τῆς Πατρίδος μας τὸ κυανόν, καὶ ὠχρίασε, ὥσαν νὰ ἐπέρασε ἐπάνωθεν τῆς πνιγρᾶ πνοὴ ἐρήμου... Ποῦ αἱ γλυκύτητες τῶν κόλπων μας! Ποῦ αἱ ἀνταύγειαι αἱ λευκαὶ τοῦ Ἥλιου μας! Ἡ ἔκτασις ἡ πελαγία ἀπλώνεται ὡς ἔκτασις Θανάτου... Μυρίζει ἔρημος... Ἡ χροὰ τῆς ἡ πρασινοκίτρινη ὡς σαύρα φθάνει ἕως ἐδῶ καὶ ἀπλοῦται γύρω μας ὡς σάβανον.

Εἰς χρόνους παλαιούς, καθεὺν περιφρονητῆς τοῦ κόσμου, καθεὺν χριστιανὸς φεύγων τὴν δε-

σποτείαν τῶν τυράννων, ἀπὸ ἐδῶ σὺν δράμα ἐπερνοῦσε, διὰ τὴν ζήτησιν ἄστυλον λήθης καθ' ἡδονὴς τοῦ κόσμου... Ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ Αἰγαίου ἡ κλαγγὴ τῆς σπάθης ἀκούεται εἰς τὸ κενὸν ὡς κλαγγὴ πτερυγῶν Ἀρχαγγέλου ὀργισμένου... Καὶ ὡς τόσοι οἰωνοὶ δυσοίω- νοι, ἄλλος ἐδῶ, ἄλλος ἐκεῖ, πετοῦν καὶ φεύ- γουν οἱ πιστοί, οἰωνοὶ ποῦ κλαίουν τὸν θά- νατον τῆς ἀρχαίας Μεγαλοφυΐας καὶ μοιρολο- γοῦν τὸν θάνατον τῆς ἀρχαίας Τέχνης...

Ἐπάνω τῶν ὑδάτων τούτων πετοῦν καὶ φεύγουν εὐαγγελιζόμενοι τὸ εὐαγγέλιον τῆς Ἀγάπης καὶ ἓνα αἰῶνια νόστον ὀνειρεύονται, τῶν Οὐρανίων... Αὐτοὶ εἶναι οἱ καλοὶ αὐτοὶ οἱ ἀγαθοὶ κατακτηταὶ τῆς γῆς. Μέσα εἰς μίαν εὐθραστον ὡς φλοῖος καρπὸν ὀλκάδα μαζευ- μένοι, ὀδεύουν, ἔδοντες τὸν Κύριον, πρὸς τὴν Ἑῶαν, πρὸς ὅλα τῆς τὰ πλάτη, ὅπου βράχοι ἄγριοι καὶ σπῆλαια μελανὰ ὡς Ἄδης, ἐκεῖ διαπορευόμενοι ὡς κατάρατοι...

Εἶνε αὐτοὶ ποῦ θὰ οἰκοδομήσουν ὑστερα τὴν Ἐκκλησίαν. Εἶναι αὐτοὶ ποῦ θ' ἀντιπα- λαίσουν πρὸς καθ' ἑκατέρωθεν ἐγκόσμιον. Εἶ- ναι αὐτοὶ ποῦ θὰ ἐναρμονίσουν τῆς Πίστεως τὴν δόξαν μετὰ τὴν ὥραιαν γλῶσσαν τοῦ Ξενο- φῶντος καὶ τοῦ Πλάτωνος. Ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ὠχρὸς αὐτοὺς ἀφροὺς ἐπέρασαν ὅλοι αὐτοὶ ὡς σκιά... Καὶ καθ' ἑκάστην κόλπωμα τώρα τοῦ ἀ- νέμου εἰς τὰ ἱστία μας μοῦ φαίνεται ὡς ἐναέ- ριον φίλημα τῆς Μούσης των καὶ ὡς τῶν πνευμάτων των εὐλογία οὐράνιος εἰς τὰ ἔπη μου...

Θάλασσα βασιλική, ὥραία μου, γίνεται ὑ- στερα ἀπὸ καιρὸν ἡ θάλασσα αὐτή. Καὶ γί- νεται ὁ μυρωμένος ἀπ' ὅλα τὰ ἀρώματα τοῦ Βοσπόρου δρόμος τῶν Αυτοκρατόρων πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἰδοὺ, παραπλέομεν τὰ πα- ράλια τῆς Συρίας. Ἰδοὺ, ζωντανεῖ μέσα μου ἐδῶ ὅλος ὁ κόσμος τῶν ἀφιερωμάτων καὶ τῶν δώρων καὶ τῶν προσφορῶν καὶ τῶν ὀλοκαυ- τωμάτων.

Οἱ ἀσκηταὶ θηρεύουν χιμαῖρας εἰς τὴν ἔρη- μον... Καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου φιλο- δοξοῦν ἀκτίνες διὰ τὸ στέμμα των ἀπὸ τὸν Ἅγιον Τάφον. Παράλληλοι λευκαὶ ἄγουσαι καὶ αἱ δύο πρὸς τὸ Ἰδεῶδες... Βλέπεις πέ- ραν ἐκεῖ, εἰς τὰ ἀπώτατα βάθη τοῦ ὀρίζοντος, τὴν κορυφὴν ἐκείνην ποῦ χάνεται εἰς τὸ Κυα- νοῦν καὶ ὑψοῦται ὡς δαυίδειον θυμιάμα πρὸς τ' ἄστρο; Εἶναι τὸ Καρμύλειον ὄρος. Ὅπι- σθεν αὐτοῦ ἀνατείνεται γεμάτον ἀπὸ ρόδα

καὶ ἀμπέλους τὸ Θαβώρ. Εἶναι ἡ εἰσαγωγή εἰς καθ' ἑκατέρωθεν ἐντεῦθεν, εἰς τὰ θαυ- μάσια τῆς Ἀγίας Γῆς. Καὶ εἶναι καθ' ἑκατέρωθεν τῆς Βασιλευσύνης μας ἀποδημούντος πρὸς τ' Ἀ- γία Χώματα αὐτό, τὸ πρῶτον παρήγορον εἰς τὰς θλίψεις του καὶ εἰς τὰ ὄνειρά του φῶς.

Χαιρέτισέ το, ἀγαπημένη μου... Ἔτσι!... Ἔτσι καὶ οἱ Βασιλεῖς μας ἄλλοτε ἀνεχαιρέ- των παραπλέοντες τὴν κορυφὴν του, καὶ ὁ χαι- ρετισμὸς των ἔβλεπε νὰ πετᾷ διαπόντιος ἔως τὰ ὕψη του, καὶ ἡ καρδιά των, τὸν πρῶτον νὰ δρέπη ρυθμὸν τῆς ἀγιότητος ἀπὸ τὰς λάμ- ψεις του...

Ὁ ἥλιος δύει. Ἐνα λυκόφως μελιχρὸν ἀπλοῦται τώρα γύρω μας. Ἡ Ἀνατολὴ μᾶς ἀπυστελλεῖ τὰ πρῶτα μύρα τῆς μέσας εἰς βα- σιλευμένα ἰώδη χρώματα. Καὶ αἱ ἀναμνή- σεις πετοῦν ἀπὸ μέσα μου ὡς χρυσαλλίδες τρελλαὶ ἀπὸ μέθυ ἔρωτος καὶ πῆστεως καὶ ποιήσεως καὶ θανάτου... Βλέπεις τὰ χρυσο- πόρφυρα ἐκεῖνα νέφη πῶς ἐναλλάσσουν ὄψεις καὶ χροῖας καὶ σχήματα καὶ κόσμους; Βλέπεις τί χάος ἀπὸ φλογμὸν ἀναβαίνει εἰς τὸν ὀρί- ζοντα ὡς ἀποθέσεις; Σὺν νὰ ἦναι μία ἀπὸ τὰς πρῶτας τῆς Δημιουργίας στιγμᾶς, ποῦ γεννᾶται τὸ Φῶς ἐκ τῶν ἀβύσσων...

Ἔ! Αὐτὴ εἶναι ἡ Ἱστορία μας. Διαρκὴς δη- μιουργία λάμπων. Μετὰ προβολὰς ἀκτίνων αἰ- φνιδίους καὶ μ' αἰφνιδίους διαλείψεις σκότους. Ἡ ψυχὴ μου, μίαν Δύσιν ὡς αὐτὴν πεθαίνει τώρα ποῦ ἀναμνησκέται τὰ ἡγεμονικά ἐ- κείνα ταξείδια σὲ χρόνια περασμένα, ὑπὲρ τοῦ Σταυροῦ ταξείδια καὶ κατὰ τῶν βαρβάρων τα- ξείδια καὶ ὑπὲρ τῆς σκῆτης ταξείδια καὶ ὑπὲρ τῆς Σιών ταξείδια... Νῆες εὐρύπυγες, βασι- λικαὶ χαράσσουν νέας τρίβους εἰς τὸν Ἑλλη- νισμὸν πλέουσιν πρὸς τὴν Σιών Καὶ τὰ μ- ματα Ἐκκλησιῶν καὶ ἀφιερωμάτων ἡγεμο- νικά ἀναδίδονται εἰς καθ' ἑκατέρωθεν παραδόσεως βω- μὸν λατρείας.

Ναυαγεῖ εἰς ἄγνωστα παράλια ἡ Ἑλένη καὶ τάσσει οἴκους βασιλείους εἰς τὴν Παρθένον, ἐὰν εὕρῃ τὸν Τίμιον Σταυρόν*. Στρατεύεται ὁ Ἡρόκλητος, διὰ τὴν τὸν σῶσιν ἀπὸ τὰς χεῖ- ρας τῶν βαρβάρων καὶ τὸν ὑψώσῃ ὡς στήλην φωτονοφάνης νέας εἰς τὸν Γολγοθᾶν. Ὁ θεό- ληπτος Φωκᾶς ὀδεύει εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐπιμη- θεὺς μᾶς πίστεως ἀσκητικῆς ὅπου λατρεύει.

* Τοιοῦτο τάγμα, κατόπιν ναυαγίου τῆς εἰς τὰς ἀκτὺς τῆς Πάρου, ἐνῶ ἐπορεύετο εἰς Ἱεροσόλυμα, φέ- ρεται ἡ Ἐκατονταπυλιανή.

Νά! Αἱ τελευταῖαι ἀκτίνες τοῦ Ἡλίου, ἰδὲ πῶς ἐχρυσώσαν τοὺς ἀφροὺς ἀπάνω εἰς τὰ κύματα, ἰδὲ πῶς καὶ αὐταὶ ζητοῦν ν' ἀνακα- λέσων, ἐνδύσασαι μετὰ ἀλουργίδας χαρᾶς τοὺς κόλπους των ἰδέ, τὴν ποιήσιν τῶν μαγευμέ- νων ἐκείνων ἀπὸ τὸ Θεῖον χρόνων, καὶ πῶς γλυκὰ τώρα, μέσα εἰς τὰς σκιάς αὐτὰς τὰς φω- τεινὰς, ἰδέ, πῶς ἀναδύονται αἱ συνοδεῖαι. ἐκεῖ- ναι αἱ λευκαὶ ἐκ τοῦ Χάους, βασιλέων, πιστῶν, στρατηλατῶν, ἡγεμονίδων, ἀσκητῶν, καὶ πῶς, ἰδὲ ἀγάπη μου, καὶ πῶς ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς Προστασίας τῶν Ἀγίων Τόπων περνᾷ σὺν ὀ- νειρον τώρα θεόλευκον ὑπὸ τὰς ὄψεις μας, ἀ- φοῦ μᾶς φιλήσῃ—τί γλυκὰ! τί θεῖα!—εἰς τὰ χεῖλη ὡς αὐρὰ θωπευτικὴ τοῦ Παραδείσου...

Πετοῦν οἱ χρόνοι καὶ οἱ καιροὶ σὺν ἄστροι ποῦ χάνονται εἰς τὸ στερέωμα καὶ σβύνουν... Ἀγάπη μου, μὴ μοῦ ζητήσῃς διηγήσεις ξένας πρὸς τὸ Γένος μας. Μίαν ὥραιαν προῖαν, ὅ- πως ἀροῦνται ἀπὸ τὸν γεωργὸν αἱ γαῖαι μετὰ ὅλην τῶν μυῶνων του τὴν δύναμιν, ἀροῦνται καὶ τὰ πελάγη αὐτὰ ἀπὸ στρατοῦς καὶ στόλους καὶ ἐνθουσιασμοὺς καὶ ἱπποτισμοὺς καὶ φρί- κας μετὰ ὅλην τοῦ πολιτισμοῦ τὴν πίστιν. Μὴ μοῦ ζητήσῃς ν' ἀκούσῃς ἀπ' τὰ χεῖλη μου τὸν ἀρειμάνειον ἐκεῖνον βρόντον: **Ἐμπρὸς Ἰπ- πόται! Ὁ Θεὸς τὸ θέλει!** Λάτρευε τὸν Θεόν σου σὺ καὶ ἐγὼ τὴν ὥραιαν Πατρίδα μου... Πρὸ τῶν Λεοντοκάρδων καὶ τῶν Ταγκρέδων τῆς Δύσεως ὑψοῦνται Παρνασσοὶ ὀλόκληροι ἐποποιῶν Ἑλληνικῶν ἡρωϊσμοῦ, ἔως Ἑβδό- μου Οὐρανοῦ ὑψοῦνται καὶ προσμειδιοῦν μετὰ τὴν μεγαλοφυΐαν των καθ' ἑκατέρωθεν Σύμπαν Δόξης!

Ἀφες με, ἐρωμένη μου, μετὰ τὴν καρδίαν μου μόνον εἰς τὰ στήθη μου καὶ μετὰ τὸν ἔρωτά σου, ποῦ γίνεται ἔρως μέσα μου πρὸς τὸν Χρι- στόν, πρὸς τὸν Ὁραϊόν μου... Τί πρὸς ἐμὲ οἱ κόσμοι ἐκεῖνοι οἱ ἀρματηλάται τῶν ὀλέ- θρων καὶ τῶν φιλοδοξιῶν εἰς τὰ ἅγια αὐτὰ ἐδάφη;

Εἶσαι Ἑλληνίς, καὶ ἀκουσέ με: Οἱ Σταυρο- φόροι ἡρῶσαν ἀπὸ τὰ νέφη καὶ κατέληξαν εἰς καθ' ἑκατέρωθεν ποῦ ἀποκτᾶται μετὰ ἔξοτον εἰς τὴν Γῆν. Ἑλληνίς ψυχὴ δὲν θὰ θελήσῃ νὰ εὕρῃ εἰς τοὺς στοίχους των ὅτι δύναται νὰ εὕρῃ εἰς τοὺς Ἁγίους μας καὶ τὰ μαρτύριά των... Τοὺς πιστεύω τώρα—διότι εἶμαι ὅλη καὶ καρδιά τώρα, ὅλη καὶ αἰσθημα—τοὺς πιστεύω ἔως μυχιῶν τοὺς καλοὺς αὐτοὺς ἀγγέλους τῶν ὀ- νειρῶν, ποῦ ἀνεδόξασαν τὸν Ναζωραῖον πλειό-

τερον καὶ τοῦ Σταυροῦ του, πλειότερον καὶ τοῦ Θανάτου του. Τοὺς πιστεύω! Ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τὴν ποιήσιν τὴν ἀνελισσομένην τῶν ἀκτῶν αὐτῶν μὴ βλέπεις, ψυχὴ μου, μὴ! Καὶ ἔλα μαζὶ μου, ἔλα εἰς τὴν παράδοσιν, εἰς τὸ θαῦμα, εἰς τὸν πόνον, εἰς τὸν γλυκασμόν, εἰς τὴν ἐλπίδα, εἰς τὸν ἔρωτα, ἔλα εἰς τὸ ἄσμα των αὐτῶν, ὅπερ εὐγενέστατον μετὰ σῦρει εἰς τὸ παρελθὸν καὶ μοῦ ἀνοίγει διὰ μέσου τοῦ χρόνου καὶ τῆς λήθης τὴν θεῖαν ποιήσιν τῶν ἀποδημῶν τῆς πατρί-δος μας, τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ τὴν πῆραν ὀπισθεν, μετὰ τὴν ὀρβανὴν εἰς τὴν χεῖρα ὡς σκῆπτρον, ρακένδυτοι πολλοί, ἀσκεπεῖς πολλοί, ἀνυπόδυτοι πολλοί, πένητες ἐκούσιοι ὤδευον διὰ βράχων καὶ ναπῶν καὶ δρυμῶν καὶ θαλασσῶν εἰς τὴν ἀγάπην Του. Ἐπὶ μῆνας μακροὺς ἦσαν οἱ περιπλανώμενοι λευκοὶ τυχοδιώκται τοῦ Ἰδεώδους... Ζητιάνοι τοῦ ἄρτου ὅπου διήρχοντο, ἐμψυχούμενοι ἀπὸ τὴν φλόγα μέσα των τῆς πίστεως. Ζητιάνοι, διὰ τὴν ζήσιν μόλις, καὶ εἶχαν αὐτοὶ χάλυβα εἰς τὰ στέρνα των, διὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἔως συντελείας τῶν αἰώνων...

Εἶσαι Ἀθηναῖα, ἀγάπη μου, καὶ εἶμαι Ἀ- θηναῖος. Ἐνθυμεῖσαι τὰ παλαιὰ μας παραμύ- θια, τὰς διηγήσεις τῆς μάχης μας παρὰ τὴν ἐστίαν καὶ ὑπὸ τὸ ὠχρὸν τῆς κανδήλας φῶς, ἐνθυμεῖσαι πῶς μᾶς ἀνοίγαν τὰ ματόκλαδα διάπλατα μετὰ παιδικὴν ἀπλότητα, καὶ πῶς τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐκείνων ἐπὶ τῆς δουλείας μας ἀ- ποδημιῶν ἡ αἴγλη προσήγγιζε τρυφερά, εἰς ἓνα σπασμὸν συνεννοήσεως μυστικῆς, τὰς χεῖ- ρας μας,—ἄχ! ἐνθυμεῖσαι;

Καράβια ἀπὸ πιστοὺς προσκυνητὰς ἐγέμι- ζαν, καράβια μεγάλα καὶ μικρά, θεώρατα καὶ ταπεινά, καράβια ποῦ ὀνοματίζοντο μετὰ καθ' ἑκατέρωθεν χριστιανικὴν, διὰ τὴν θωρακισθὸν καὶ αὐτὰ εἰς τὴν πίστιν μας, μέσα εἰς τὰς τρι- κυμίας τοῦ πελάγους καὶ τοὺς κλύδωνας.

Τί ποιήσῃς! Χαρὰ καὶ φῶτα ἔλαμπαν στὰ μάτια τῶν προσκυνητῶν ποῦ ἀπεδήμουν. Καὶ καθ' ἑκατέρωθεν δάκρυ θαλερὸν κατελείβετο δειλὰ μέσα εἰς τὰ φιλήματα τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, δάκρυ ποῦ ἀνέβλυζε εἰς συλλογαῖς πένθημας ἔξαρτὰ μετὰ τὴν χαρὰ, τάχα θὰ ἐπανεβλεπον καὶ πάλιν τὴν πατρίδα των, τὰ φίλτατά των, τῆς ἀγάπης των, τάχα θ' ἀνέπνεον καὶ πάλιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ κήπου των τὰ μύρα, καὶ θὰ ἔβλε- παν τὸ λευκὸν καὶ πάλιν τοῦ Οὐρανοῦ των φῶς!;

Συγγενείς και γνώριμοι και φίλοι και γονείς, ποῦ ἀνέμενον ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Ξύλο, διὰ ν' ἀφρίσουν ἀπάνω του εἰς φιλήματα καὶ συχωρεθοῦν καὶ λάμπουν συχωρεμένοι πρὸ τοῦ Παντοκράτορος, ἁγιασμένοι ἀπὸ τὴν ἐπιείκειαν καὶ ἀπὸ τὸ θαῦμά του... Συγγενεῖς καὶ γνώριμοι καὶ φίλοι καὶ γονεῖς, ποῦ ἀνέμενον ἀπὸ τὸν Τάφον Του ἓνα σάβανον, διὰ νὰ τυλιχθοῦν ζεστά εἰς τὰς πτυχὰς του ὑπὸ τὴν γῆν καὶ λυώσουν, καὶ ἡ ψυχὴ των πετάξῃ λευκοφορεμένη τὴν αἴγλην τῆς ἁγιοσύνης του, πρὸς τὸν Αἰώνιον... Τί ποιήσεις! Ὅλοι κατήρχοντο, συγγενεῖς καὶ γνώριμοι καὶ φίλοι καὶ γονεῖς, εἰς τὸν λιμένα.

Οἱ ἀποχαιρετισμοὶ ἐδέοντο μὲ ὑποσχέσεις ἁγίων δώρων καὶ μὲ δῶρα ἀγάπης καὶ λατρείας προσκυνήματα εἰς τὸν Τάφον Του... Καὶ ἄνοιγε τὸ καράβι τὰ πανιά του καὶ ἔφευγε καὶ ἄφηνε πίσω του ὁλοὺς ἐστολισμένους μὲ παλμούς καὶ δάκρυα... Ἀπὸ τὰ πελάγη αὐτὰ ποῦ ἐπεράσαμε, τὰ καράβια τὰ ἅγια ἐκεῖνα ἔφευγαν, ὅπως αἱ ἀλκύνες μαγευμένοι ἀπὸ τὸ Ἄγνωστον... Μῆνας ἔσχιζαν τὰ μεσογειακὰ νερὰ καὶ τρόμους συνήντων καὶ καύμους καὶ ἀκόμη καὶ θανάτους μέσ' στὸν πόντον. Τί λαίλαπας καὶ τί τρικυμίας καὶ τί βουνὰ ἀπὸ κύματα καὶ τί βουνὰ ἀπὸ ἀγροίμους καὶ φόβους καὶ σπαραγμούς εἰς κάθε τῆς Πατρίδος κέντημα, περνοῦσαν! Καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς, ὁ καλὸς αὐτὸς ποιμὴν, ποῦ ξέρεῖ νὰ γλυκαίνει κάθε πόνον μας, αὐτὸς ἐγλύκαινε, ἀκόμη καὶ τὰ ναυάγια καὶ τοὺς χωρισμούς καὶ τῆς λαχτάρας, αὐτὸς, ὅπως εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γεννησαρέτ ποτε, τοὺς φόβους ναυαγῶν του φίλων...

Ἡ ψυχὴ σου ὠρίσθησε ἕως τὰ χεῖλη μου καὶ μὲ φιλεῖ εἰς τὸ ᾄσμα μου... Ἡ ψυχὴ σου ἀνεδέθη καὶ πάλιν εἰς διάδημα περὶ τοὺς κροτάφους μου καὶ μοῦ λαλεῖ, σ' ἀκούω, μοῦ λαλεῖ:

— Ψάλε, ὦ! ψάλε, προσκυνητά μου, τὴν πίστιν τὴν ἀρχαίαν, τὸν ἀρχαῖον ἔρωτα πρὸς τὸ Κυανοῦν... Εἰς τὸ ᾄσμα σου ἀντανακλᾷται ὁλος μου ὁ πόθος, ποῦ εἶχα ζῶσα: Νὰ γείνω ἡ σύντροφός σου ἡ γλυκεῖα εἰς τὸ ταξεῖδί σου. Καὶ νὰ γείνω ἡ ἀφ' ὑψηλοῦ περιπάθεια τῆς πίστεώς σου...

— Τὸ μέτωπόν μου αἱ ἄκναι τῆς ψυχῆς σου καταιμάτωσαν... Μὲ σφίγγεις ὡς ἐναγκαλισμὸς ἀγγέλου ἄγγελον... Καὶ εἶναι ὁ πόνος των, νὰ φαντασθῇς, ὁ πόνος ὁ γλυκὸς μα-

χαιριοῦ στὰ στήθη ἀπὸ φονηᾶ ποῦ σκότωσε ἀπὸ ἔρωτα...

Ἐνθυμεῖσαι, ἀγαπημένη μου, τ' ἀρχαῖα ἐκεῖνα λόγια, τί ἀπλᾶ, τί ἡσυχὰ ἡρμόζοντο, ἀφηγούμενα ὕστερα τὴν ἐπιστροφὴν, ἄλλα φιλήματα εἰς τὸ γιὰλὸ καὶ ἄλλα σφιξίματα καὶ ἄλλα δάκρυα καὶ ἄλλους παλμούς, στὴ χώρα, — ἐνθυμεῖσαι; Τί ἡμέραις γεμάταις ἀπὸ πίκρα, σὺ καράβι, καὶ τί ἡμέραις γεμάταις ἀπὸ γλύκα, εἶχαν νὰ διηγηθοῦν ὕστερα, σὲ κάθε χειμῶνα καὶ χιονιά, ποῦ ἐμάζευε τὴν οἰκογένειαν πλάι πλάι στὴν πυροστιὰ τὸ βράδυ! Ὡς ποῦ νὰ φθάσουν τί ἐτράβηξαν!... Ἀλλὰ καὶ τί ἀπόλαυσαν!... Ἡ διήγησις ἔπαιρνε ὅλον τῆς Παραδόσεως τὸ μεγαλεῖον... Γοργόναις ἄλλοτε περιτριγύριζαν τὸ καράβι, ταυρηδὸν δερκόμεναι... Θαλάσσια τέρατα τὸ ἀκολουθοῦσαν ἄλλοτε ὡς συνοδεία βασιλικὴ εἰς τὸ ταξεῖδι... Εἶδαν τῆς φλόγαις τῆς Κολάσεως καὶ ἄκουσαν τοὺς γόους τῶν κολασμένων ὧν ἔλεγαν. Καὶ ἔλεγαν τὰ θαύματα ποῦ εἶδαν. Καὶ ἔλεγαν ὅτι εἶδαν μιὰ τροῦα φοβερὴ καὶ μαύρη στὴν Ἁγία Γῆ νὰ βγαίνει ἀπ' τὰ σπλάγχνα τῆς φωταῖς καὶ λάμπει! Ἦταν ὁ Κάτω Κόσμος, ἔλεγαν... Ὅλα ἦσαν θαυμάσια! Ὅλα τεράστια! Ὅλα ἅγια! Καὶ ὅλα θεῖα! Ἡ φαντασία ἔδιδε πτερὰ ἀετοῦ εἰς τὸν λόγον καὶ ἐμεγάλωνε κάθε τι ποῦ εἶδαν κ' ἤκουσαν. Καὶ ἦσαν ὅλοι σὰν ἅγιοι αὐτοὶ ποῦ ἦλθαν ἀπὸ τέτοια μέρη θεϊκά... Καντάρι πλέον στὰ χέρια των δὲν ἔπιαναν. Καὶ δὲν ἐξόγιζαν. Καὶ δὲν ἐψεύδοντο πλέον καὶ δὲν ὠρκίζοντο καὶ ἦτον ὁ λόγος των, ὅρκος, λόγος ἅγιος. Καὶ ἦτον ἅγιο ὅτι ἔλεγαν καὶ ἐπιστεύοντο καὶ ἐλατρεύοντο σὰν εἰκονίσματα...

Γκλάν! Γκλάν! Οἱ κώδωνες ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ χωριοῦ, τῆς χώρας, ἐχαιρέτιζαν τὴν εἴσοδον τῆς Παραδόσεως ἐν τῷ προσώπῳ των. Εἰς τοὺς πολυβασανισμένους τούτους ἀθλητὰς τοῦ πόντου καὶ τῆς πίστεως, γκλάν! γκλάν! — ἐναρμόνιον ἀπέστελλον αἱ Ἐκκλησίαι φίλημα, ἐκ τῶν αἰθερίων προσαγορεύουσαι τὴν ἀφίξίν των...

Τί πανήγυρις αἰσθήσεων ἦσαν ὅλοι των! Ὡς ἄλλου κόσμου ἐξωτικά ἐφαίνοντο... Καὶ συνωδεύοντο μὲ περιπάθειαν ἄνθινον, ποῦ ἀπέπνεε ὅλα τῆς χαρᾶς τ' ἀρώματα... Διθυραμβικὴ ἦτον ἡ ὑποδοχὴ ἐκεῖνη ἕως τῶν μυχίων τῆς. Ὅταν τοὺς προέπεμπον κατευοδοῦντες, εἶχον ὅλοι μελαγχολικὰ τὰ μέτωπα. Ἀρά γε θὰ ἐπιστρέψουν; Θὰ σωθοῦν; Θ' ἀνθέξουν; Εἰς

τὰ νερὰ αὐτὰ τὰ μόρσιμα, ἐφ' ὧν ἡ μελαγχολία δλισθαίνει ἀπὸ αἰώνων ὡς Παράδοσις, καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων μία σιωπὴ τεθλιμμένη ἐπιχύνεται, ἡ σιωπὴ τοῦ Ἀγνώστου καὶ τοῦ Μυστηρίου, εἰς τὰ νερὰ αὐτὰ, ποῦ φαίνονται σὰν νὰ κατέρχονται ἐξ Οὐρανοῦ καὶ σὰν νὰ χάνονται εἰς τὸν Οὐρανὸν σὰν ὄνειρον, ἀρά γε εἰς τὰ νερὰ αὐτὰ τὰ μακρυνά, τὰ ξένα, οἱ ἀδελφοί μας θ' ἀνθέξουν, θὰ νικήσουν;

Τί ὑπερήφανοι εἶναι τώρα ὅλοι των! Δὲν εἶναι οἱ Ἁγιοταφίται μόνον. Δὲν εἶναι οἱ Προσκυνηταί, οἱ περιπαθεῖς μόνον εὐσεβεῖς Χριστιανοί. Εἶναι καὶ οἱ μάρτυρες καὶ οἱ ἥρωες. Εἶναι ἓνα κομμάτι Ἑλληνισμοῦ ἀποδημητικῶ, ποῦ ἐπανήλθε μὲ δάκρυα καὶ χαμὸγελᾶ, σὰν νὰ τοὺς φαίνεται, ἀπὸ τὸν Ἄλλο Κόσμον... Αὐτοὶ εἶναι!... Ἀνάστατοι εἶναι οἱ οἰκοὶ των. Ἀνάστατοι, ἐορτάζοντες τὴν ἀνάστασίν των... Ὅσοι ἐκ τῶν φιλιτῶν των κατήλθον, διὰ νὰ δρῶνται πρῶτοι τοὺς ἁγιοταφικούς χαιρετισμούς των, τοὺς περιεργάζονται σὰν ὑπερκόσμια ὄντα. Καὶ τοὺς συνοδεύουν τώρα σὰν κονστωδία μελιχρά, μὲ εὐλάβεια, μὲ φόβο, μὲ μία ἡσυχία πουπουλένια...

Γκλάν! γκλάν! οἱ κώδωνες ἤχουν γρήγορα-γρήγορα, μὲ πάταγο, μὲ βόμβο, μὲ θουριακὴ γραφικότητα στοὺς τόνους, μὲ θρησκευτικὴ κατάνυξι στοὺς ἤχους, ἤχουν, ἤχουν ἀκατάπανστα, ἀκοπα, φαιδρά, καὶ νὰ τους! ἔρχονται! ἔρχονται! τρέχουν ἀπὸ τὸ σπῆτί των ἀσθμαίνοντες, ποδοβολοῦντες, ἀλαλᾶζοντες, ἀπ' ὅλη τὴ γειτονιά τριγύρω τρέχουν γέροι, νέοι, γράϊαι, παρθένοι, μητέρες, ἀδελφαί, ἀδελφοί, ὅσοι ἔμειναν πίσω, διὰ νὰ συνεχίσουν τὴν προὑπάντησιν αὐτὴν μὲ ὅλα τὰ φιλεύματα τοῦ οἴκου, ἀπὸ τῶν ἀδύτων του ἕως τὰ ἄκρα πέραν τῆς ὁδοῦ, εἰς μίαν ἀδελφικὴν χρυσὴν συνέχειαν δι' ὧν τῶν κλιμάκων καὶ ὧν τῶν βαθμίδων καὶ ὧν τῶν αὐλῶν καὶ ὧν τῶν οὐδῶν καὶ ὧν τῶν προδόμων, εἰς μίαν συνέχειαν λευκὴν, ἐλισσομένην δι' ὧν τῶν μυχίων τοῦ πατρικοῦ των, ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρη ἕως τὴν ἄλλη, ἀναβοῶσαν τόσα Ὡσαννὰ χαιρετισμοῦ δεδοξασμένα, ὅσα αἱ καρδίαι των, ὅσοι οἱ παλμοὶ των, — καλὲ νὰ τους! ἔρχονται! ἔρχονται!

Γιατὶ γλυκεῖα μου Μοῦσα τ' ἀγκάδια σου ἀπλώνεις;... Τί σοῦ φταιῖα!... Ὡ! τὸ μαντεύω, ὅχι! ἀπὸ τὴν πίστιν, ὅχι! — ἀπὸ τὴν ποίησιν τὴν παλαιὰν αὐτὴν μετᾶς, καὶ ἀπὸ τὴν μέθην, καὶ ἀπὸ τὸν οἶστρόν της, ἀγαπημένη μου, μοῦ σφίγγεις τοὺς κροτάφους καὶ ἀναορίπτεις ὡς κλῶνας σου, διὰ νὰ μὲ φιλήσῃς μὲ ὅλην τὴν εὐγένειαν τοῦ ἔρωτός σου ὡς ἐρωμένη, ποῦ ἐπέταξε μὲ κάθε ἀκτῖνα δόξης ἀπὸ τ' ἄστρα... Ἀχ! γιατί, γιατί γλυκεῖά μου Μοῦσα τ' ἀγκάδια σου ἀπλώνεις;... Τί σοῦ φταιῖα!...

Καὶ ἔπαιρνε ἓνα τόγον λυρισμοῦ ἀράτου, ἀγάπη μου, ἐνθυμεῖσαι; μίαν χερουβικὴν πτερυγῶν θύελλαν ὁ λόγος εἰς τὰ χεῖλη τὰ γηραιὰ τῶν πάππων μας, δίπλα στὴ φωτιά καὶ ὑπὸ τὰ φωτεινὰ φλόγινα φαντάσματά της καὶ ὑπὸ τὴν ἡρεμίαν τὴν μυστικὴν τῆς νύχτας, — ἐνθυμεῖσαι; Ξάνοιγε τὸ πανόραμα πάνοπτον τῆς ὑποδοχῆς εἰς ὅλα του τὰ πλάτη, τόσῳ καλόν! τόσῳ σεμνόν! τόσῳ ἀπλοῦν! τόσῳ ἀρχαῖον! — ξάνοιγε ὡς εἰδύλλιον μάγον, γεμάτον ἀπὸ χριστιανικὴν δικαίωσιν καὶ χάριν... Ὁπτασίας αἴγλην ἐνεδύετο... Παρθένου κόσμου ἀγνώστου τὸ ἦθος ἀνελάμβανε καὶ ἤκουες καὶ ἤκουες, ἀγαπημένη μου, ἐνθυμεῖσαι; ἤκουες:

Στὴ μέση ἡσυχία τὸν ἔβαζαν. Εἰς τὰ ὕψη-λότερα τοῦ ὄντα. Ἐτοίμου στὴ χαρὰ ὄντα καὶ γελαστοῦ σὰν ἄνοιξι... Στὴ μέση σὰν εἰδωλο ἀγαπημένο... Στὴ μέση, περιτριγυρισμένο ἔτσι ἀπὸ λατρευτὰς. Ἐτσι στὴ μέση περίοπτον εἰς ὅλους κι' ὅλαις. Προσκύνημα ἔμπυχο στὰ μάτια των... Ἀγιοτικό, ἁγιοταφίτικο δῶρο καλοχρονίτικο σὺ σπῆτι. Γιατὶ τὸν κἀθένα ποῦ θὰ τοῦ μιλοῦσε, ποῦ θὰ τὸν φιλοῦσε, ποῦ θὰ τὸν ἐχάιδευε, ποῦ θὰ τὸν ἀγγίξει, ποῦ θὰ τὸν ἔβλεπε μόνον ἀπὸ μακρὰ σὰν ὄραμα...

Καὶ ἄλλοι τοῦ ἄρπαζαν τὰ χέρια καὶ τὰ φιλοῦσαν σὰ δεσπότη χέρια... Κι' ἄλλοι τοῦ ἄρπαζαν τὰ πόδια, τὰ πόδια ποῦ πάτησαν τὰ Ἅγια ἐκεῖνα Χώματα, καὶ τὰ γλυκοφιλοῦσαν καὶ τ' ἀγκάλιαζαν... Τί σκηνὴ κατανύξεως ὕστερα ἦτον ἡ σκηνὴ ἐκεῖνη τοῦ πλουσίματος! Γιατὶ τὴν ταπείνωσι στὸν Ἅγιο Τάφο, σὰν τόσοι Χριστοί, τόσοι καλόγεροὶ τοῦ τὰ ἔχον πλύνῃ μὲ ροδόσταμμο... Τὸ ἤθελε ἡ παράδοσις, ἡ ποίησις... Γιατὶ τὴν πίστι, ἡ παράδοσις πάλι ἐδῶ, ἡ ποίησις ξανάπλενε τὰ πόδια αὐτὰ μὲ ἀνθόνερο...

Τὰ πόδια ποῦ πάτησαν τὰ Ἅγια ἐκεῖνα Χώματα, ποῦ ἐπερπάτησαν σὲ κάμπους καὶ λόγκους καὶ βουνὰ, ἀπ' τὸ Χριστό τους τὸν καλὸ περπατημένο, — μὲ βιά, μὲ

προθυμία, με λαχτάρα, ύστερα, τὰ γύμωναν
καὶ τὰ 'πλεναν καλὰ-καλὰ, τὰ 'σφουγγίζαν μ'
ἄσπρη χρυσοκεντημένη μπόλια καὶ τὰ μύρω-
ναν... Ἄλλα φιλήματα, καὶ πάλιν ἄλλα ἀγ-
καλιάσματα με βιά καὶ προθυμία καὶ λαχτά-
ρα!... Με τὸ νερὸ ἐκεῖνο ὕστερα ἐρράντιζαν
τὸ σπῆτι ὡς με ἀγίασμα, ἔνιβαν τὰ χέρια καὶ τὰ
πρόσωπα, καὶ με τὴν ἴδια μπόλια ἀναβαν στὰ
χέρια καὶ στὰ πρόσωπα μιὰ δροσερότητα παρθε-

νικὴ καὶ ξάνθιζαν μιὰ χροὰ τριανταφυλλένια...
Καὶ σ' ὅλη τὴν ἐποποιῖα αὐτὴ τῆς Πί-
στεως, παντοῦ μπροστὰ σὰν Μυροφόραις ἢ
γυναῖκες, σὰν τόσαις λευκαῖς Μαρίαις τοῦ
Εὐαγγελίου, μπροστὰ καὶ πρώταις παντοῦ, εἰς
ὅλα, στὴν περιποίησι, στὸν πόθο, στὴν ἀγάπη,
σὲ κἀθε ἁρμονία καρδιάς λαχταρισμένης ποῦ
περίμενε... Ὡ! τί σκηνὴ κατανύξεως γλυκειᾶς
ἦτον ἡ σκηνὴ ἐκεῖνη τοῦ πλυσίματος!.....

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ

Η ΦΟΝΙΣΣΑ *

Η Φραγκογιαννοῦ, ἀποθέσασα πρὸς ὦραν
τὸ μικρὸν σῶμα καταγῆς, εἶχε τρέξει δύο
βήματα, καὶ λύση τὴν καλαμιὰν με τὸν σπάγ-
γον, κ' ἐπροσπάθει νὰ τὸν λύση ἢ τὸν κόψη,
ὅπως δέσῃ δι' αὐτοῦ τοὺς πόδας τῆς μικρᾶς
πνιγμένης εἰς τὸν κλῶνα τῆς κερασέας, καὶ κρε-
μάσῃ τὸ σῶμα κατὰ κεφαλῆς.

Συγχρόνως, ἀπαντῶσα εἰς τὴν ἐπὶ κλῆσιν
τῆς γυναικὸς, ἐφώνησε με ἀγρίαν, ἀλλόκοτον
φωνήν.

Γιάννη!... Γιάννη!

Ἡ κραυγὴ ἀντήχησεν ἀνὰ τὴν κοιλάδα. Ἄλλ'
ὁ Γιάννης δὲν ἐφαίνετο. Ἡ Γιαννοῦ ἔδεσε
τοὺς πόδας τῆς μικρᾶς, κ' ἐπροσπάθει νὰ τὴν
κρεμάσῃ, συγχρόνως δὲ ἐπανέλαβε τὴν κραυ-
γὴν τῆς.

— Γιάννη!... Ποῦ εἶσαι;... ἔλα!... Τὰ
κορίτσια πέσανε μέσ' τὴν στέρνα!...

«Καλλίτερα ποῦ ἀργεῖ», ἔλεγε μέσα τῆς.

— Δὲν ἀκούει, θὰ 'πῶ αὐτὸς ὁ χριστιανός;
Τόσο ταμάχι, στὴ δουλειά! Τώρα νύκτωσε
πλειά... Γιάννη! Γιάννη!...

Συγχρόνως συνησθάνη ὅτι σχεδὸν ἐπροδίδετο,
καθότι ἡ γυνὴ ρητῶς δὲν τῆς εἶχεν εἰπεῖ ὅτι
ὁ Γιάννης εἰργάζετο στὸ χωράφι, ἀλλὰ μόνον
ἡ ἴδια τὸν εἶχεν ἰδεῖ, καὶ ἂν τῆς τὸ εἶπε τις,
ἢ πνιγεῖσα παιδίσκη τῆς τὸ εἶπεν. Ὅθεν ἐπέ-
φευγε.

— Μὰ ποῦ εἶνε;... Στὸ χωράφι, εἶπες;
Καὶ τί κάνει;... Ποιὸς νὰ τρέξῃ, χριστιανὴ
μου, ὡς ἐκεῖ;... Σὺ εἶσαι ἄρρωστη γυναῖκα...
Γιάννη!... Ποῦ εἶσαι, Γιάννη;

Τέλος ἠκούσθη φωνή, πέραν τοῦ ἀκρινοῦ
φράκτου, ἀπὸ τὴν ἐσχατιὰν ἐρχομένη.

— Τί εἶνε;... Ποιὸς φωνάζει;

— Τρέξε, Γιάννη!... Τὰ κορίτσια πνιγῆκανε!
ἔκραξε με μέγαν κόπον ἡ ἄρρωστη γυνή.

Μετὰ ἐν λεπτόν, ἔφθασε τρέχων ὁ Γιάννης.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε κρε-
μάσει τὸ μικρὸν σῶμα, εἴτα ἐσήκωσε καὶ τὸ
σῶμα τὸ ἄλλο, τῆς μεγαλειτέρας παιδίσκης,
καὶ τὸ ἐψηλάφει με τὰς δύο χεῖρας, ζητοῦσα
νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἦτο νεκρὸν ἤδη. Καὶ συγχρό-
νως ἔρριπτε λοξὸν ὑποῦλον βλέμμα πρὸς τὴν
δύστηνον μητέρα, τὴν ὠχρὰν καὶ ὀιγοῦσαν
ὑπὸ τὴν λευκὴν, μαλλίνην συνδόναν τῆς, κ'
ἔσεισε τὴν κεφαλὴν, ἀκουσίως οἰκτείρουσα τὴν
γυναῖκα ἐκεῖνην.

Ὅταν εἶδε μακρόθεν τὸν πατέρα, τὸν κη-
πουρόν, νὰ τρέχῃ πρὸς τὰ ἐδῶ, ἐγύρισε τὸ
σῶμα με τὴν κεφαλὴν κάτω, καὶ τὸ ἐκράτει
προσωρινῶς οὕτω διστάζουσα καὶ ἔντρομος.

— Τί εἶνε;... Τί τρέχει; ἔκραξεν ἐν ἄκρᾳ
ἀπορίᾳ ὁ Γιάννης.

— Νά! καλὰ ποῦ βρέθηκα! ἐφώνησε πρὸς
τοῦτον ἡ Φραγκογιαννοῦ... Ἡσχόμουν ἀπὸ
τὸν Ἀνάγυρο, με τὸ κοφίνι μου. Ἐλεγα νὰ σοῦ
δώσω κανένα βότανο, ἀπ' αὐτὰ ποῦ μάζωξα
σήμερα στὸ ῥέμμα, γιὰ νὰ κάμετε μαϊζοῦνι
γιὰ τὴν γυναῖκά σου!... ἐπειδὴ εἶχα μάθῃ
πὼς ἦτον ἄρρωστη... Καλὰ ποῦ βρέθηκε ἡ
πόρτα ἀνοιχτή!... Μπαίνω μέσα... Ἀκούω,
μπλούμ! τὴν τρομάρα ποῦ πῆρα! Τὰ δύο
κορίτσια, καθὼς ἔπαιζαν με τὴν καλαμιὰ, ἔπε-
σαν στὴ στέρνα... Κατὰ πὼς φαίνεται, ὅσο
μόρεσα νὰ καταλάβω, εἶχαν πιᾶσει κανγα

ΜΕΓΑΡΙΤΙΣΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ

ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ Θ. ΡΑΛΛΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΚΑΪΡΟΥ

* Ἴδε σελ. 342.

ποιὰ νὰ κρατῇ τὴν καλαμιά, γιὰ νὰ βγάλῃ τάχα τὰ ψάρια... Ἡ μικρὴ ἤθελε ν' ἀρπάξῃ τὴν καλαμιά ἀπ' τὴ μεγάλη... Σπρώχνοντας ἡ μεγάλη τὴ μικρὴ, τὴν ἔρριξε μὲς τὸ νερό, καὶ πλάνοντας ἡ μικρὴ τὴν μεγάλη, κατὰ πῶς φαίνεται, τὴν ἐτράβηξε μαζὺ τῆς μὲς τὴ στέρνα. (Ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶχε αὐτοσχεδιάσει τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ἐκ τοῦ προχείρου, καὶ ἐξ ἐμπνεύσεως.) Ἀχ! τὴν τρομάρα ποῦ πῆρα! Ἀκούω ἕνα μπλούμ! Καλὰ ποῦ βρέθηκα! Ὁ Θεὸς μ' ἔστειλε... Ἀμμή, ἔτσι ἀφήνουνε, χριστιανοί μου, μικρὰ κορίτσια, νὰ παίζουν μοναχὰ τους κοντὰ στὴ στέρνα, γεμάτη νερό!... Ὁ Γιάννης, ἰδὼν τὰ δύο ἀναίσθητα σώματα, εἰς τὰς ὥχρας ἀκτῖνας τῆς ἀμφιλύκης, τραβῶν τὰ μαλλιά του, δάκνων τοὺς ἄρμους τῶν δακτύλων του, ἀπήντησεν·

— Ὡ!... τί ἁμαρτίες!... ἔχεις δίκιο, χριστιανή μου! Ἀχ!... καὶ τί ἦτον αὐτό!... Κ' ἐγὼ ἤμουν κάτω στὸ χωράφι, κ' ἔβγαζα τὰ χορτάρια... καὶ δὲν μπορούσα νὰ ἡσυχάσω, τὸ ἔρμολ!... Ἐνα σαράκι μ' ἔτρωγε!... Καὶ δὲν ἐσυλλογίστηκα πῶς ἡ στέρνα ἦτον γεμάτη. Κ' εἶχα ἕνα φόβο, μιὰν ὑποψία... ἔλεγα νὰ φήσω τὸ βοτάνισμα, νάρθω, νὰ τρέξω, στὸν μπαχτισὲ πίσω... Κ' ἔλεγα, ὁ ἔξαποδὼ κατὶ μοῦ σκαρώνει, κατὶ μοῦ μαγειρεῖ... Καὶ δὲ μοῦκανε καρδιά, νὰ φήσω τὴ δουλειά, τὸ ἔρμολ! Ὡχ! δίκιο ἔχεις, ὅτι καὶ νὰ πῆς, χριστιανή μου. Ἀχ! ἄχ! τί ἁμαρτίες;

Καὶ ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ, ὁ κηπουρὸς συνειργάσθη εἰς τὰ πρόχειρα ἐναντίον τοῦ πνιγμοῦ μέσα, τὰ ὁποῖα συνίστα ἡ πολὺπειρος Φραγκογιαννοῦ.

Ἡ γραῖα Χαδοῦλα ἐξ ἀνάγκης ἔμεινε καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα εἰς τὴν καλύβην, ὅπου ἐδοκίμασεν ὅλα τὰ σπάνια καὶ ἀπερίγραπτα συναισθήματα τῆς φρόνισας μεταβαλλομένης αἴφνης εἰς ἰατρίσσαν τῶν ἰδίων θυμάτων της. Μὲ ὅλα τὰ κρεμάσματα καὶ τὰς ἐντριβάς, τὰ ὁποῖα ἐφήρμοσεν αὐτῇ, τὰ δύο κοράσια ἀπέθαναν. Τὸ πρῶτον ἔτρεξεν ὁ Γιάννης εἰς τὴν πολίχνην διὰ νὰ δώσῃ εἰδῆσιν εἰς τὰς ἀρχάς, ἐνῶ ἡ Φραγκογιαννοῦ μείνασα ὀπίσω ἐσυντρόφευε τὴν ἄρρωστον μητέρα, κλαίουσαν καὶ ὀδυρομένην, ἐξασκοῦσα καὶ τὸ ἔργον τῆς παρηγορητρίας, σιμὰ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἰατρίσσας.

Ὁ εἰρηνοδίκης καὶ ὁ «ἐκκληρῶν τ' ἀστυνομικά» πάρεδρος ἦλθον ἐπὶ τόπου. Ἡ Φραγ-

κογιαννοῦ ἀνακρινομένη διηγήθη τὴν χθεσινὴν ἐκδρομὴν της, καὶ τὴν τυχαίαν διέλευσίν της ἀπὸ τὸν λαχανόκηπον. Εἶτα ἐπανέλαβε σχεδὸν κατὰ λέξιν ὅσα εἶχεν εἰπεῖ εἰς τὸν πατέρα τῶν δύο κορασίων. «Ἡ μικρότερη ἤθελε ν' ἀρπάξῃ τὴν καλαμιά ἀπ' τὴν μεγαλύτερη. Σπρώχνοντας ἡ μεγάλη τὴν μικρὴ τὴν ἔρριξε μέσα στὸ νερό, καὶ πλάνοντας ἡ μικρὴ τὴν μεγάλη, κατὰ πῶς φαίνεται, τὴν ἐτράβηξε μαζὺ τῆς μὲς τὴ στέρνα». Ταῦτα ἐξέφερε μᾶλλον ὥς συμπερασμοὺς ἢ ἀνακρινομένην· διότι μόλις ἐπάτησε τὸ κατώφλιον τῆς θύρας, ἔλεγε, κ' ἄκουσε ἕνα μπλούμ! καὶ δὲν ἐπρόφθασε νὰ προλάβῃ τὴν καταστροφὴν, μόνον ἐπῆρε «μεγάλῃ τρομάρα».

Ὁ παρεπιδημῶν ἱατρός, κ. Μ., ἦλθεν, εἶδε τὰ πτώματα καὶ συνέταξε τὴν ἐκθεσὶν του· ἀπεράνθη ὅτι τὰ δύο κοράσια ἐπνίγησαν ἐκ πτώσεως εἰς τὸ ὕδωρ.

Οὐδεμία ἐνδειξίς οὔτε ὑποψία ὑπῆρχε κατὰ τῆς Φραγκογιαννοῦς. Τὰ δύο μικρὰ πλάσματα, τὰ ἐδιάβασεν εἰς ἱερεὺς ἐλθόν, εἰς τὸν ναῖσκον τοῦ Ἀγ. Ἀντωνίου, καὶ τὰ ἔθαψαν ἐκεῖ ἔξω, μεταξὺ σχοίνων καὶ θάμνων, πλησίον εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ναῖσκου.

I'.

Παρήλθον αἱ ἑορταὶ τοῦ Πάσχα. Τὴν ἐβδομάδα τοῦ Θωμᾶ, ἡ γραῖα Χαδοῦλα, βοηθούμενη ἀπὸ τὴν μικρὰν κόρην της, τὴν Κρινιώ, ἐπλυνεν ἐντὸς τῆς εὐρείας αὐλῆς τοῦ κῆρ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ροσμαῖ, γέροντος προκρίτου, ὅστις ἦτο σύντεκνός της, καὶ τῆς εἶχε βαπτίσει σχεδὸν ὅλα τὰ τέκνα. Εἰς τὸ ὑπόστεγον μέρος τῆς αὐλῆς τὸ καλούμενον Λαδαρειό, δίπλα εἰς τὴν πελωρίαν ξυλίνην καρούταν, ὁμοιάζουσαν πολὺ μὲ τὴν Κιβωτὸν τοῦ Νῶε, ὅπως τὴν ζωγραφίζουν, πλησίον εἰς τὸ φρέαρ, καὶ ὅπου ἡ ἀναβάλλουσα τεραστία μορφα ἐξέτεινε τοὺς μεγάλους καταπρασίλους κλώνας της, ὡς χιαστὴν εὐλογίαν διδομένην σταυροειδῶς εἰς ἀξίους καὶ ἀναξίους, ὁ μικρὸς κηπος φραγμένος μὲ δρύφακτα ἐξεδίπλωνε πολὺχρωμα μεθυσιτικά ἄνθη εἰς δρόσον γλυκάσμου καὶ τρυφὴν ὀμμάτων δι' ὅλα τοῦ Θεοῦ τὰ πλάσματα· δίπλα εἰς τὴν μικρὰν κάμινον μὲ τὴν κτιστὴν στέρναν τῶν στεμφύλων, εἶχεν ἡ Φραγκογιαννοῦ τὴν μεγάλην, βαθεῖαν σκάφην της, παραπλεύρως ταύτης ἄλλην σκάφην ἢ Κρινιώ, καὶ ἀκούραστοι αἱ δύο ἀπὸ δύο ἡμερῶν ἐπλυνον, ἐμπουγάδιαζαν, ἐξέβγαζαν, ἀ-

πλυναν, ἐστέγωναν, ἐμάζευαν, καὶ ἀκόμα δὲν εἶχον τελειώσει τὴν καλὴν τῶν ἐργασίαν.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶχεν ἐνοχληθῇ μεγάλως ἀπὸ τὰ τρεξίματα, τοὺς θορύβους, καὶ τὰ καμώματα ἐνὸς σμῖνους μικρῶν παιδίων καὶ κορασίων, τὰ ὁποῖα εἰσήλυνον ἐντὸς τῆς αὐλῆς κ' ἐθορύβουν. Σχεδὸν ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς γειτονίας, δέκα ἢ δεκαπέντε τὸν ἀριθμὸν, εἰσέβαλλον εἰς τὴν αὐλήν, ἔτρεχαν ἐδῶ-ἐκεῖ, ἔχοροποηδοῦσαν, ἐκυνηγούντο γύρω-γύρω εἰς τὴν καρούταν, ἐπαίζουν τὸ κρυφτάκι, ἔσκυπταν εἰς τὸ φρέαρ, Νάρκισσοι, διὰ νὰ ἰδοῦν τὴν σκιάν των εἰς τὸ ὕδωρ, μὲ κίνδυνον νὰ πέσουν μέσα, ἐξέβαλλον μεγάλας, ἀνάρθρους φωνάς, ὡς Ἡχοί, θυγάτρια κρυπτόμενα ὀπισθεν τῆς καρούτας, εἰς τὰ σκοτεινὰ στενώματα, ὅπου τὰ ἔθελγεν ὁ παιγνιώδης φόβος—καὶ ὅλα ταῦτα μὲ μεγάλην παιδικὴν ἀδιακρίσιαν καὶ φορτικότητα μὴ ἀφίνοντα τὴν φίλεργον γραῖαν καὶ τὴν κόρην της νὰ κάμουν ἡσυχαι τὴν ἐργασίαν των.

Δύο πύλας εἶχεν ἡ εὐρεῖα αὐλή, τὴν μεγάλην καὶ τὴν μικράν. Καὶ τὰς δύο τὰς εἶχε κλείσει ἐπανειλημμένως ἡ Γιαννοῦ μὲ τὸν μοχλόν, ἢ μὲ τὸν μάνδαλον, ἐλπίζουσα νὰ εὖρῃ ἡσυχίαν· κ' αἱ δύο εὐρίσκοντο μετ' ὀλίγον ἀνοικταὶ ἐκαστοτε· τοῦτο διότι καὶ οἱ ἔνοικοι ἐλάμβανον συχνὰ ἀνάγκην νὰ εἰσέλθουν ἢ νὰ ἐξέλθουν, καὶ ἄλλοι ἐκτὸς τῶν παιδίων ἔξωθεν ἤρχοντο, συγγενεῖς ἢ φίλοι τῆς οἰκίας. Ἐκαμε παραστάσεις εἰς τὴν σεβασμίαν γερόντισσαν, τὴν οἰκοκυράν, ἣτις ἐπανειλημμένως ἐμάλωσε τὰ παιδιὰ, ὅλως ἀλυσιτελῶς. Παρεπονέθη εἰς δύο γειτονίσσας, μητέρας τινῶν ἐκ τῶν θορυβούντων παιδίων. Αὗται τῆς ἀπήντησαν ὅτι νὰ «κυττάξῃ τὴ δουλειά της, καὶ νὰ μὴν κἀνὴ κουμάντο» ὅς ἐξένο βιό.»

Κοντὰ τὸ μεσημέρι, ἡ Γιαννοῦ ἔστειλε τὴν Κρινιώ στὸ σπίτι, διὰ νὰ φέρῃ ψωμί καὶ φάρβα, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰπεῖ ὅτι θὰ ἔβραζεν ἡ Ἀμέρσα—ἣτις εἶχε πάντοτε τὸν ἐργαλειὸν της εἰς τὸ σπίτι, καὶ δὲν συνείδιζε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν πλύσιν καὶ ἄλλας ἐξωτερικὰς ἐργασίας—διὰ νὰ γευματίσουν.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔμεινε πρὸς ὥραν μόνη, ἐξακολουθοῦσα νὰ πλύνῃ. Τὴν ὥραν ἐκείνην ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς αὐλῆς μόνον δύο ἢ τρεῖς κοράσια, τὰ ὁποῖα δὲν ἐθορύβουν κ' αὐτὰ ὀλιγότερον ἀπὸ τὰ παιδιὰ. Ἀφότου μάλιστα εἶχεν ἰδρυθῇ εἰς τὸ χωρίον σχολεῖον τῶν θηλέων, τὰ κοράσια εἶχον μεγάλως ξυπνήσει. Ἡ κυρὰ δασκάλα πολλὰ γράμματα δὲν τὰ ἐδίδα-

σκειν, ἀκόμη ὀλιγότερα χειροτεχνήματα, ἀλλὰ μόνον τὰ ἐμάνθανε «νὰ λάβουν θάρρος» καὶ νὰ μὴν κἀνουν «σὰν σκιασμένα» καὶ σὰν «βουνίσια», καὶ ἐκήρυττεν ὅτι ἦτο καιρὸς πλέον νὰ «χειραφετηθῶσιν».

Ἡ Φραγκογιαννοῦ τὰ ἐμάλωσεν ἐπανειλημμένως, ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἄκουαν. Τὸ ἐν μάλιστα θυγάτριον, μόλις ἐπὶ ἑτῶν, τῆς γειτονίσσας τῆς Προπαντίνας, ἡ Ξενοῦλα, ἄρχισε νὰ περιγεῖλῃ τὴν γραῖαν μὲ μιμικὰς κινήσεις τῶν χειρῶν καὶ τοῦ στόματος.

Στιγμὴν τινα, τὰ δύο ἄλλα κοράσια ἔτρεξαν ἔξω τῆς αὐλῆς, ἡ δὲ Ξενοῦλα, μείνασα, ἔκυπεν εἰς τὸ φρέαρ, κ' ἐξητοῦσε, μὲ μιὰν βέργαν, νὰ φθάσῃ καὶ ταράξῃ τὸ νερόν. Ἐκυπεν ἐπιμόνως, ἀλλ' ἡ βέργα ἦτο πολὺ κοντὴ καὶ δὲν ἔφθανε.

— Ἐ! Θέ μου, καὶ νᾶπερτες μέσα, Ξενοῦλα! εἶπε μὲ ἀλλόκοτον γέλωτα ἡ Φραγκογιαννοῦ. Τί λευθεριά θᾶκανες τῆς μάνας σου!

— Ἐ! Σέ μου, τσαὶ νᾶμπεμπες μπέσα! ἐμιμήθη παρφοδοῦσα τὴν φωνὴν ἡ Ξενοῦλα! Τοὶ λευγιὰ τσάκαλες τοῖς μπάμιας σου!

Εἶχεν ἀνασηκωθῇ ὀλίγον, καὶ πάλιν ἔκυψε βαθύτερον ἢ πρὶν.

Τὸ στόμιον τοῦ πηγαδιοῦ τετραγώνον ἦτο φραγμένον μὲ σανίδας ἀνίσου πλάτους ὥστε αἱ πλευραὶ δὲν εἶχον τὸ αὐτὸ ὕψος. Ἡ μικρὰ σανὶς, ἐφ' ἧς ἔκυπεν ἡ Ξενοῦλα, ἦτο χαμηλότερα τῶν ἄλλων τριῶν, φθαρμένη, ὀλισθηρὰ, φαγωμένη ἀπὸ τὴν προστριβὴν τοῦ σχοινίου τοῦ κουβά, δι' οὗ ἤντλουν ὕδωρ, μὲ σκουργιασμένα καρφία, σαπρὰ καὶ κινουμένη. Καθὼς ἔσκυπεν ἡ παιδίσκη, ἐστηρίχθη ὀλῃ, μὲ τὸ βάρος τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν σανίδα, ἐγλίστησεν, ἡ σανὶς ἐνέδωκεν, ἐξεκόλλησεν ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρην, καὶ ἡ Ξενοῦλα ἔπεσε κατακέφαλα μέσα εἰς τὸ χάσκον στόμα τοῦ φρέατος. Ἡ κοῦσθη πνιγμένη κραυγὴ, κτύπος, καὶ εἶτα μέγας πλαταγισμὸς εἰς τὸ ὕδωρ.

Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ἦτο μιὰν καὶ ἡμίσειαν ὀργυιὰν κάτω τοῦ στομίου, τὸ δὲ βάθος τοῦ νεροῦ πρέπει νὰ ἦτο μιᾶς ὀργυιάς.

Ἐξ ἐμφύτου ὀρμῆς, ἡ Φραγκογιαννοῦ ἠθέλησε νὰ φωνάξῃ καὶ νὰ τρέξῃ εἰς βοήθειαν. Ἀλλὰ τὴν μὲν κραυγὴν της, ἡ ἰδία ἐπνίξεν εἰς τὸν λάρυνγα, πρὶν τὴν ἐκβάλλῃ, αἱ δὲ κινήσεις παρέλυσαν καὶ τὸ σῶμά της ἐπάγωσεν. Ἀλλόκοτος στοχασμὸς τῆς ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν. Ἰδοὺ ὅτι μόλις σχεδὸν ὡς ἀστεῖσμον εἶχεν ἐκφέρει τὴν εὐχήν, νὰ ἔπιπτεν ἡ παιδίσκη

μέσα στο πηγάδι, και ιδού ἔγεινεν! Ἄρα ὁ Θεὸς (ἐτόλμα νὰ τὸ σκεφθῇ;) εἰσήκουσε τὴν εὐχὴν της, καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπιβάλῃ πλέον χεῖρας, ἀλλὰ μόνον ἤρκει νὰ ἤνυχτο, καὶ ἡ εὐχὴ της εἰσηκούετο.

Μετὰ μίαν στιγμὴν, ἔλαβεν ἀπόφασιν νὰ ἔλθῃ μέχρι τοῦ στομίου τοῦ φρέατος, νὰ κύψῃ καὶ νὰ ἰδῇ εἰς τὸ βάθος. Εἶδε τὴν ἀγωνίαν τῆς μικρᾶς κόρης, ἀσπαιρούσης μέσα εἰς τὸ νερόν, εἶπε καθ' ἑαυτὴν ὅτι, καὶ ἂν ἤθελε, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν σώσῃ. Ἀλλὰ βεβαίως, ἂν ἐπνίγετο... αὐτὴν θὰ κατηγοροῦν! Νὰ κραξῇ τώρα βοήθειαν, ἦτο ἀργά. Ἀργὰ ἴσως θὰ ἦτο διὰ νὰ σωθῇ ἡ μικρά, ἀλλὰ πιθανῶς δὲν θὰ ἦτο ἀργὰ διὰ νὰ δείξῃ αὐτὴ τὴν ἀθωότητά της. Καὶ ὅμως δὲν ἀπεφάσισε νὰ κραξῇ. Καλλίτερον θὰ ἦτο, ἂν ἀμέσως τὸ εἶχε κάμῃ. Ἀλλ' ὅποια κακὴ τύχη! Πῶς τὴν ἐπαίδευεν ἡ ἀμαρτία! Ἄν ἦτον τώρα ἡ Κρινιώ ἐδῶ, πόσον εὐκταῖον θὰ ἦτο! Ἐκεῖνη βεβαίως θὰ ἦτον ἱκανὴ νὰ κατέλθῃ ξυπόλητη εἰς τὸ νερόν — διότι τὸ πηγάδι, ὅπως συνήθως συμβαίνει, εἶχε πατήματα εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς τοίχους, ἐσοχὰς ἐντὸς τοῦ κτιρίου τῶν λίθων, ἂν καὶ ἴσως πολὺ ἐπικινδύνους καὶ ὀλισθηρὰς — καὶ πιθανὸν ἦτο νὰ κατῶρθεν ἡ Κρινιώ νὰ σώσῃ τὴν μικρὰν κορασίδα. Τώρα ὅμως ἦτο ἀπελπισία καὶ θάνατος!

Εἰς αὐτὰς τὰς στιγμὰς, ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶχε λησμονήσῃ τὴν πρώτην ἰδέαν της — ὅτι ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ εἰσακουσθῇ ἡ εὐχὴ της καὶ ὁ πνιγὴν ἡ παιδίον. Εἶτα εὐθὺς πάλιν ὁ λογισμὸς οὗτος τῆς ἐπανῆλθεν εἰς τὸν νοῦν — καὶ ἀκουσίως ἐγέλασε πικρὸν γέλωτα.

Ἐν ᾧ τῇ ὀφθαλμοῦ ἀπεφάσισε τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ.

« Ἄς πάω στὸ σπίτι, εἶπε μέσα της. Θὰ προφασισθῶ, ἐπειδὴ τὸ Κρινιώ ἀργεῖ νὰ ἔλθῃ — ἴσως νὰ μὴν εἶν' ἐτοιμο τὸ φαί — πῶς πεύνασα τάχα πολὺ, κ' ἐπρωτίμησα νὰ φάμε ὅλοι στὸ σπίτι, γιὰ νὰ βγάλω ἀπ' τὸν κόπο καὶ τὸ Κρινιώ, νὰ κουβαλᾷ ».

Καὶ ἐν ἀκαρεῖ, ἀφοῦ ἐτοποθέτησε τὴν σκάφην μὲ ὅσα ῥοῦχα εἶχε μισοπλυμένα ἀκόμη ὀπισθεν τῆς καρούτας, εἰς μέγα ξύλινον ἀμπάριον, τὸ ὁποῖον ἐκλείδωσε, κ' ἔβαλε τὸ κλειδίον στὴν τσέπην της, ἐξῆλθε τρέχουσα ἀπὸ τὴν αὐλήν, διὰ τῆς μικρᾶς πύλης, τὴν ἔκλεισεν ἔξωθεν εἰς τὸ μάνδαλον, καὶ ἀπῆλθεν.

ΙΑ'.

Ἀφοῦ τὸ σῶμα τῆς Ξενοῦλας ἀνεσύρθη

ἀπὸ τὸ φρέαρ, πνιγμένον καὶ νεκρόν, ἡ γραῖα Χαδοῦλα δὲν ἦτο πλέον ἡσυχῇ, κρυερὸς φόβος ἤρχισε νὰ τὴν κατατρύχῃ... Ἐλεγεν ὅτι τώρα, ἂν καὶ δὲν ἔπταιε, δὲν θὰ ἐγλύτωνε πλέον.

Τῷ ὄντι, ἡ ἐξουσία εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ συλλαμβάνῃ ὑποψίας. Ἡ σύμπτωσης ὅτι ἡ γραῖα ἐκεῖνη εἶχεν εὐρεθῇ δευτεραγωνιστοῦσα εἰς τὸν πνιγμὸν τῶν δύο κορασίων τοῦ Γιάννη τοῦ Περιβολᾶ, εἰς τῆς Μαμμοῦς τὸ ρέμμα ὅπου ὅλη ἡ ὑπόθεσις, καίτοι δὲν προέκυψαν στοιχεῖα ἐνοχῆς ἢ καὶ νύξεις πρὸς ὑποψίαν, εἶχε τὸ παράδοξον καὶ τὸ ἀλλόκοτον, καὶ ὅτι αὐτὴ πάλιν ἡ γραῖα εὐρίσκετο εἰς τὴν αὐλήν τοῦ γέροντος Ροσμαῖ, κατὰ τὰς ὥρας περίπου ὅτε ἐπνίγετο εἰς τὸ φρέαρ ἡ μικρὰ Ξενοῦλα, ἡ θυγάτηρ τοῦ Προπαντῆ, παρείχε νύξεις τινὰς ὑποψίας εἰς τὸν εἰρηνοδίκην, ὅστις ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Παρέδρου, τοῦ «ἐκκληροῦντος τ' ἀστυνομικά». Καὶ τότε ὁ πάρεδρος, ὅστις ὡς δημόσιος κατήγορος περιωρίζετο μόνον ν' ἀγορεύῃ κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῶν ποινικῶν, λέγων «Κατὰ τὸ μαρτυρίαν ποὺ εἶπαν οἱ μαρτύροι, φαίνεται νὰ ἔκαμε, ἢ φαίνεται νὰ μὴν ἔκαμε τὴν πράξιν», ὅλον δὲ τὸν ἄλλον καιρὸν δὲν ἐλάμβανεν ἀφορμὴν ν' ἀναπτύξῃ τὴν δραστηριότητά του ἢ νὰ τροχίσῃ τὴν γλῶσσάν του, ἀπλῶς ἀπήντησεν ὅτι «ἀφοῦ ἔτσι τὸ λέει ὁ εἰρηνοδίκης, ἔτσι θὰ εἶνε, κ' ἔτσι μοῦ φαίνεται». Καὶ τότε οἱ δύο ἀπεφάσισαν ν' ἀνακρίνωσιν αὐστηρότερον τὴν Χαδοῦλαν, χήραν Ἰωάννου Φράγκου, κ' ἐν ἀνάγκῃ νὰ τὴν προσωποκρατήσωσι.

Κατὰ τὴν πρώτην ἀνάκρισιν, ἥτις εἶχε γείνη ἐπὶ ποδὸς κ' ἐπιτοπίως — τότε ὁ εἰρηνοδίκης καὶ ὁ ἀστυνόμος δὲν εἶχον συλλάβῃ ἀκόμη ρητὰς ὑποψίας, ἢ δὲν τὰς εἶχον ἀνακοινώσῃ πρὸς ἀλλήλους (ὁπότε διὰ τῆς συνεπινεύσεως τοῦ ἐνὸς ἢ πεποιθήσεως τοῦ ἄλλου, ὡς πάντοτε συμβαίνει, ἐδεκαπλασιαζέτο) — ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐν ἀταραξίᾳ εἶχε καταθέσει τὰ γνωστὰ ἤδη γεγονότα, ἄνευ τῆς ἐσωτερικῆς ψυχολογίας τῶν ὅτι δηλ. αὐτὴ, ἐκεῖ ποῦ ἔπλυνε, «σὰν ἀπέραςε τὸ μεσημέρι, κ' ἐπείνασε, κ' ἡ κόρη της ἡ Κρινιώ εἶχεν ὑπάγει στὸ σπίτι νὰ φέρῃ τὸ φαί, καὶ σὰν ἀργοῦσε, κ' αὐτὴ εἶχε παραπεινάσει — καὶ τὴν εἶχαν καταζαλίσει τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὰ παιδιὰ καὶ τὰ κορίτσια, ποῦ ἐχαλνοῦσαν τὸν κόσμον μὲ τὰ παιγνίδια καὶ τῆς ἀταξίες τους μέσ' τὴν αὐλή, καὶ γύρω-γύρω στὸ λαδαρεῖο, καὶ γύρω-τριγύρω στὴν καρούτα, καὶ στὸ πηγάδι σιμά εἰς τὰς φρονίμους νουθεσίας της

αὐτά, κακομαθημένα τὴν ἐπεριγελοῦσαν καὶ τὴν ἠρέθιζαν, καὶ τὴν ἔκαμινον νὰ χάσῃ τὴν ὑπομονὴν — ὅλα τ' ἀνωτέρω ἐπεβεβαίωσε κ' ἡ Κρινιώ, ἡ κόρη της — τότε αὐτὴ, καταζαλισμένη καὶ μὴ δυναμένη νὰ σταθῇ στὰ πόδια της ἀπ' τὴν πείνα, ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ στὸ σπίτι, διὰ νὰ φάγουν ὅλοι μαζὺ ἐκεῖ, ν' ἀπαλλάξῃ καὶ τὴν Κρινιώ ἀπὸ τὸν περισσὸν κόπον τῆς μεταφοράς τοῦ φαγητοῦ, κ' αὐτὴ νὰ ἡσυχάσῃ πρὸς ὥραν καὶ νὰ ξεποστᾷ. Ἐξῆλθε λοιπὸν τῆς αὐλῆς, κ' ἔκλεισε τὴν θύραν μὲ τὸ μάνδαλον. Ὅταν, μετὰ τὸ γεῦμα, ὡς μίαν ὥραν ἀργότερα, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν αὐλήν, μαζὺ μὲ τὴν Κρινιώ, κατ' ἀρχὰς δὲν ὑπώπτευσαν τίποτε, κ' ἐπανελάβον τὴν ἐργασίαν τῶν. Ὁ θόρυβος τῶν παιδιῶν εἶχε κοπάσει πρὸς ὥραν τότε. Ὅταν ὅμως μετ' ὀλίγον ἐχρειάσθη ν' ἀντλήσουν νερόν ἀπὸ τὸ φρέαρ, τότε τὸ «γιουρδέλι», ἦτοι τὸ ἀντλήμα τῆς Κρινιώ, προσέκρουσεν εἰς στερεὸν σῶμα ἐντὸς τοῦ ὕδατος, κ' αὐτὴ ἐν ἐκπλήξει καὶ φόβῳ ἔκραξε τὴν μητέρα της. Τότε αἱ δύο ὁμοῦ ἀνεκάλυψαν τὸ σῶμα τῆς μικρᾶς κόρης ἐπιπλέον, ἢ μᾶλλον βυθισμένον ἤδη ἐντὸς τοῦ ὕδατος.»

Ἡ Κρινιώ ἦτον ἐντελὼς εἰλικρινὴς βεβαίως αὐτὰ τ' ἀνωτέρω. Ὁ εἰρηνοδίκης ἤκουσεν εὐμενῶς τὴν κατάθεσιν ταύτης. Ἀλλ' ὅμως ἔκαμε μορφασμὸν εἰς τὴν μητέρα της. Ἐκεῖνος ὁ μορφασμὸς — ἐκεῖνα τὰ «μοῦτρα» τοῦ εἰρηνοδίκου — δὲν τῆς ἤρεσαν, τῆς Φραγκογιαννοῦς, ἥτις ἦτο λίαν πεπειραμένη, καὶ τότε μεγάλη ἀγωνία τὴν ἐκυρίευσεν.

Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Τραχήλαινας τῆς κόρης της, ὅπου εὐρίσκετο μικρὸν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, δὲν ἔπαυε νὰ κυττάξῃ ἀνήσυχος ἀπὸ τὸ παράθυρον. Διεύθυνε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἰδίαν της μικρὰν οἰκίαν, ἥτις καίτοι μὴ ἀντικρύζουσα, ἀλλὰ πλαγίως κειμένη, ἦτο ὁρατὴ, ἐπειδὴ ἔκειχε πέραν τῶν ὀλίγων μεσολαβουσῶν οἰκιῶν, δύο ἢ τρεῖς πῆχες πρὸς τὸν δρόμον. Ἡ Γιαννοῦ, ἂν καὶ συχνὰ ἐκύτταζε, δὲν ἔβλεπε τίποτε.

Ἡ κόρη της ἡ Δελχαρῶ, εἶδε τὴν ἀνησυχίαν της, κ' ἄρχισε νὰ κυττάξῃ, ὅπως ἡ μητέρα της, καὶ αὐτὴ. Τὴν ὥραν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, αἴφνης μετὰ κρυφίου φόβου τὴν ἔκραξε.

— Μάνα! Μάνα!

— Τί εἶνε;

— Ἐλα νὰ ἰδῇς!

— Τί;

— Δυὸ ταχτικοὶ στέκονται καὶ κυττάζουν ἔξω ἀπ' τὴν αὐλή, στὸ σπίτι σας...

Ἡ γραῖα Χαδοῦλα ἐσηκώθη, καὶ εἶδεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφοβεῖτο. Δυὸ «ταχτικοί», ἦτοι χωροφύλακες, ὅπως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ υἱοῦ της, τοῦ Μώρου — ὁπότε οὗτος, πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν περίπου εἶχε σύρει ἐκ τῆς κόμης ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς ὁδοῦ τὴν μητέρα του, καὶ εἶχε μαχαιρώσει τὴν ἀδελφὴν του — ἴσταντο παραμονεύοντες, κυττάζοντες ἀπλήστως πρὸς τὴν οἰκίαν.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶδε καὶ ἐπείσθη ὅτι μέγας καὶ ἐπικείμενος κίνδυνος τὴν ἠπειλεῖ.

— Πρέπει νὰ πάω τὰ βουνά, δυχατέρα! εἶπεν αἴφνης. Ἄν προφτάσω!

— Γιατί, μάνα; εἶπεν ἐν ἀγωνίᾳ ἡ Δελχαρῶ.

— Γιατί... μὲ γυρεύουν γιὰ νὰ μὲ φυλάκωσουν.

— Ἀλήθεια;... Ἐσὺ τὸ ἔροῖξες, μάνα, τὸ κορίτσι στὸ πηγάδι!

— Ὁχι, μάρτυς μου ὁ Θεός!... Αὐτὸ δὲν τὸ ἔκαμα, εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ.

— Τότε;...

— Σιώπα!

— Ἡ ἀμαρτία σὲ κυνηγᾷ, μάνα, εἶπε δειλῶς ἡ Δελχαρῶ.

— Σιώπα! Μουρλάθηκες; εἶπε βλοσυρὰ ἡ μάνα της, ὑποπτεύσασα ὑπαινιγμὸν τινα εἰς τὸν τόνον μεθ' οὗ ὁμιλεῖ ἡ κόρη της.

— Τί νὰ πῶ κ' ἐγώ, ἡ καυμένη! εἶπε συμπλέκουσα τὰς χεῖρας ἐν ἀμηχανίᾳ, ἡ Δελχαρῶ.

— Ἀ! αὐτὸ μὴν τὸ λές! ὄχι! Δὲν κάνει νὰ τὸ λές!

Καὶ τρομερὰ, κατῆλθε τὴν σκάλαν νὰ φύγῃ.

— Ποῦ πᾶς, μάνα;

— Στὰ βουνά, σοῦ εἶπα!... Δῶσέ μου λίγο παξιμάδι.

Ἡ Δελχαρῶ ἔτρεξε ν' ἀνοίξῃ τὸ ἐρμάριον, κ' ἔλαβεν ἐκεῖθεν ὀλίγα παξιμάδια.

— Δῶσέ μου καὶ τὸ καλάθι μου... κ' ἕνα μαχαιράκι, ἐπανελάβεν ἐν ἄκρᾳ βίᾳ ἡ Φραγκογιαννοῦ... Βάλε μου κ' ἕνα χρᾶμι μάλινον μέσα... καὶ τὴ μανδηλά μου... τὰ παληοτσόκαρά μου... Δῶσέ μου καὶ τὸ ῥαβδί μου... ψάξε νὰ τὸ βρῇς!

Ἐπεται συνέχεια

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Ερμέτε Νοβέλλι.

ΟΙ Ἀθηναῖοι εἶδαν — μάλλον δὲν εἶδαν, διότι πολὺ ἀραιοὶ προσήλθον εἰς τὰς παραστάσεις του — ἄλλον ἓνα διάσημον καλλιτέχνην κατ' αὐτάς, τὸν Ἑρμέτε Νοβέλλι. Μὲ τὸν Ρόσσι καὶ τὸν Σαλβίνι λήγει ἐπὶ τῆς ἰταλικῆς σκηνῆς ἡ βασιλεία τοῦ ρομαντισμοῦ. Μὲ τὴν Δουῖζε καὶ τὸν Νοβέλλι ἀρχίζει ἡ βασιλεία τοῦ ἀκράτου πραγματισμοῦ.

Καὶ ἡ μὲν Δουῖζε εἶνε μία καὶ ἀπαράμιλλος, περιβαλοῦσα τὸν πραγματισμὸν μὲ τὸν πέπλον ἰδανισμοῦ ὑψηλοῦ καὶ δώσασα εἰς τὴν τέχνην τὴν δύναμιν τῆς μαντείας καὶ τῆς ἀναπαραστάσεως αὐτῶν τῶν ψυχικῶν μυστηρίων. Ὁ Νοβέλλι εἶνε ὀλιγώτερον δημιουργικὸς, πεζότερος, πραγματικώτερος, σωματικώτερος ἢ ἐπιτρέπεται ἡ λέξις.

Ἐνα πρόσωπον, ἓν μέγαλον, εὐρύ, ἀνοικτόν, πρόσωπον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ εἶνε δυνατόν νὰ συνοικῇ τὸ δράμα καὶ ἡ κωμωδία, τὰ δάκρυα καὶ ὁ γέλως — ἡ φύσις δηλ. αὐτῇ — μὲ τοὺς εὐπλαστοτέρους μῦς τοὺς ὁποῖους ἡμπορεῖ νὰ ἰδῇ κανεῖς, μὲ δύο βαθεῖς ὀφθαλμοὺς, ἀπαυγάζοντας, ὡς δι' ἀστραπῶν, τὰς ψυχικὰς συγκινήσεις, ἰδοὺ ὁ Νοβέλλι. Ὁ ἰταλὸς καλλιτέχνης παρίσταται ἐνώπιόν μας ὡς ὁ διάδοχος τῶν μύμων ἐκείνων τῆς ἀρχαιότητος, περὶ τῶν ὁποίων λέγεται ὅτι ἐξέφραζον διὰ τῆς φυσιογνωμίας τόσον ἰσχυρῶς καὶ μὲ τόσην καταπληκτικὴν ἀλήθειαν τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα, ὥστε ἦτο περιττὸν νὰ ὀμιλοῦν ἤρκει νὰ παίζου.

Τὸν εἶδα εἰς δύο ρόλους ἀπὸ τοὺς τέσσαρας, τοὺς ὁποῖους ἔπαιξεν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸν Λουδοβίκον ΙΑ' καὶ τὸν Σάυλωκ, δὲν πιστεύω δ' ὅτι ἐμφανίζεται εἰς τελειότερους τῶν δύο τούτων. Τὸ δράμα τοῦ Καζιμίρ Δελαβίνιε ἴσως ἔχει ἐλαττώματα, ἀλλὰ παρουσιάζει ἓνα χαρακτῆρα ὅμως, τὸν διαγράφει ἐντόνως, τὸν ἀφίνει ἐντυπωμένον εἰς τὴν μνήμην. Ὁ τυραννικὸς, αἰμοχαρὴς, ὑπουλός, ἀρχικός, φιλόδοξος αὐτὸς βασιλεὺς δίδει εἰς καλλιτέχνην ὡς τὸν Νοβέλλι τὴν εὐκαιρίαν δημιουργίας, ἡ

ὁποία ὀλίγον διαφέρει ἀπὸ ἐνσάρκωσιν. Ἄν εἰς τὰς δύο πρώτας πράξεις ὁ ἰταλὸς καλλιτέχνης δὲν δίδῃ τὴν αἰσθησὶν λεπτοτέρων συναισθημάτων, τὰ ὁποῖα ἀναγκαίως εἶνε συναισθήματα τοῦ δραματικοῦ αὐτοῦ ἥρωος — ὅστις ἐπὶ τέλους εἶνε βασιλεὺς — εἰς τὰς δύο τελευταίας ὅμως ἐξαίρεται εἰς δύναμιν καὶ εἰκονικότητα σπανίαν.

Ἡ ἐξομολόγησις τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Φραγκίσκον τὸν ἐκ Πάολας — τὸν ἐρημίτην τῶν Ἀρδεννῶν, ὅπως τὸν μεταπλάσσει ἡ ἰταλικὴ μετάφρασις — ἀποτελεῖ σκηνήν, τῆς ὁποίας ὁμοίαν, κατὰ τὴν δύναμιν, τὸ πάθος, τὴν ὁρμήν, ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν τελειότεραν ἀπὸ ἡθοποιόν. Νομίζει τις, ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἐξήντησεν ὅλην του τὴν διαπλαστικὴν δύναμιν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτὴν καὶ μετ' ὀλίγον, ὅταν ὁ κρυμμένος δούξ τοῦ Νεμούρ, παρουσιάζεται ἔμπροσθέν του καὶ στηρίζει τὸ ἐγχεῖριδιον εἰς τὴν καρδίαν του, ἡ ἐντύπωσις τῆς δυνάμεως, τῆς ἀληθείας, τῆς πραγματικότητος, ἐκατονταπλασιάζεται. Εἶνε τόσον πραγματικὴ ἡ ἀγωνία ἐκείνη τοῦ φιλοζώου, ὅστις αἰσθάνεται τὸν θάνατον ἐπάνω του, ἔτοιμον νὰ τὸν κτυπήσῃ, ὥστε ἐκατοντάδες στηθῶν, εἰς τὴν πλατεῖαν, ἐπάλλοντο ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἀγωνίαν καὶ ὅλοι δὲν ἐβλέπαμεν τὴν στιγμὴν πότε νὰ λήξῃ τὸ μαρτύριον. Ἐὰν δὲν ἐγνωρίζαμεν τὴν ἱστορίαν, ἐὰν δὲν ἐγνωρίζαμεν τὸ ἔργον, ἐὰν δὲν εἰξεύραμεν ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ὁ Λουδοβίκος ΙΑ' θὰ ζήσῃ, θὰ ἡγειρόμεθα νὰ εἰπῶμεν εἰς τὸν Νεμούρ: « Ἐλεος! Ἐλεος! Κτύπησέ τον! Σκότωσέ τον! »

Ἡ τελευταία πράξις τοῦ δράματος, τὴν ὁποῖαν πληροῖ ὁ ἀγωνιώδης θάνατος τοῦ βασιλέως καὶ ἡ βιαία καὶ πυρίνη αὐτοῦ φιλοδοξία, μᾶς ἔδειξεν ἓνα Νοβέλλι ἀκόμη φυσικώτερον, ἀληθινώτερον, πραγματικώτερον. Εἶδα ὅλους σχεδὸν τοὺς συγχρόνους μεγάλους ἡθοποιούς ν' ἀποθνήσκουν ἐπὶ σκηνῆς. Δὲν εἶδα ἡθοποιὸν ἀποθνήσκοντα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἡ βαθμιαία ἐκείνη ἀποσυνθέσις τῶν χαρακτηριστικῶν, ἡ ἀρχομένη ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς τελικῆς ἀποσυνθέσεως, ἡ ἀρχίζουσα ἐκμηδένισις τῆς αἰσθητικότητος, ἡ ὁποία σκεπάζει τὴν μορφὴν τοῦ ἐπιθανάτου μὲ τὰς σκιὰς τοῦ μυ-

στηρίου καὶ τοῦ ἀγνώστου, τὸ ὑελῶδες τῶν ἔσας ἐσβεννιμένων ὀφθαλμῶν, ὁ ῥόγχος ὁ ὑπόκωφος, ἡ τραγικὴ πρὸς τὴν ζωὴν προσήλωσις, ἐνῶ ὡς ἀπὸ ἀντιθέτου μέρους ἔλκει σφοδρῶς χεῖρ ἀόρατος — ἡ χεῖρ τοῦ θανάτου — ἀπεδόθησαν μετὰ φυσικότητος καὶ ἀληθείας ἀπαραμίλλου.

Ἄν ἀπὸ τὸν « Ἐμπορον τῆς Βενετίας » ἐξήλθαμεν μὲ ἐντυπώσεις ὀλιγώτερον ἐνθουσιώδεις, τ' ἀσθενέστερα συναισθήματα πρέπει ν' ἀποδοθῶσι καὶ εἰς τὴν γενικὴν πενιχρότητα, μετὰ τῆς ὁποίας ἀνεβιβάσθῃ τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶνε ἔργον σκηνοθεσίας καὶ ἐξόχου γραφικότητος, ὥραιων χρωμάτων, μεγαλοπρεπῶν παρελάσεων, στίχων ἀμμήτου γλυκύτητος — τῶν γλυκυτέρων ἴσως, τοὺς ὁποῖους ἔγραψεν ὁ Σαίξπηρ. Ὅλα ταῦτα εἰς τὴν παράστασιν τοῦ Νοβέλλι ἐξέλιπαν. Ἡ Βενετία τῶν σκηνογραφιῶν ἐκυμαίνεται μεταξὺ ὀλλανδικοῦ χωρίου καὶ μετρίας τινὸς ὁδοῦ τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ παρερχομένη γόνδολα ὁμοιάζει πρὸς ἀτμάκατον ἢ μάλλον νεκροκράββατον. Οἱ Βενετοὶ ἱππῶται τοῦ θιάσου καὶ αἱ ἐρωμέναι τῶν δὲν μᾶς ἔλεγον τίποτε. Ἡ μετάφρασις εἶχε ψαλλιδίσει ἀμειλίκτως ὅλας τὰς ἀνωφελεῖς ἴσως, ἀλλ' ἀπαραμίλλους καλλονὰς τοῦ ἔργου. Ἐν μέσῳ τῆς ὁδου τῆς ἀπογοιτεύσεως ὅτι ἔμενε καὶ ὅτι ἐκινεῖτο καὶ ὅτι ἔζη καὶ ὅτι εἴκνε τὴν προσοχὴν ἦτο μόνος ὁ Σάυλωκ-Νοβέλλι.

Ποτὲ δὲν ἡσθάνθην βαθύτερον τὸ ὑποστηριζόμενον ἀπὸ μίαν ὀλόκληρον τάξιν κριτικῶν — ἀπὸ τὸν Χάινε τόσον εὐγλώττως — ὅτι ὁ Σάυλωκ εἶνε πρόσωπον συμπαθητικόν. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ εἶδα τὸν Νοβέλλι ἐξερχόμενον ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἐγκαταλείψει ἡ κόρη του, ἀποφέρουσα καὶ τοὺς θησαυρούς του, ἔξαλλον, κατάπληκτον, γεμίζοντα τὸ θέατρον μὲ κραυγὰς φρίκης καὶ ὠρυγὰς ὀδύνης, ἀδύνατον ἦτο πλέον νὰ τὸν ἀντιπαθήσω — ἀκόμη καὶ καθ' ἡν στιγμὴν ἐζήτει ἐπιμόνως νὰ κόψῃ μίαν λίτραν κρέατος ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἀντωνίου. La sensazione — ὅπως λέγει καὶ ἡ ἰταλικὴ μετάφρασις — la sensazione è la regina delle nostre emozioni, ἐπὶ τέλους. Καὶ ἐννοῶ, ὅτι εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο σὰν σκύλλον εἰς τὸ Ριάτο, τὸν ὕβριζαν, τὸν ἐροπηλάκιζαν, τὸν ἐχλεύαζαν, τὸν κατεδίωκαν, τοῦ ἤρπαζαν τὴν κόρην καὶ τὰ χρήματα, τοῦ ἔδανείζοντο 3,000 δουκάτα, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν χεῖρα τῆς Πορτίας — ἐννοῶ ὅτι εἰς τὴν καρ-

δίαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, δὲν ἔμενεν ἄλλο ἢ τὸ συναίσθημα τῆς ἐκδικήσεως — la sensazione.

Ὁ Νοβέλλι, ὅστις ἐμελέτησε μέχρι τῶν τελευταίων πτυχῶν τοῦ τύπου τοῦ Σάυλωκ, συζήσας μετὰ τῶν Ἑβραίων τῆς Βενετίας καὶ τῆς Φερράρας, μᾶς ἔδωκεν ἓνα Σάυλωκ, πραγματικότητος ζωῆς καὶ ἀληθείας παλλομένης, ἀποτυπώσας αὐτὸν τοῦτον τὸν τύπον τοῦ τοκογλύφου, τοῦ φιλοχρημάτου, τοῦ αἰσθανομένου φρικιάσεως ἡδονῆς εἰς τὴν ψαῦσιν τῶν χρημάτων καὶ συγχρόνως ἐκπροσωποῦντος τὸ σιωπηλὸν μαρτύριον αἰώνων, τὸ βαρύνον τὴν ψυχὴν τῆς φυλῆς τοῦ Σάυλωκ ἐν τῇ διασπορᾷ. Ὁ Σαίξπηρ αὐτὸς θ' ἀνέφρισε βλέπων ἐνσαρκωμένον μὲ τοιαύτην δύναμιν ζωῆς καὶ πραγματικότητος τὸν ἥρωά του.

Ὁ Νοβέλλι, καλλιτέχνης αὐτοδίδακτος ἀρχίσας τὸ στάδιόν του ὡς « brillante » ἰταλικῷ θιάσῳ, καὶ ἀναχθεὶς εἰς τὴν τελειότητα τῶν δραματικωτέρων τύπων, τοὺς ὁποῖους ἔπλασε ποτὲ ἡ μεγαλοφυΐα, ἐντείνας καὶ στομώσας καὶ χαλυβδῶσας τὸ ὑπέροχον αὐτοῦ τάλαντον, διὰ μέσου τῶν περιπετειῶν καὶ τῶν πικριῶν καὶ τῶν δοκιμασιῶν τῆς ζωῆς, εἶνε βεβαίως ἡθοποιὸς μελέτης καὶ συνθέσεως. Εἶνε λεπτολόγος παρατηρητῆς. Εἶνε μιμητῆς καὶ ἀντιγραφεὺς τῆς φύσεως. — Ἀλλ' ἡμπορεῖ νὰ λεχθῇ καὶ περὶ αὐτοῦ ἀληθέστατα τὸ τοῦ Λεονάρδο δα Βίντσι: « Natura così mi dispone... »

Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Καλλιτεχνικὴ Ἐκθεσις Καΐρου.

Ἡ εἰς τὸ κομψότατον ἀραβικοῦ ρυθμοῦ μέγαρον τοῦ Cercle Artistique τοῦ Καΐρου διοργανωθείσα καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις διατρέχει τὸ δέκατον τρίτον ἔτος ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της. Ἐκαστον χειμῶνα — ἡ λέξις μοῦ διαφεύγει ἀπὸ συνήθειαν — τὸ χαριτωμένον αὐτὸ κτίριον δικαιολογεῖ τὸ καλλιτεχνικὸν του ὄνομα καὶ αἱ ὁμορφαι αἰθουσαὶ του φιλοξενοῦν ἐπὶ ἓνα μῆνα τοὺς πολυπληθεῖς ξένους τοῦ Καΐρου τὴν ἐποχὴν αὐτὴν διὰ νὰ θανατώσιν καὶ κάμουν τὴν ἐκλογὴν τῶν μεταξὺ τῶν ἔργων τῶν ἐπίσης ξένων ζωγράφων, σχεδὸν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἐκδειτῶν τῆς Ἐκθέσεως ταύτης.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ ἐπισκέπτης τῆς Καλλιτε-

χνικής Ἐκθέσεως τοῦ Καίρου παραιτεῖται ἀπὸ τοῦ νὰ ζητήσῃ εἰς αὐτήν, τὴν ἐθνικὴν προσπάθειαν ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὠραίας τέχνας καὶ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν εἰς τὴν γῆν τῶν Φαραώ. Ὁ σκοπὸς τῆς εἶναι ἴσως περισσότερον πρακτικὸς παρὰ καθαρῶς καλλιτεχνικός. Καὶ μῶλα ταῦτα κινεῖ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἐκπληροῖ μίαν ἀνάγκην. Ὅλοι οἱ ἐκθέτοντες ζωγράφοι εἶναι σχεδὸν ξένοι ὡς εἵπομεν, καὶ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ἔχουν ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ θέμα τὴν φύσιν τὴν αἰγυπτιακὴν. Ὡς ἐκ τούτου θὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι ἡ μονοτονία κυριαρχεῖ καὶ μῶλα ταῦτα παρουσιάζεται τὸ ποικιλωτέρον καὶ τὸ πλέον εὐχάριστον μωσαϊκὸν μετὰ τὴν ποικιλίαν τῆς ἀντιλήψεως καὶ τὴν ἀποτύπωσιν αὐτῆς εἰς χρώματα, τόνους, θερμότητα καὶ ἐκφρασιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ἢ ὁποῖα διαφοροτρόπως ἐπιδρῶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν. Ἀσυνήθιστοι μετὰ αὐτὴν ῥίπτονται μετὰ νέον σφοῖγος καὶ ἐπιθυμίαν ἀκράτητον, καὶ ὁ καθείς προσπαθεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν τὴν ὁποῖαν ἡ κουρασμένη αὐτὴ φύσις ἀπὸ φῶς καὶ θερμότητα ἔδωκεν εἰς τὴν ψυχὴν του. Ἐνα χρῶμα εἰς τὴν ἄνευ γραμμῶν σχεδὸν καὶ καμπυλωτάτην αὐτὴν φύσιν, τὸ κίτρινον μέχρι τοῦ κοκκίνου καὶ αἱ διαφοροὶ αὐτῶν ἀποχρώσεις, ἐρεθίζει ὅλων τὰς ψυχὰς καὶ ἡ γλυκύτης, μία βαρεῖα γλυκύτης, τοὺς κατακτᾷ καὶ ἐν τῇ κατακτῇ τῆς ὡς ἄλλο χάσις τοὺς ἀποκοιμίζει καὶ εἰς ὄνειρα, πρωτοφανῆ δι' αὐτοὺς, μετὰ τὴν μαγικὴν τῆς δυνάμιν τοὺς κάμνει νὰ τὴν βλέπουν, τὴν φύσιν αὐτὴν, ποικίλην καὶ μυστηριώδη, βουτηγμένην εἰς χρώματα καὶ ἀποχρώσεις ἀναριθμήτους. Ὡς ἐκ τούτου ἰδιαίτερος ὠραία εἶναι ἡ αἴγλη μετὰ τὴν ὁποῖαν περιβάλλεται ἡ ἔκθεσις μετὰ τὴν ποικιλίαν τῶν τόνων ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰς εἰκόνας.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους στηλοβάτας καὶ ἀληθινὴ ψυχὴ τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς εἶναι ὁ ἐκ τῶν δοκιμωτέρων συγχρόνων Ἑλλήνων ζωγράφων, ὁ κ. Θ. Ράλλης. Καὶ ὅπως εἶναι ὁ σπουδαιότερος διοργανωτής, εἶναι καὶ ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους κοσμητὰς τῆς. Τὰ ἔργα τοῦ κ. Ράλλη, μετὰ τὴν θαυμασίαν ἐκτέλεσιν των καὶ τὴν πιστὴν ἀπομίμησιν ἐκ τοῦ φυσικοῦ, καταντοῦν ἀληθινὰ κοινοτεχνήματα καὶ πολῦτιμα ὅπως καὶ ἐκαστὸς στολίδι. Ἀπομιμνῆται τὴν φύσιν ἀλλ' αὐτὴ εἶναι πάντοτε τροποποιημένη καὶ διευθετημένη εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ ὅπως αὐτὸς τὴν θέλει καὶ τοῦ ἀρέσκει καὶ στολισμένη με

μεγάλῃ περιποίησιν καὶ ἀρκετὴν φιλαρέσκειαν. Ὡς ἐκ τούτου εἰς τὴν ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων του λείπει κάποτε ἡ ἀνωτέρα ἁρμονία τὴν ὁποῖαν μόνον τυχαίως ἤμπορεῖ νὰ συλλάβῃ ὁ καλλιτέχνης εὐρισκόμενος ἀπέναντι τῆς φύσεως ὅπως εἶναι. Ὁ κ. Ράλλης εἶναι πολὺ συχνὰ καλὸς νοικοκύρης εἰς τὴν ζωγραφικὴν του. Ὅλα τὰ θέλει καθαρὰ, καλῶς διευθετημένα, ὀρισμένα καθ' ὅλον τὸ σχῆμα των, τελείως συγκεκριμένα. Δὲν ἐννοεῖ τίποτε ν' ἀφήσῃ τὸ ἀόριστον οὔτε τὸ ὑπονοούμενον, τὸ ὁποῖον ὅμως πολλάκις ἔχει τοιαύτην ἐκδηλωτικὴν δυνάμιν ὥστε μετὰ τὴν ποίησιν του νὰ θέτῃ εἰς κίνησιν ὅλα ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα καὶ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ σκηνὰς ἀληθινὰς καὶ βαθέως χαρακτηριστικὰς ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θρησκείας του. Ὁ κ. Ράλλης ἄλλως ἐκμεταλλεύεται τὴν ζωὴν. Τόσα πολλὰ πράγματα εἶδε, τόσα πολλὰ ἐμελέτησεν ὥστε ἡ πληθώρα αὐτὴ τὸν ἀναγκάζει νὰ γίνεταί μᾶλλον ἀποταμεινὴς, νὰ πέρνῃ ἀπὸ τὴν ζωὴν ὅ,τι τοῦ ἀρέσει, ὅ,τι τοῦ φαίνεται ὁμορφοῦ καὶ μετὰ τὴν σπανίαν του τέχνην νὰ στολίσῃ μετὰ αὐτὰ τὰς εἰκόνας του καὶ νὰ δημιουργῇ κοινοτεχνήματα πολῦτιμα, κατάλληλα νὰ κοσμήσουν πλούσια ἐνδιαυτήματα πριγκίπων τῶν ὁποίων τείνει νὰ γείνη καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν ζωγράφος. Εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Καίρου παρουσιάζει ὁ ἀκάματος καλλιτέχνης ὁλόκληρον σειρὰν ἀπὸ δώδεκα εἰκόνας, μετὰ τὰ γνωστὰ καὶ προσφιλῆ εἰς αὐτὸν θέματα. Μεγαρίτισσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, Φτωχὴ Μεγαρίτισσα, ἡ Κόρη τοῦ παπᾶ, Ἡ χήμαρα, Φρόνη, Ἡ Ἀνάπανσις, Tigre-Tigresse καὶ ἄλλαι. Ἰδιαίτερον ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ Μεγαρίτισσα τῆς ἐκκλησίας, ὅπου τὸ φῶς ἢ καλλιτέρα τὸ μαγικὸν κερὶ τοῦ κ. Ράλλη σκορπίζει τὸ γλυκὺ μυστικόν του φῶς εἰς τὴν σκοτεινὴν ἐκκλησίαν καὶ φωτίζει τὴν πολύχρωμον καὶ ὠραίαν ἐνδυμασίαν τῆς χωρικής. Ἡ εἰκὼν ἡ φέρουσα τὸν τίτλον Tigre-Tigresse εἶναι ἐκτελεσμένη ἐπὶ λευκο-κιτρίνου ὄνυχος καὶ παριστᾷ νέαν γυναῖκα γυμνὴν, μῶλον τὸ περιτύλιγμα εἰς δέσμα τίγρεως, ἐξηλωμένην. Τὸ κάλυμμα πίπτει ἐλαφρῶς ἐπὶ τοῦ σφριγῶντος αὐτοῦ γυμνοῦ σώματος καὶ δίδει εἰς αὐτὸ κατὰ τὸ σκληρῶς ἄγριον. Ἡ στάσις τῆς εἶναι προκλητικὴ καὶ μία ἐπιθυμία ἀγρία νὰ διασκεδάσῃ μετὰ τὸ θυμὸν τῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι βεβαίως ὅτι θὰ προσελκύσῃ, ζωγραφίζεται εἰς τοὺς ἀντιπαθητικῶς πρασίνοὺς ὀφθαλμούς τῆς. Ἡ εἰκὼν αὐτὴ καθὼς καὶ ἡ Ἀνάπανσις, ἐπὶ πρασί-

νου ὄνυχος, μετὰ τὴν δύσκολον ἐκτέλεσιν εἶναι ἀληθινὸν tour de force ἄξια τῆς σταθερᾶς καὶ ἐμπείρου τέχνης τοῦ κ. Ράλλη.

Πολλοὶ ξένοι ζωγράφοι ταξιδεύοντες εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔσπευσαν νὰ δώσουν τὰς πρώτας ἐντυπώσεις των ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν ἔκθεσιν. Μεταξὺ αὐτῶν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μετὰ πραγματικὴν σταθερότητα ἀπετύπωσε διὰ τοῦ χρωστήρος τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐγγωρίου τύπου εἶναι ὁ Ὁλλανδὸς ζωγράφος κ. Tonny Hirschig. Ἡ εἰκὼν του φέρει τὸν τίτλον Πωλητὴς ἀνθέων, ἀλλ' ἤμπορεῖ νὰ φέρῃ ὁποιοδήποτε ἄλλον τίτλον. Ὁ μικρὸς Φελλάχος του εἶναι ἀπὸ τοὺς τύπους ἐκείνους τοὺς ὁποῖους εἰς κάθε γωνίᾳ, εἰς κάθε τοῖχον αἰγυπτιακῆς πόλεως ἀπαντᾷ ὁ ταξιδιώτης ἱσταμένους ἀκινήτους καὶ περιμένοντας τὴν αἰφνιδίαν ἐργασίαν, τὴν ἀπρόοπτον, τὴν ὁποῖαν τὸ πνεῦμα τοῦ Φελλάχου φαντάζεται ὅτι ἤμπορεῖ νὰ προσπορίσῃ ἢ διάβασαι ἐκεῖθεν ἐνὸς Εὐρωπαίου, ἐνὸς χαβάκα. Ἡ στάσις τοῦ μικροῦ Φελλάχου εἰς τὴν εἰκόνα εἶναι σχεδὸν ἀγαματώδης καὶ μία σκέψις ἀδιόρατος περιτριγυρίζει τὴν νεαράν καὶ συμπαθεῖ μορφήν του. Ὁ μακρὸς βαθὺς Ιβανούς χιτῶν του, ἡ Ταλαπία του, φαρδιά πίπτει καὶ καλύπτει τὸ εὐγραμμον σῶμα του, ὡς τὸ φαντάζεται κανεὶς διὰ μέσου τοῦ συμπαθητικοῦ αὐτοῦ χρώματος τοῦ συμπληρώματος μιᾶς αἰγυπτιακῆς δύσεως. Ἐπὶ τοῦ τραχήλου του ἀπερίττως ῥίπτεται βυσσινόχρουν ὕφασμα ἐν εἶδει λαιμοδέτου, παχύ, ξεχωρίζον καὶ τρόπον τινὰ σὰν νὰ τραβᾷ καὶ νὰ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸ χρυσεῖον πορτοκαλόχρουν βάθος τὴν ζωντανὴν αὐτὴν μορφήν καὶ ἀφήνει νὰ φαίνεται ἡ ἄλλη ζωὴ, τὴν ὁποῖαν ἀπαρτίζει τὸ βάθος. Αἱ ἀκτίνες τοῦ δύνοντος ἡλίου ζωντανὰ σὰν νὰ ὀμιλοῦν ὡς τεμάχια στερεὰ σωριάζονται ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης καὶ φαίνονται σὰν νὰ ἀπαρτίζουν σειρὰν κινῶν χρυσῶν ποῦ στηρίζουν ἓνα ἀόρατον μαγικὸν παλάτι. Μία ἁρμονία βεβαία καὶ ἀληθινὴ ξεφεύγει ἀπὸ τὴν εἰκόνα αὐτὴν, ὅπου ὅλα τὰ χρώματα εἶναι βαλμένα μετὰ σοφίαν καὶ ἀληθειαν. Ἡ εἰκὼν αὐτὴ τοῦ κ. Hirschig μολονότι ὄχι τελείως ἐπεξεργασμένη, ἀποτελεῖ ἴσως τὸ πλέον ἐνδιαφέρον ἔργον τῆς ἐφετεινῆς ἐκθέσεως τοῦ Καίρου. Τὸ φῶς καὶ αἱ σκιαὶ ῥίπτονται μετὰ τοιαύτην τέχνην μέσα εἰς αὐτὴν ὥστε ὅλαι αἱ γραμμαὶ λαμβάνουν ξεχωριστὴν ἐκφρασιν. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ θαυμασία πλαστικότης τῶν χειρῶν ποῦ κρατοῦν ἴα, τῆς βαθέως χρώματος καφὲ κεφαλῆς καὶ τῶν ἄλ-

λων μελῶν δίδουν, εἰς τὴν μορφήν τῆς εἰκόνας του κατὰ τὴν ὁποῖον μόνον εἰς ἔργα γλυπτικῆς κυρίως ἀπαντᾷται. Ἡ μαρὴ μορφή ξεχωρίζει ὡς ἀγαλμα μέσα ἀπὸ τὴν εἰκόνα καί, ὡς ἓνα σύμβολον ἁρμονικὸν καὶ γλυκὺ, ἀναπαριστᾷ τὰς μορφὰς ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὴν ἀσύλληπτον χάριν τῆς εὐκινήσιας καὶ τῆς ἐναρμονίσεως τῶν ποικιλωτέρων χρωμάτων ἐπάνω των, συγκινοῦν καὶ ταράττουν τόσον τὰς ψυχὰς μας ὅταν ἀντικρῶμεν αὐτὰς εἴτε ἀκινήτους ἱσταμένας εἰς τὰς πόλεις εἴτε ὡς μυστηριώδεις σκιάς εἰς μίαν μαγικὴν δύσιν νὰ περιφέρονται ἢ νὰ ἐκφεύγουν ἀπὸ τοὺς στενοὺς δρομίσκους τῶν περιέργων, χρώματος λάσπης, αἰγυπτιακῶν χωρίων.

Ἐτερος Ὁλλανδὸς ζωγράφος, ὁ ὁποῖος κατὰ ἰδιαίτερον προσθέτει εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν μετὰ τὰ ὀλλανδικὰ τοπία του εἶναι ὁ κ. W. Maris. Ἀπομακρυσμένος καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς τρόπους, μ' ὅλον τὸ σοβαρὸν τοῦ σχεδίου τὸ ὁποῖον διακρίνεται εἰς τὰ ἔργα του, προσπαθεῖ νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς αὐτὰ ψυχὴν, ἀλλὰ ψυχὴν συμφωνον μετὰ τὴν ἰδικήν του καὶ ἀποδίδουσιν ὅτι αὐτὴ αἰσθάνεται καὶ παθαίνεται εὐρισκόμενη ἀπέναντι τῆς φύσεως. Μαζὴ μετὰ τὸν ἰδιαίτερον χαρακτήρα εἰς ἕκαστον τοπίον ποῦ ζωγραφίζει ξεφεύγει καὶ μία ποίησις. Τὰς ἐκ τῆς αἰγυπτιακῆς φύσεως ἐντυπώσεις τοῦ κ. Maris ἴσως τὰς ἴδωμεν εἰς τὴν ἐφετεινὴν διεθνὴ ἔκθεσιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐτερος ζωγράφος παρουσιάζων εἰκόνας λεφθείσας ἀπὸ τὴν αἰγυπτιακὴν φύσιν καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν ἄνω Αἴγυπτον εἶναι ὁ γερμανὸς καλλιτέχνης κ. Max Rabes. Ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικωτέρας εἶναι ἡ ἐκ τοῦ Assouan παρμένη. Ἡ εἰκὼν αὐτὴ παριστᾷ ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸν φωτόλουστον αὐτὸν τόπον μετὰ τὴν θερμὴν καὶ κουρασμένην ἀτμόσφαιραν. Τὸ κυριαρχοῦν χρῶμα εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τὸν χαρακτηρίζει. Τὸ κίτρινον χρῶμα τοῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος πλούσιος καὶ ἀφθονὸς τὸν ἀγκαλιάζει ὡς χρυσὸς καθαρὸς καὶ στίλβων τίθεται ἀπὸ τὸ φῶς ἐπὶ τοῦ τοπίου αὐτοῦ. Κουρασμένη ἡ φύσις, χωρὶς ὅμως νὰ φαίνεται ἀποξηραμένη, ἐκτείνεται ἀπειρος δίδουσα τὴν ἰδέαν τῆς ζωῆς ἢ καλλιτέρα φανερώουσα τὴν δυνάμιν ἐκείνην, τὴν πηγὴν, ἢ ὁποῖα δίδει γέννησιν εἰς τὴν ζωὴν. Φῶς ἀφθονον, φῶς προσεγγίζον πρὸς τὸ λευκὸν τὴν κατακλύζει χωρὶς ὅμως νὰ ἐξαφανίσῃ καὶ νὰ ἀποξηρανῇ τὴν ὑγρότητα ἐκείνην τοῦ φωτός

ή οποία ως σταγόνες ιδρώτος σταλάζει από παντού. Ένα αραπόπουλο, θρέμμα και αυτό της θερμής αυτής ζωής, κονκουλωμένον ζωντανεύει περισσότερο την έν πλήρει οργώσει και ενεργεία ευρισκομένην αυτήν φύσιν. Η κουκούλα, ή οποία καλύπτει, δροσίζει όπως και ο κατάχρυσος εκείνος χωμάτινος θόλος μιας χωματένιας καλύβας, φαίνεται σαν να περικλείη τόν χυμόν όλον εκείνης της ζωής.

Δύο Άγγλοι ύδατογράφοι οί κ. John Varley και Talbot-Kelly κατέχουν σχεδόν όλόκληρον την μίαν πλευράν της εκθέσεως. Τα έργα του πρώτου αναπαριστώσι με τέχνην περιγραμμένου καλλιτέχνου τὰ μαγικά εκείνα της Αιγύπτου τοπία, όπου ένα αίνιγμα και ένα μυστήριον κρύπτεται. Τό κυριαρχούν χρώμα αυτών είναι ένα κίτρινον, κλίνον προς τό κόκκινον, προσθέτον μίαν άπειρον γλυκύτητα εις αυτάς και δίδον ένα τόνον ευχάριστον. Μεταξύ των έργων του κ. Talbot-Kelly διακρίνεται μία άποψις των Πυραμίδων από την Έρημον, αξιοθαύμαστος δια την αλήθειαν και την ακρίβειαν μεθ' ής αποδίδονται οί κολλοσσοί αυτοί της Έρήμου. Μεταξύ των άλλων ζωγράφων αρκούμεθα να αναφέρωμεν τὰ όνόματα των Ιταλών Rossi, Toscani, Schiffl, όστις είχε και ιδιαίτεραν αΐθουσαν δια τας πολυπληθείς και αξίας μεγάλης προσοχής ύδατογραφίας του, και των Γάλλων Michelet και Philippoteaux με την ιστορικήν του εικόνα, κατά διαταγήν του Έμμερη αναπαράστασιν σκηνης Μαιελούκων.

Και ή ελληνική ζωγραφική αρκούντως αντιπροσωπεύετο. Πλήν του κ. Θ. Ράλλη και ό κ. Σκαρβέλλης εκ των εδώ εργαζομένων ελληνων ζωγράφων εξέθεσε τέσσαρας ύδατογραφίας, δύο ελληνικάς άπόψεις και δύο αιγυπτιακάς *Τάφος των Καλλιφών* και *Τάφος των Μαιελούκων*. Τα έργα του κ. Σκαρβέλλη δικαίως διεκρίθησαν εις την εκθεσιν και ιδίως τὰ δύο τελευταία. Αλλά και εκ των Αθηναίων ζωγράφων ό κ. Π. Μαθιόπουλος έστειλε δύο έργα, *Μετά την βροχήν*, γνωστήν εις τους Αθηναίους, και *Dolce far niente*, και ή δεσποινίς Σ. Λασκαρίδου τρία εκ των έργων τὰ όποια απέκομισεν εκ Πόρου. Ιδιαίτερος παρετηρήθησαν τὰ χρώματα της Δδος Λασκαρίδου και ήρεσε πολύ μία εικών της ελληνικήν δύσιν παριστώσα

ΚΩΝΣΤ. ΜΑΚΡΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

Τιμάνδρα - Σόρμα.

ΜΕΤΑ θριαμβευτικήν σειράν παραστάσεων εις διαφόρους ευρωπαϊκάς μεγαλόπολεις ήλθε και έφέτος ως συνήθως ή Άγνή Σόρμα να δώση ολίγας εις την πρωτεύουσιν. Παρουσιάσθη από της σκηνης του Berliner-Theater. Αί παραστάσεις της μεγίστης των Γερμανίδων ήθοποιών είναι θεατρικόν γεγονός δια τό Βερολίνον και αναμένονται πάντοτε μετά μεγίστου ενδιαφέροντος από τους φιλοτέχνους. Η έφτεινή σειρά είναι διάφορος της του παρελθόντος έτους: τότε είχε δώσει σειράν comedies: τώρα δίδει Σαίξπηρ, Γκιλλάρτσερ, Κλάϊοτ. Εκτός τούτων την «Νόραν» τόν θαυμάσιον αυτόν όλον της και «Liebelei». Η επιτυχία της εις όλα είναι φυσικά έκτακτος. Σειρά αποθεώσεων αΐ παραστάσεις της. Τό υπό φιλολογικήν και καλλιτεχνικήν έποψιν σπουδαιότερον όμως είναι ή αναβίβασις του νέου έργου του Αδόλφου Βίλμπραντ, του γνωστού ποιητού του «Meister von Palmyra», της «Τιμάνδρας». — Ο ποιητής άνθεώρησε την δίκην του Σωκράτους, φρονών φαίνεται, ότι τό φοβερόν μίσος των κατηγορών κατά του σοφού θά ήτο άνεξήγητον εάν δεν είχαν ανακατωθή τό πάθος μιας γυναίκος: και μ' αυτό τό chercher la femme, υπέπεσεν άτυχώς εις την έκτάκτως άτυχή έφεύρεσιν γυναικός υποκινούσης την κατηγορίαν του Σωκράτους εξ άντιζηλείας.

Η Τιμάνδρα σύζυγος του έν Χίφ έμπόρου Γλαύκου και μήτηρ πολλών τέκνων επισκέπτεται έν Αθήναις διαμένουσαν φίλην της, την σύζυγον του Αντισθένο. Γνωρίζει τόν αδελφόν του συζύγου της τόν μαθητήν του Σωκράτους Πλάτωνα, και τόν αγαπᾷ. Αγαπᾷ την καλλονήν του, τό πνεύμα του και έλπίζει, όπως του λέγει, ότι αυτός δια των έργων του θά κατορθώση να βελτιώση την κοινωνικήν θέσιν των γυναικών.

Επειδή όμως ό Πλάτων έχθρευόμενος την οικογένειαν παρά τη όποία μένει ή Τιμάνδρα και άπασχολούμενος έκτός τούτου πολύ με τόν Σωκράτην, δεν την επισκέπτεται, ένδυομένη άνδρικών ένδυμα έρχεται να τόν εύρη εις συμπόσιον άνδρών παρά τῷ Κρίτωνα. Ο Αντισθένης έρχόμενος όλως τυχαίως την ανακαλύπτει και κατηγορεϊ τόν Σωκράτην — παρευρισκόμενον έν τῷ συμποσίῳ — ως διαφθορέα της νεολαίας. Ότι εις τοιαύτας περιστάσεις γίνον-

ται όχληραί αΐ γυναίκες τό έννοεϊ ό έρωτευμένος φιλόσοφος εις την τρίτην πράξιν. Αφοῦ πλέον εξέτεθη πρό της κοινωνίας ή σύζυγος του Γλαύκου, θέλει τώρα να την άπαγάγη ό Πλάτων εις την Σικελίαν ή άλλην τινά της Ιταλίας πόλιν. Τό πάθος του παρ' ολίγον τόν παρεξέτρεπεν από την όδόν της δόξης και του μεγάλου μέλλοντός του, εάν δεν παρενέβαινε ό φίλος του Σωκράτης όστις, όπως όλοι οί φίλοι εις αυτάς τας περιστάσεις, άφηγείται παρόμοιον γεγονός συμβάν κατά τὰ έτη της νεότητός του, όπερ έννοεΐται υπερενίκησεν. Και έρωτᾷ την γυναίκα «τί θά απογίνουν τὰ τέκνα σου;» και έρωτᾷ τόν άνδρα «τί τὰ άθάνατα έργα σου;...» Ο Πλάτων εγκαταλείπει την έρωμένην δια να γράψη την πλατωνικήν φιλοσοφίαν και ή Τιμάνδρα προς έκδίκησιν προτείνει εις άντάλλαγμα της αγάπης της εις άλλοτε άποκρουσθέντα έραστήν της, να κατορθώση να θανατωθή ό Σωκράτης. Ο φιλόσοφος καταγγέλλεται και καταδικάζεται. Εκ της τραγωδίας «Τιμάνδρα» έγινε τραγωδία «Σωκράτης», και έχει πρό πολλού — 2 πράξεις — λησμονηθή ή έρωτευμένη γυναίκα, ότε αΐφνης αναφαίνεται πλήρης μετανοίας εις τό δεσποτήριον και αδειάζει όλόκληρον φιάλην κωνείου.

Ο Σωκράτης του δεν είναι ό Σωκράτης ό μέγας όπως τόν φανταζόμεθα και τόν γνωρίζομεν. Δια να παρουσιάση τις από της σκηνης σοβαρούς μεγάλους άνδρας, πρέπει πρό παντός να τους πλάσῃ μεγάλους. Να παρουσιάση τις μεγάλους φιλοσόφους θά ειπή να τους δώση ιδέας και λέξεις αΐ όποια να δεικνύουν τό μεγαλείον των. Ηθέλησε να βοηθήσῃ έαυτόν ό συγγραφεύς θέτων εις τό στόμα του Σωκράτους και Πλάτωνος ιδέας των αυτολεξεί. Αυτό μου φαίνεται σαν μάλωμα και δεν δίδει όργανισμόν. Λέγει όμως και ευμορφα πράγματα, ωραίαις του ποιητού ιδέας ό Σωκράτης του. «Ολίγους κυρίους και πολλούς φίλους!» ή «όπου εύρίσκα τόν άνθρωπον τόν έλκυόμενον προς τό καλόν, έλκύομαι μετ' αυτού, εάν επί συνήφων οόδων (Rosenwölken) ή επί καταιγίδων (Gewitterstürmen)».

Η επιτυχία της Τραγωδίας ήτο μικρά ή δημοτικότης και ή έκτακτος υπόκρισις της

¹ Περί Σωκράτους όμως δεν επρόκειτο. Την γυναίκα, την μαγεύουσαν γυναίκα ήθελε πάλιν να μάς δείξῃ, τό ωραϊον ζῶον, την αΐτίαν της καταστροφής παντός, άκόμη και του άγγοτέρου. Και έγινε ούτω και ό Σωκράτης εις εξ εκείνων οΐτινες αποθνήσκουσι δια της γυναικός.

Σόρμα εξηγεί την φρενητιώδη του έργου επιτυχίαν. Η μεγάλη τραγωδός έπαιξε την σκηνήν της έκδικήσεως μετά τοσαύτης δυνάμεως ώστε έσωσε τό έργον, διότι ή έντύπωσις εκ της μεγάλης συγκινήσεως παρέμεινε μέχρι τέλους τόσον ισχυρά ώστε απέκρουσε του έργου τας άτελείας. Δεν την είδαμεν ποτέ τόσον τελείαν ύφ' όλας τας έπόψεις όσον την βραδυνάν αυτήν. Η δευτέρα πράξις — μία των καλλιτέρων της συγχρόνου θεατρικής φιλολογίας — και πρό πάντων ή έρωτική σκηνή ήτο μία σπανία καλλιτεχνική απόλαυσις όπως έπαίχθη από την Σόρμα. Έχει άλλη ήθοποιός την δύναμιν να λέγῃ τόσα με τὰ μάτια; έχει άλλη την γλυκειά της Σόρμα φωνήν; Η Σόρμα μάς απέδειξε δια της «Τιμάνδρας» ότι είναι επίσης μεγάλη τραγωδός όπως είναι μεγάλη κωμωδός: ότι εις τὰ κλασσικά έργα είναι επίσης μεγάλη όπως είναι και εις τὰ νεώτερα έργα. Τό ότι απέτυχε ό Βίλμπραντ μια φορά δεν σημαίνει πολύ δια τοιαύτην προσωπικότητα: τό έργον έγράφη δια να μάς δείξῃ άκόμη έν άλλο τέλειον «είδος» της Σόρμα και τό επέτυχε.

Ο Άρειος Πάγος παρουσιάζετο εις την τρίτην πράξιν έκτάκτως πιστά. Αί ένδυμασίαι και ή σκηνοθεσία έν γένει πολύ επιτυχείς.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Η νύχτα.

ΕΚΑΤΟΝ πενήντα (150) καταστηματαόχοι υπέβαλον αίτησιν εις την άστυνομίαν να διανυκτερεύουν τὰ καταστήματά των. Θά ειπή όχι μόνον πώς υπάρχουν άνθρωποι που ξενυχτούν εις την πρωτεύουσιν, άλλ' ότι έσηματίσθησαν πλέον εις ιδιαίτεραν κοινωνίαν, ή όποία εκδηλώνει φανερά τας διαθέσεις της.

Δεν ανατέλλει ό ήλιος δι' όλους. Ο Ζάν Μωρεάς κυπα τὰ τακούνια του επάνω εις τὰ πεζοδρόμια των Παρισίων έως τας 4 τό πρωί, τρώγων τό μουστάκι του, κατόμονος παλαίων με την θλίψιν του, έως ότου τόν διώξουν οί οδοκαθαρισταί. Αχ! τί είναι αυτή ή άγρυπνία, ό χορτασμός της νύχτας! Πάθος βέβαια. Αλλ' όπως κάθε πάθος, περισσότερο ίσως από κάθε πάθος, έχει την ήδονήν του. Και τώρα βλέπομεν και εις τας Αθήνας τους ξενύχτηδες, τους σχηματισμένους ξενύχτηδες, οί όποιοι αναγκάζουν τὰ καταστήματα να δια-

νυκτερεύουν. Πρὸ δλίγων χρόνων ἦσαν δλίγοι καὶ γνωστοί. Ὁ μακαρίτης ὁ Παράσχος, κάποιος πρῶν πρόξενος, καὶ πέντε γέροι. Τώρα εἶνε ἀναρίθμητοι. Ἡ ἡλικία των κυμαίνεται ἀπὸ τὰ 20 ἕως τὰ 70. Ἄλλους τοὺς ἐδημιούργησαν ξενύχτηδες τὰ χαρτοπαικτεία, ἄλλους ἡ συνήθεια, ἄλλους ἡ μύρα καὶ ἄλλους τὸ καφεσαντάν. Οἱ φοβερώτεροι, τὰ θύματα, οἱ κατάδικοι, εἶνε ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς παρέδωκεν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν ἡ συνήθεια. Κάτι τακούνια χτυποῦν εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου μέσα εἰς τὸ σκότος, πολὺ μελαγχολικά, ὡς ἀνάγνωσις ἀποφάσεως καταδικαστικῆς. Εἶναι οἱ Ἀθηναῖοι ποὺ δὲν εἰξεύρουν γιὰ τὴν ξενυχτοῦν. Καὶ μὴπως αὐτὰ τὰ πράγματα ἔχουν δικαιολογίαν; Ὁ ξενύχτης χαρτοπαίκτης σὰς λέγει ὅτι τὴν ἡμέραν δὲν παίζουν χαρτιά. Ὁ βουλευτὴς ὅτι τὴν ἡμέραν δὲν ψηφίζουν νομοσχέδια. Ὁ δημοσιογράφος ὅτι κυνηγᾷ τὴν τελευταίαν ὥραν. Ὁ χωρὶς σκοπὸν ξενύχτης, διότι ἐσυνείδισε. Ὁ ποιητὴς διότι ἡ νύκτα εἶνε πλήρης μυστηρίων καὶ στίχων. Ἀλλ' ὁ ἥλιος, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἰδῇ κανεὶς ὅταν ἀνατέλλει, εἶνε μία δλοφώτεινος ἀλήθεια ποὺ ἀνατρέπει ὅλας αὐτὰς τὰς προφάσεις. Τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε τόσον πικρὸν διὰ τὴν ψυχὴν, ὅσον τὸ ξενύχτι ὅταν πλησιάζει ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀλήθεια. Ὅταν ὁ ξενύχτης ποὺ γυρίζει εἰς τὸ σπῖτι του τὸ πρωῒ, συναντᾷ τοὺς προπομποὺς τοῦ ἡλίου, τοὺς ἐργάτας ποὺ πηγαίνουν νὰ χτυπήσουν τὴν ὕλην μὲ τὰ σφυριά των, τοὺς φυσικοὺς λειτουργοὺς τῶν αἰωνίων νόμων τῆς ζωῆς, ἀνθρώπους ποὺ ξυπνοῦν τὴν σιωπὴν μὲ ἓνα γρουλλίζοντα πρωῒνὸν βῆχα, πρέπει νὰ ἦνε πολὺ γενναῖος ἄνθρωπος διὰ νὰ μὴ λυπηθῇ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ ὅμως κάθε ἡμέραν ἀποσπᾶται καὶ ἓνας Ἀθηναῖος ἀκόμη ἀπὸ τοὺς αἰώνιους νόμους. Κάθε ἡμέραν πληθύνονται οἱ ἀντάρται κατὰ τοῦ φωτός. Τὰ καταστήματα διανυκτερεύουν, καὶ τὴν στιγμήν ποὺ ἀνοίγουν τὰ παράθυρα τῶν σπητιῶν πρὸς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὑπάρχουν ἄλλα ποὺ κλείουν. Ἄν κάθε ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν φύσιν εἶνε ἓνα βῆμα πρὸς τὸν πολιτισμὸν, τότε ἄς χαρετίσωμεν τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀθηναίων. Τὸ ξενύχτι ἔχει ἀπλώσει τὴν μαυρίαν των ἐπάνω ἀπὸ πολλοὺς Ἀθηναίους. Ἀργότερα θὰ ἔλθῃ τὸ ἀνέντι, καὶ ἀργότερα θὰ ἔλθῃ διὰ πολλοὺς ἡ μεγάλη τρομακτικὴ αὐπνία, ἡ ὁποία ἔκαμε τὸν αὐπνον ποιητὴν νὰ εἰπῇ:

Ὑπνος! Ὑπνος!

Ἄς εἶνε καὶ αἰώνιος.

Αὐτὴν τὴν στιγμήν εἶνε βέβαιον ὅτι οἱ ξενύχτηδες τῶν Ἀθηναίων ἔχουν σχηματίσει ὁλόκληρον κοινωνίαν, ἡ ὁποία συντηρεῖ ὁλόκληρον νυκτερινὸν ἐμπόριον. Περὶ τοῦ σημερινοῦ πρωθυπουργοῦ, τοῦ πρώτου πολίτου καὶ πρώτου ξενύχτη τῆς Ἑλλάδος, εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐπέρασεν ἀγρυπνίαν ἓνα ἡμερονύκτιον εἰς τὴν Βουλὴν μὲ τὸ ἥμισυ ἑνὸς τσουρεκιοῦ. Οἱ ξενύχτηδες τῶν Χαντείων θὰ ὑποκρίνονται ἐὰν ὑπεβάλλοντο ποτὲ εἰς τοιαύτην λιτότητα. Αὐτοὶ περνοῦν τὴν νύκτα καταβροχθίζοντες ὁ καθένας τροφὴν ἀναλογοῦσαν εἰς τρεῖς ἐργάτας τοῦ Καναδά, καὶ πίνοντες ὅσον θὰ ἔπινον τρεῖς Ἀγγελοι ναῦται. Καὶ καθὼς περνᾷ κανεὶς εἰς τὰς 4 τὸ πρωῒ, μόλις ἔχουν σβύσει τὰ φανάρια, ἀκούει μέσα εἰς τὸ σκότος νὰ σκάξῃ τὸ καταποδὲν οἰνόπνευμα εἰς μίαν ὥραϊαν φαιδρολογίαν ποὺ μόνον ἀπὸ ἀγρύπνους ἀνθρώπους ἀκούεται. Ἀπεκρυσταλλώθη καὶ τὸ γνωστὸν ρητὸν Ἀθηναίου νυκτοβίου.

— Τὸ ξενύχτι ἔχει ἓνα κακό, ὅτι πηγαίνει κανεὶς κατόπιν νὰ κοιμηθῇ.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Εἶναι ἀμέτρητος ἡ χαρὰ καὶ ἡ συγκίνησις τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου μὲ τὴν κυκλοφορήσαν ἐκδόσιν τῆς προσεχούς ἐκδόσεως τῶν «Ἀπάντων τοῦ Σολωμοῦ» εἰς τὴν ὁποίαν θὰ περιληφθοῦν 150 περίπου νέα ἀνέκδοτα ποιήματά του, ἀποσταλέντα ἐκ Κερκύρας πρὸς τὴν Ἑπιτροπὴν.

Ἡ φροντίς τῆς ἐκδόσεως ταύτης, πολυτελεστάτης, ἀνετέθη εἰς τὸν πρόεδρον τῆς ἐπὶ τούτῳ Ἑπιτροπῆς κ. Ἀγγελὸν Μωρέτην, ἱατρὸν καὶ δημοτικὸν πρόεδρον ἐν Ζακύνθῳ, ὁ ὁποῖος προθύμως μὲς ἀνεκοίνωσε τὰ κατὰ τὴν ἐκδοσιν. Ἐκ τῶν 150 ἀνεκδότων ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ, 90 περίπου εἶναι αὐτοτελῆ, τὰ δὲ λοιπὰ, ὁποσπλάσματα μόνον ἢ ἡμιτελῆ ἕνεκα τῆς φθορᾶς τῶν χειρογράφων. 40 περίπου ποιήματα εἶναι ἑλληνικά καὶ τὰ λοιπὰ ἰταλικά.

Ὁ κ. Μωρέτης τὸν ὁποῖον εἶδομεν κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀναχωρήσεώς του, θὰ ἐπανέλθῃ βραδύτερον ὅπως ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτὴν ἐκδοσιν. Τὴν παράκλησίν μας νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὰ «Παναθήναια» ὀλίγα ἐκ τῶν ἀνεκδότων αὐτῶν ποιημάτων ἀπεδέχθη ὁ κ. Μωρέτης εὐγενέστατα καὶ ἐλπίζομεν νὰ τὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος, καθὼς καὶ ἀναπαράστασιν τοῦ πρωτοτύπου ἐνὸς ἐκ τῶν

πολυτίμων αὐτοῦ εδρημάτων. Τὰ χειρόγραφα ἔχουν πολλὰ σβνσίματα καὶ διορθώσεις.

Τὰ «Παναθήναια» θεωροῦν τιμὴν των ἰδιαίτησαν τὴν δημοσίευσιν τοιούτων ἐθνικῶν κειμηλίων.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Οἱ ΠΕΡΣΑΙ ΤΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΥ. — Τὸ ἀρχαιοτάτον τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων. — Ἡ Γερμανικὴ Ἀνατολικὴ Ἑταιρεία ἐνεργοῦσα ἀνασκαφὰς ἐν Αἰγύπτῳ εἰς τὰ περίξ μᾶς πυραμίδος, ἀνεῦρεν ἐντὸς τῆς σαρκοφάγου Ἑλληνος ἀποίκου κύλινδρον παπύρου ἑλληνιστὶ γραμμένον ὁ ὁποῖος ἐκτυλιχθεὶς εὐρέθη ἔχων μήκος ἐνὸς μέτρου καὶ ἑνδεκα ὑφ εκατομέτρων. Ὁ διάσημος τῆς κλασικῆς φιλολογίας καθηγητὴς Βιλάμοβιτς Μολλενδόρφ ὁ ὁποῖος σπεύσας νὰ μελετήσῃ τὸν παπύρον τοῦτον προαναγγέλλει τὴν ἐν Λειψίᾳ ἐκδοσιν ὁλοκλήρου περὶ αὐτοῦ τόμου, παρέχει ἀπὸ τοῦδε τὰς ἐξῆς πληροφορίας περὶ τοῦ πολυτιμοτάτου εὐρήματος. «Ὁ παπύρος οὗτος εἶνε πρὸ παντὸς πολυτίμου αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸν εἶνε τὸ ἀρχαιοτάτον βιβλίον, τὸ ἥμισυ τοῦλάχιστον τοῦ ἀρχαιοτάτου τῶν γνωστῶν ἑλληνικῶν βιβλίων. Γραφὲν κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα διηγεῖτο ἀρχικῶς εἰς ἑξ στήλας πλάτους ὅλος ἀσυνήθους. Ἐκ τῶν στήλῶν τούτων τρεῖς κατετέθησαν εἰς τὸν νεκρὸν, ὁ ὁποῖος εἶχε, φαίνεται, φιλολογικὰς τινὰς ἀλλοίσεις ἢ ἡγάτα τὴν μουσικὴν. Ἡ πρώτη πλὴν ἐλαχίστων γραμμῶν εἶνε τελείως ἐφθαρμένη. Τῆς δευτέρας περισώζεται πλέον τοῦ ἡμίσεως, πλὴν οὐδεὶς στίχος εἶνε πλήρης. Ἐξεναντίας τῆς τρίτης στήλης πλὴν ἐλαχίστων λέξεων ἐπετεύχθη πλήρης ἡ ἀνάγνωσις. Ἡδὲ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης προκύπτει ὅτι τὸ χειρόγραφον εἶνε νόμος τοῦ Τιμοθέου, ὅδῃ ἔξ ἐκεῖνων αἱ ὁποῖαι ἐνῆλλοντο πρὸς αὐτὸν καὶ κινδύραν, ὅτι δὲ εἶνε ἀκριβὲς ὁ νόμος τῶν Περσῶν» ὁ ὁποῖος ἀπετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν τὴν γλυκατὴν τέρψιν τῶν ἑλληνικῶν θεάτρων καὶ ὁ ὁποῖος ἐκπαπτόμενος μετὰ εἰκοσι τρεῖς ὅλους αἰῶνας ἔρχεται νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ἀπορίας τῶν φιλολόγων περὶ τοῦ φιλολογικοῦ εἴδους εἰς ὁ ἀνήκει. Ἡ ἡμετέρα αἰσθητικὴ ἐν τούτοις δυσχερὲς δύναται νὰ κατατάξῃ ἐν τοιούτῳ ποιήματι. Ἄδεται; Ἐπρεπεν ἄρα νὰ εἶνε λυρικόν; Ἀλλ' ὅχι, εἶνε τὸ πλεῖστον περιγραφικόν εἶνε μάλλον, ποῖα τις μεταμόρφωσις τοῦ ἔπους, εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ λυρικοῦ ποιήματος. Ἐν τοῖς «Πέρσαις» ἐν ἀρχῇ ὑπάρχουσιν ἡρωικοὶ ἐξάμετροι, καὶ περὶ τὸ τέλος ὁ ποιητὴς ἀποπαύσεως τῆς ἀφηγήσεως, ὁμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ εἰς πρώτον πρόσωπον, λέγει τὸ ὄνομά του, ἀποτυπώνει τὴν σφραγίδα τοῦ ἰδίου του ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ποιήματος. Ἀλλόκοτον ποιῆμα ἐν τούτοις! Εἰς τὸ σημεῖον ἀπὸ τοῦ ὁποῖου τὸ χειρόγραφον ἀρχίζει νὰ εἶνε καταληπτόν, εὐρισκόμεθα αἶρνης ἐν μέσῳ ναυμαχίας. Ἐπειτα ὀλίγαι μόνον λέξεις ἀναγινώσκονται. Ὅταν, εἰς τὴν τρίτην στήλην, ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενον, ἓνας ὁ ὁποῖος εἶνε ἔτοιμος νὰ καταβυθισθῇ καταράται τὴν μαρὰν θάλασσαν καὶ ὁμοῦς ἐλπίζει ἀκόμη ἐπὶ τὴν νίκην τοῦ Κυριάρχου του. Ὁ περικλὸς στόλος τρέπεται εἰς φυγὴν. Ποιοὶ ἀντηχοῦν οἱ θρήνοι τῶν ναυαγῶν. Εἶνε οὗτοι κάτοικοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπιποθοῦντες τὴν πατρίδα καὶ ἐπικαλούμενοι τοὺς θεοὺς των. Ἀλλὰ οἱ νικηταὶ τοὺς συλλαμβάνουν αἰχμαλώτους. Κάποιος ἀπὸ τὴν Φρυγίαν ἐπικαλούμενος ἔλεος παραμορφώνει τὴν ἑλληνίδα φωνήν. Ὁ τάλας! σολοικίζει οἰκτρῶς καὶ οὕτως ἡ φῶς ἐμπεριέχει καὶ τὸ κωμικόν τῆς μέρας! Τραγικώτατος ἀφ' ἑτέρου εἶνε οἱ λόγοι τοῦ Βασιλέως διατάσσοντος τὴν ὑποχώρησιν... Ἀλλὰ, ἐπιλέγει ὁ Βιλάμοβιτς, οὐδεὶς λόγος περὶ Σαλαμῖνος καὶ Θεμιστοκλέους, ἢ περὶ Ξέρξου καὶ Ἀθηναίων, οὐδὲν κύριον ὄνομα, οὐδὲν

ὀρισμένον. Μία νίκη «τῶν Ἑλλήνων» κατὰ τοῦ στόλου τοῦ ἀσάτου βασιλέως τοῦτο τοῦ θέμα τὸ οἶνε φανταστικὸν πλὴν διατυπωμένον ἐν λόγῳ φίλῳ τῆς ἀληθείας. Καὶ ἴσως ἐνυπῆρχε εἰς τὸν Τιμόθεον ὡς καὶ εἰς τὸ μέγα αὐτοῦ κοινὸν ποῖα τις τάσις ἀντιδράσεως κατὰ τῶν καυχησιολογῶν, κατὰ τοῦ ἀθηναϊκοῦ «humbug» διὰ τὸν Μαράθωνα καὶ τὴν Σαλαμῖνα. Ποῖος ὑμνεῖται ἐν τῷ ἐπιλόγῳ; Μὴ αἱ Ἀθηναί; Ποσῶς. Ὁ Τιμόθεος δὲν γεραίρει ἢ τὴν Σπάρτην, τὸν λαὸν τὸν σπαρτιατικὸν ἀκμάζοντα ἐν αἰωνίᾳ νεότητι. Ἐν τέλει δὲ προοιωνίζεται «εἰρήνην καὶ τάξιν», — ὡς εἰς τῶν καθ' ἡμᾶς εἰρηνοποιῶν. Καὶ ἦτο ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν μὲ τὴν παρακμὴν τῶν Ἀθηναίων ἡ Σπάρτη ἀνελάμβανε τὴν ἡγεμονίαν. Αὐτοὶ οὗτοι οἱ Πέρσαι, οἱ ἐχθροί, οἱ καταπιεσται τῆς Μιλήτου τοῦ ἀναφέρονται μετ' εὐλαβείας. Ὅλη ἡ περιφρόνησις τοῦ ποιητοῦ ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τοὺς Φούγας καὶ Λυδοὺς, τοὺς δούλους ἐκείνων, τοὺς τῆς Μιλήτου γείτονας.

Οὕτως ἔχομεν μίαν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἄνευ Ἀθηναίων, μεταβαλλομένην εἰς διαφήμισιν τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ κατακτητικῶν σχεδίων τοῦ Ἀγχιόλου. Ὁ ποιητὴς δὲν ὑμνεῖ τὴν ἐνδοξὸν διὰ τὰς Ἀθήνας ἡμέραν, ἀλλὰ τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ ἡ ἰωνικὴ ἀγνωμοσύνη ὤνειροπόλει τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος ἄνευ τῶν Ἀθηναίων! Παράδοξον ὄντως φιλολογικὸν μνημεῖον! Πλὴν παραδοξότερον ἱστορικόν! »

Δ.

ΘΕΑΤΡΟΝ

Ο ΣΑΛΒΙΝΗ ΩΣ ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ. — Ἐξ ἀφορμῆς τῆς τελευταίως ἐν Νεαπόλει θριαμβευτικῆς παραστάσεως τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου ὑπὸ τοῦ διασημοῦ ἰταλοῦ ἠθοποιοῦ Γουσταύου Σαλβίνῃ, ὁ ὁποῖος ἀνευφημήθη ἡδὴ πρότερον ὡς Οἰδίπους οὐχ ἦτον ἐνθουσιωδῶς εἰς ὅλας τὰς ἰταλικὰς πόλεις ὡς καὶ εἰς τινὰς τῶν πρωτευουσῶν τῆς Εὐρώπης, ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. Γουλιέλμος Φελίτσε Δαμιάνη δημοσιεύει ἐν τῇ Θεατρικῇ Ἰταλικῇ Ἐπιθεωρησίᾳ ὥραϊον ἄρθρον περὶ τοῦ καθόλου ἀρχαίου δράματος, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς ἐν λόγῳ ἀρχαίας τραγωδίας καὶ τοῦ μεγάλου ἰταλοῦ καλλιτέχνη.

Τοῦ ἀρχαίου δράματος κατὰ τὸν ἀρθρογράφον εἶνε ἀπολύτως πλέον ἀδύνατος ἢ ὀλιγὴ ἀνάστασις. «Ὅτι ὁμοῦ ἐξ αὐτοῦ δύναται εἶναι καὶ νῦν νὰ παραστῇ πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν θεατῶν ὑπερφύως ζῶν ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, εἶνε ἡ ἐν αὐτῷ δραματικῇ ἐκφρασίς τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας ὅταν εὐρίσκειται ὁ ἀντάξιος αὐτῆς ἐρμηνευτῆς. Τοιοῦτος ὁ Σαλβίνῃ. Παρ' αὐτῷ ἡ ἡγεμονικὴ σεμνότης εἶνε ἀχώριστος ἀπὸ τῆς ἀνθρωπείου φυσικότητος καὶ οἱ στίχοι τοῦ Maspero ἐξέρχονται τῶν χειλέων του διαυγεῖς καὶ ζωντανοί, χωρὶς καμμίαν τραχύτητα καὶ χωρὶς μονοτονίαν περὶ τὸν ρυθμὸν» ὡς ὁ τόνος τῆς φωνῆς οὕτω καὶ αἱ κινήσεις, ἡρεμοὶ καὶ μετρούμενοι ἐν ἀρχῇ, ταχέως προσέλαβον ζέσιν καὶ ὀρμὴν ὁλοὴν αὐξοῦσαν ἕως τῆς τελικῆς κατατροφῆς, ὁπότε ἐνόμισες ὅτι πᾶσαι τῶν αἰώνων αἱ συμφοραὶ εἶχον συσσωρευθῇ κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως ἐκείνου τοῦ πεπτωκότος καὶ ὁρμημένου, τοῦ αἰμορρῶντος καὶ πατροκτόνου.

Δ.

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΜΕ ὀλην τὴν πατριαρχικὴν καὶ ἀβραμαϊάν μεγαλοπρέπειαν παρουσιάσθη τελευταίως ἡ οἰκονομία τοῦ luth εἰς τὴν ὀρχήστραν τῆς Ἀθηναϊκῆς Μανδολινάτας. Ὁ πάππος luth καὶ ἡ μάμμη τῶν μουσι-

Η δημοτικότης τοῦ Νοβέλλη κατὰ τὴν
περίοδον τοῦ καλλιτεχνικοῦ του βίου ἦτο τόσο μεγάλη ὥστε
ἤρκει τὸ ὄνομα του εἰς τὸ πρόγραμμα διὰ νὰ ἐλ-
κύσῃ ἀπὸ τὰ περίεχωρα εἰς τὴν πόλιν ὅπου δ
θιάσος παρίστανε, πλήθη ἀκροατῶν.

Μεθ' ὅλα ταῦτα οἱ μικροὶ θιάσοι εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Νοβέλλη ἐπαίξε δὲν ἐπήγαιναν διόλου καλὰ καὶ ὁ νεαρὸς τεχνίτης ἠναγκάζετο συχνά ν' ἀκούῃ μὲ μελαγχολίαν σημαίνουσαν τὴν ὥραν τοῦ γεύματος.

Μίαν ἑσπέραν, εἰς τοὺς δρόμους τῆς Βερώνης συνήντησε μεγάλην οἰκογένειαν ἐπαρχιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἔλεγαν, ὅτι τὸ βράδυ θὰ ἐπήγαιναν εἰς τὸ θέατρον νὰ ἴδουν τὸν Νοβέλλη. Ὁ ἠθοποιὸς τοὺς παρηκολούθησε καὶ τοὺς εἶδε νὰ εἰσέρχονται εἰς ἓνα ξενοδοχεῖον. Εἰσῆλθε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὀπισθὲν των καὶ τοὺς ἐπλησίασε:

— Πηγαίνετε τὸ βράδυ στὸ θέατρον νὰ ἴδῃτε τὸν Νοβέλλη; ἠρώτησε.

— Ἀκριβῶς.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ Νοβέλλη.

Οἱ ἐπαρχιωτὶς ἤρχισαν νὰ τὸν περιεργάζωνται.

— Θὰ μᾶς κάμετε ἀπόψε νὰ γελάσωμε;

— Ἐξαργάται, ἀπήντησε ὁ Νοβέλλη. Ἄν ἔχω κέφι, θὰ γελάσετε πολὺ. Ἀλλὰ σήμερον ὅλην τὴν ἡμέραν ἤμουν μόνος μου καὶ ἐγὼ ὅταν δὲν ἔχω ἀπὸ τὴν ἡμέραν συντροφιά, δὲν ἔχω κέφι τὸ βράδυ.

— Τότε δὲν κάθεσθε μαζὶ μας νὰ φάμε νὰ σᾶς ἔλθῃ ἡ ὄρεξις;

— Κὼν πατσέρε, εὐχαρίστως!

Ὁ ἠθοποιὸς ἔφαγε καλὰ, πολὺ καλὰ καὶ οἱ ἐπαρχιωτὶς ἐγέλασαν τὸ βράδυ μὲ τὴν καρδιά των.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Σ. Ζάκυνθον. — Διατί τόσοι σωβινισμοί; Θέλετε λοιπὸν νὰ κλεισθῶμεν ὡς Κινέζοι μέσα εἰς τὰ μικροῦταικα ἑλληνικὰ τεῖχη; Ὁ τι ἑλληνικὸν ὑπάρχει, ἄξιον μνείας, ἔχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰ «Παναθηναῖα». Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον μας. Ἀλλὰ, ἐκτὸς τῶν τραγουδιῶν τοῦ Ἀραμῆ μᾶς συγκινεῖ καὶ ὁ Μπάχ. Καὶ ὅταν ἡ ἐκ τοῦ καλλιτεχνήματος συγκίνησις μεταγγίζεται καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν, αὐτὸ σημαίνει ὅτι καὶ ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ ἠμπορεῖ ν' ἀνοίξῃ τὴν ἀγκαλιά της καὶ εἰς τὴν ξένην ἐμπνευσιν. Εἴναι συγγενεῖς βλέπετε αἱ χορδαὶ τῆς ζωῆς. Καὶ ἡ τέχνη, ἡ ὅποια εἶναι τῆς ζωῆς ἀπαύγασμα, ὅταν θωπεύῃ κατὰ μέσα μας, δὲν εἶναι ξένη. Μᾶς συνδέει μὲ αὐτὴν ἓνα ἀόρατον νῆμα, ποῦ ἀδελφώνει τὰ ἔθνη.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὸ «Ἄστυ» γράφει ὅτι κατὰ τὰς παρατηρήσεις Γερμανοῦ ἱατροῦ διαμείναντος ἐν Ἀφρικῇ, τὰ νεογνὰ τῶν μαύρων ἔχουν τὸ χρῶμα τῶν τῆς λευκῆς φυλῆς. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς περὶ τοῦ ἡμέρας τὸ χρῶμα των γίνεταί κυανοῦν, μετὰ δέκα καστανὸν καὶ μετὰ 3—4 μῆνας τελειῶς μαύρον.

Ὑπὸ τῆς «Ἐταιρίας πρὸς διδασκαλίαν ἀρχαίων δραμάτων» παρεστάθη εἰς τὸ πρωτότυπον ἡ «Μήδεια».

Τὴν 4 Μαΐου προσεχοῦς συγκροτεῖται ἐν Ἀθήναις τὸ δεύτερον πανελλήνιον ἱατρικὸν συνέδριον.

Ἡ ἀνέγερσις τοῦ μνημεῖου εἰς τὸν Ζολᾶ ἀνετέθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὸν Βέλγον γλύπτην Μενιέ. Ὁ Μενιέ ἐδέχθη ζητήσας ὁμῶς ὡς συνεργάτην καὶ ἓνα γλύπτην Γάλλον.

Οἱ ἐν Ἑλβετίᾳ Ἕλληνες φοιτηταὶ ἀποτείνουν ἔκκλησιν πρὸς τὸ Πανελλήνιον ὑπὲρ ἐγέρσεως μνημεῖου ἐν Γενεύῃ τοῦ μεγάλου φιλέλληρος Ἰωάννου Γαβριήλ Ἐυνάρδου.

Αἱ παραστάσεις τῆς «Νέας Σκηνῆς» ἐν Αἰγύπτῳ προσελκύουν κόσμον πολὺν. Τὸ θέατρον πάντοτε πλήρες.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων».

— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εισφορῶν..... Δρ. 1.303.20
Κωνσταντῖνος Μάνος..... » 100.—
Τάσος Καζώτης..... » 10.—

1.413.20

NEA BIBLIA

ΚΩΔΙΞ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ συνταχθεὶς ὑπὸ Ἡλία Λιακοπούλου, ὑφηγητοῦ καὶ τιμηματάρχου. Ἐκδόσις Β'. Ἀθῆναι 1903 βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας» σχ. 16ον σελ. 208 δρ. 2.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΛΕΞΙΚΟΥ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΥ φυλλάδιον 12ον περιέχον ἀπὸ Ἑραίας δῆμος μέχρι Ἰωαννίδης Βενιαμὶν καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Σμύρνης. Ἐκδόται Μπὲκ καὶ Μπάρτ ἐν Ἀθήναις.

ΤΟ ΓΑΛΛ ὑπὸ Ραϊνόλδου Δημητριάδου, — Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἀθῆναι 1903 τυπογραφεῖον «Ἐστίας» Κ. Μάισονερ καὶ Ν. Καργαδούρη σελ. 104, λεπτὰ 40.

A FEW NOTES ON THE GOSPELS ACCORDING TO ST. MARK AND ST. MATTHEW based chiefly on modern greek by Alex. Pallis (Liverpool, the Liverpool Booksellers' Co Ltd 1903).

Ο ΕΦΗΒΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ ὑπὸ Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου, Ἀθῆναι 1903 τυπογραφεῖον «Ἐστία» Κ. Μάισονερ καὶ Καργαδούρη σχ. 16ον σελ. 40 δρ. 2).

BULLETIN de Correspondance Hellénique (Ecole Française d' Athènes) I—VI Vingt—sixième Année 1902. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

BULLETIN de Correspondance Hellénique (Ecole Française d' Athènes) VII—XII Vingt—cinqième année 1901. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

LES FOLLES VERVEINES par Philéas Lebesque — Paris et Lille, «Le Beffroi».

ΤΙΣ ΕΣΤΙΝ ἡ ἀληθὴς, αἰωνία καὶ γονιμωτάτη εὐποία. — Προσφώνησις Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου πρὸς τοὺς ἐν τῷ συλλόγῳ τῶν Μικρασιατῶν «Ἀνατολή» κτλ. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ὑπὸ Ι. Γ. Δροῦσεν ἐξελληνισθεῖσα ὑπὸ Ἰω. Δελλίου. Τόμος Τρίτος Ἱστορία τῶν Ἐπιγόνων τεύχος Γον — Βιβλιοθήκη Μαρσάλη 196. — Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

Ἀγγέλλονται:

Λάμπρου Ἀστέρη:

«Ἀπὸ κάποιους ρυθμούς» ποιήματα.

«Ἀπὸ τοὺς ὠραίους θανάτους» διηγήματα.